

การศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
พระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ)
ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย
A STUDY OF PHRARAJRATTANARANGSI
(VEERAYUT VEERAYUDDHO)'S PROPAGATION OF BUDDHISM
AS A THAI BUDDHIST MISSIONARY MONK IN INDIA

พระมหาปราโมทย์ มหาวีริโย (ปีกรรม)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๔๘

ISBN 974-364-307-9

การศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
พระราชรัตนรังษี (วิริยฤทธิ์ วิริยทุโร)
ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย

พระมหาปราโมทย์ มหาวิริโย (ปีกรรม)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๔๘

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A STUDY OF PHRARAJRATTANARANGSI
(VEERAYUT VEERAYUDDHO)'S PROPAGATION OF BUDDHISM
AS A THAI BUDDHIST MISSIONARY MONK IN INDIA

PHRAMAHA PRAMOTE MAHAVEERIYO (PEEGROM)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

.....

(พระมหาสมจินต์ สมมาปญฺโณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ประธานกรรมการ

(พระมหาไพเราะ จิตสีโล)

.....กรรมการ

(พระมหาสมจินต์ สมมาปญฺโณ)

.....กรรมการ

(ผศ. ร.ท. ดร.บรรจบ บรรณรุจิ)

.....กรรมการ

(นายสนิท ศรีสำแดง)

.....กรรมการ

(ดร.สุรพล สุขะพรหม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระมหาสมจินต์ สมมาปญฺโณ ประธานกรรมการ

นายสนิท ศรีสำแดง กรรมการ

ผศ. ร.ท. ดร.บรรจบ บรรณรุจิ กรรมการ

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : การศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย
- ผู้วิจัย** : พระมหาปราโมทย์ มหาวิริโย (ปีกรรม)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : พระมหาสมจินต์ สมุมาปญฺโญ ป.ธ.๙, M.A., Ph.D.
 - : นายสนิท ศรีสำแดง ป.ธ.๙, พธ.บ., น.บ., M.A.
 - : ผศ. ร.ท. ดร.บรรจบ บรรณรุจิ ป.ธ.๙, พธ.บ., อ.ม., Ph.D.
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๙ เมษายน ๒๕๔๘

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณสมบัติของพระธรรมทูตที่พึงประสงค์ ศึกษาอุดมคติ หลักการและวิธีการในการทำงาน และศึกษาบทบาทของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย ผลการศึกษาพบว่า

คุณสมบัติของพระธรรมทูตมี ๒ ประการ ได้แก่ ๑) คุณสมบัติของพระธรรมทูต ในสมัยพุทธกาล ประกอบด้วย ๑.๑) คุณสมบัติตามแนวโอวาทปาฏิโมกข์ ๑.๒) คุณสมบัติพื้นฐาน มีสี่ปฐิธรรม คือ เป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลา รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล มีหลักกัลยาณมิตรในความเป็นผู้นำชุมชนให้คำแนะนำสั่งสอนการ ดำเนินชีวิตด้วยดี และมีหลักการบริหารหรือเมตตาธรรมแก่ทุกคน ๑.๓) คุณสมบัติจำเพาะ ๔ ประการ ที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เป็นแบบอย่างแก่พระธรรมทูต ได้แก่ รู้จักฟัง พูดให้ผู้อื่นฟังได้ ใฝ่ศึกษา มีความจำดี เป็นผู้รู้ชัดแจ้ง สามารถอธิบายให้คนอื่นเข้าใจ ฉลาดในการเป็นผู้นำ และไม่ก่อการทะเลาะวิวาท ๒) คุณสมบัติของพระธรรมทูตในปัจจุบันมี ๔ ประการ ได้แก่ ๒.๑) มีความมั่นใจคุณค่าความดีงาม ๒.๒) ต้องเข้าใจปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ๒.๓) มีเทคนิควิธีการสื่อสารเพื่อเข้าถึงปัญหาและความต้องการของบุคคล ๒.๔) มีความมุ่งมั่นต่ออุดมการณ์พระพุทธศาสนา

พระธรรมทูตในประเทศไทยพัฒนามาจากโครงการธรรมจาริก โดยกำหนดคุณสมบัติของพระธรรมทูตจะต้องปฏิบัติต่อชุมชนสังคม มีการอบรม แนะนำสั่งสอนศีลธรรม ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และการประกอบอาชีพ ให้การศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ เป็นต้น พระธรรมทูตในต่างประเทศเกิดจากพระพุทธศาสนามีอายุครบ ๒,๕๐๐ ปี รัฐบาลไทย และรัฐบาลอินเดีย ต้องการสร้างความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ จึงได้เชิญคณะสงฆ์ไทย เข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอินเดีย

อุดมคติหรืออุดมการณ์ทำงานของพระราชรัตนรังษีในฐานะพระธรรมทูตมี ๔ ประการ ได้แก่ ๑) หลักบริหาร คน งาน เวลา วัตถุประสงค์ของ ๒) หลักบริการ เพื่อประโยชน์สุขแก่ มวลชนทุกหมู่เหล่า ๓) หลักบริการ มีความตั้งใจแน่วแน่ทำงานอุทิศตนเพื่อ พระพุทธศาสนา ๔) หลักปริสุทธิ การนำหลักธรรมของเถรวาทแบบไทยและวัฒนธรรมไทยไป เผยแผ่

หลักการพระธรรมทูตที่เป็นปัจจัยสนับสนุนการทำงานประสบผลสำเร็จ ได้แก่ หลักการตัดสินใจ ๕ ประการ คือ ประโยชน์ ประหยัด ประยุกต์ ประเพณี ประสิทธิภาพ หลักการปฏิบัติงาน ๘ ประการ คือ รับงาน วางแผน เตรียมงาน ปฏิบัติงาน ตรวจสอบงาน รายงาน ส่งงาน เก็บงาน

เทคนิควิธีการของพระธรรมทูต เป็นผู้รู้จักประสานความศรัทธาของบุคคลชาติ ต่างๆ เพื่อให้การสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ผลการศึกษาบทบาทพระธรรมทูตของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ใน ประเทศอินเดีย ทั้ง ๖ ด้าน พบว่า บทบาทด้านการปกครอง มีการจัดแบ่งงานตามสาย ปกครอง บทบาทด้านการศึกษา มีการส่งเสริมการศึกษาแก่นักบวชท้องถิ่น และการส่งเสริม การศึกษาแก่นักบวชจากประเทศไทยและต่างประเทศ ด้วยการจัดทุนให้ศึกษาต่อ บทบาท ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดเรียกว่า โรงเรียนต้นกล้า และ การจัดตั้งกองทุนการศึกษาแก่นักศึกษาไทยและอินเดียทั้งที่เป็นภิกษุ คฤหัสถ์ และเยาวชน ชาวอินเดีย บทบาทด้านการเผยแผ่ มีการผลิตบุคลากรเผยแผ่ในวัด และการผลิตสื่อการ เผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทด้านการสาธารณูปการ มีการพัฒนาอาคารสถานที่ และการ ดูแลอาคารสถานที่ บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีการสาธารณสงเคราะห์เพื่อ มนุษยธรรมในนามองค์กรชาวพุทธ และการสาธารณสงเคราะห์เพื่อพระพุทธศาสนา

Thesis Title : A Study of Phrarajrattanarangsi (Veerayut Veerayuddho)'s
Propagation of Buddhism as a Thai Buddhist Missionary
Monk in India

Researcher : Phramaha Pramote Mahaveeriyo (Peegrom)

Degree : Master of Arts (Buddhist studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Somjin Sammapanyo Pali IX., M.A., Ph.D.

: Mr. Sanit Srisamdaeng Pali IX., B.A., LL.B., M.A.

: Asst. Prof. Dr. Banjob Bannaruji Pali IX., B.A., M.A., Ph.D.

Date of Graduation : April 9, 2005

ABSTRACT

The objective of this research is to study the required qualifications possessed by the concerned missionary monks the idealism and the principles of working as well as the roles played by Prarajrattanarangsi (Veerayut Veerayuddho) as a Thai Buddhist missionary monk in India

The qualifications possessed by the missionary monks are of 2 kinds namely : -

1. The qualifications possessed by the Buddhist missionary monks in the Buddha's time which are of 3 types :- 1.1) the qualifications according to the senses in Ovadapatimokkha (the Buddha's Admonitions) 1.2) The basic qualifications of being a good man (Sappurisadhamma) which are 7 in number :- knowing the cause, knowing the consequence, knowing oneself, knowing how to be temperate, knowing the proper time, knowing the society and knowing the different individuals. In these are included the principles of being a good friend as the leader of the community in advising the people in the community how to carry out

their lives properly, and the principles of administration with loving kindness to all people concerned. 1.3) The 8 special qualifications laid down as the examples for the Buddhist missionary monks by the Buddha, which are : - knowing how to listen to others' words, knowing how to speak to others, being interested in study, being possessed of good memory, being a person of realization, being able to cause other people to understand things rightly, being clever in leadership, and at last not creating quarrel among themselves.

2. The qualifications possessed by the Buddhist missionary monks of the present time, which are of 4 kinds:- 2.1) Having full confidence in the values of goodness 2.2) Understanding the problems and the requirement in the regions. 2.3) Having the technique in the method of communication in order to know the problems the people's requirements. 2.4) Having proper attempt towards the Buddhist ideal.

The project of the Buddhist missionary monks in Thailand is developed from the project of "Dhammacarika", (one going out to propagate the Dhamma). It was carried out by determining the Buddhist missionary monks' qualifications necessary for dealing with the community by training, advising and teaching moralities as well as supporting good health, good career, proper education and suitable help to the community. The Buddhist missionary monks in the foreign countries could be found in 2500 B.E. when the Thai Government and the Indian Government had a strong wish to create the international friendships and thus the Thai Sangha was invited to propagate Buddhism in India.

Prarajrattanarangsi's ideals in working as a Buddhist missionary monk are 4 in number:- 1) The principles of administrating the persons, the work, the time and the materials. 2) The principles of serving for all the people's happiness. 3) The principles of preparatory process with firm determination and devoting oneself to Buddhism. 4) The principles of purity, that is the application of Thai Theravada Dhamma and Thai culture to lives.

The Buddhist missionary monks' principles which cause their working process to be successful are the principles of resolution in 5 matters:- the interests, the economization, the application, the customs and the capability. And the 8 principles of working:- taking charge of the work, planning, preparing for the work, working, checking the work, reporting the work, sending the work and keeping the work.

The technique of being the Buddhist missionary monks is the state of knowing the way how to co-operate with other people to enable other people to have faith in Buddhism and support the spread of Buddhism more and more.

From the study of the roles as a Buddhist missionary monk played by Prarajrattanarangsi (Veerayut Veerayuddho) in India, it is found that the roles in administration consist of the divisions of the work according to line of administration, the roles in education consist of the support of education to the locally ordained people and the education to the ordained people both in Thailand and in foreign countries, by providing scholarship to them for further studies. The roles in educational support consist of the establishment of the schools of merit belonging to the temple called "Ton-Kla School" (Rice seedling School) and also consist of the establishment of the educational fund to be given to both Thai students and Indian students, both being monks and laymen, and also the Indian youths. The roles in propagation consist of the production of the personnel's to propagate Buddhism in the temple and the production of communication for propagating Buddhism. The roles in public help consist of the development of buildings and places and the looking over of the buildings and places. The roles in public help consist of the humanity help in the name of the Buddhist organization and the public help for Buddhism in general.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลเหล่านี้คือ อาจารย์พระมหาสมจินต์ สมุมาปญฺโญ ป.ธ.๙, Ph.D. ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ อาจารย์สนิท ศรีสำแดง และอาจารย์บรรจบ บรรณรุจิ อาจารย์ที่ปรึกษาที่เมตตาให้คำแนะนำตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณหลวงพ่ोज้าคุณพระวิสุทิมงคล เจ้าอาวาสวัดอัมพรสวรรค์วรวิหาร ที่เมตตานุเคราะห์ให้ที่อยู่อาศัยและให้โอกาสในการศึกษา พระครูเกษมพัฒนสาร พระเดชพระคุณพระราชปริยัติโสภณ พระครูสุตศาสนการ ผู้เป็นอุปัชฌาย์และผู้ประสิทธิ์ประสาทวิทยาในเบื้องต้น และพระเดชพระคุณพระราชรัตนรังษี ผู้ชี้แนะ นำทาง วางแนวสนับสนุนทุนการศึกษา และเป็นผู้มอบข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงในครั้งนี้

ขอขอบคุณ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) กัลยาณมิตรร่วมรุ่น ผู้ให้แนวทางและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอ พระครูใบฎีกาสนั่น ทयरฺกฺโข พระมหาคมสธฺธฺ คุตตมฺโม พระมหาสุพัฒน์ สุภทฺโท พระมหาสุพจน์ กิตฺติวณฺโณ พระมหานិวัตร กุลยาณวฑฺฒโน พระมหาวรพงษ์ วรวิโส สามเณรอำพร สารเนตร อาจารย์ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร อาจารย์รังษี สุทนต์ คุณธงชัย สีโสภณ คุณสรณา อนุสรณ์ทรากร และคุณสมศรี เสงวัฒนา ที่คอยช่วยเหลือและให้คำปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี และขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านที่เอื้อเฟื้อข้อมูลและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย

ความดีและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาพระรัตนตรัย บูชาคุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิด คือ คุณพ่อเสมี่ยม คุณแม่ทองคำ ปีกกรม และครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดถึงผู้มีอุปการคุณทุกท่าน

พระมหาปราโมทย์ มหาวิริโย (ปีกกรม)

๖ เมษายน ๒๕๔๘

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๓)
กิตติกรรมประกาศ	(๖)
สารบัญ	(๗)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(๑๐)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๗
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๗
๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๘
๑.๕ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๓
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๔
บทที่ ๒ คุณสมบัติของพระธรรมทูต	๑๕
๒.๑ ความเป็นมาของพระธรรมทูต	๑๕
๒.๒ คุณสมบัติของพระธรรมทูตในสมัยพุทธกาล	๑๗
๒.๒.๑ คุณสมบัติตามแนวโอวาทปาฏิโมกข์	๑๘
๒.๒.๒ คุณสมบัติพื้นฐาน	๒๐
๒.๒.๓ คุณสมบัติจำเพาะ ๘ ประการ	๒๓
๒.๓ ความเป็นมาของงานพระธรรมทูตในสมัยปัจจุบัน	๒๔
๒.๓.๑ คุณสมบัติของพระธรรมทูต	๒๔
๒.๓.๒ พระธรรมทูตในต่างประเทศ : พระธรรมทูตในประเทศอินเดีย	๒๗
๒.๓.๓ พระธรรมทูตในประเทศไทย	๒๙

บทที่ ๓ อุดมคติ หลักการและวิธีการของพระราชรัตนรังษี (วิริยฤทธิ์ วิริยฤทธิ์)	๓๓
๓.๑ ประวัติและผลงาน	๓๓
๓.๑.๑ ผลงานทางวิชาการ	๓๔
๓.๑.๒ ผลงานแสดงธรรมผ่านสถานีวิทยุ	๓๖
๓.๒ อุดมคติในการทำหน้าที่พระธรรมทูต	๓๗
๓.๓ หลักการและวิธีการในการทำหน้าที่พระธรรมทูต	๔๐
๓.๓.๑ หลักการของพระธรรมทูต	๔๐
๓.๓.๒ วิธีการของพระธรรมทูต	๔๒
๓.๔ แบบอย่างในการทำงาน	๔๔

บทที่ ๔ บทบาทของพระราชรัตนรังษี (วิริยฤทธิ์ วิริยฤทธิ์)	
ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย	๕๑
๔.๑ บทบาทด้านการปกครอง	๕๑
๔.๑.๑ ปัญหาอุปสรรคในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม	๕๔
๔.๑.๒ ปัญหาอุปสรรคในด้านการศึกษา	๕๔
๔.๑.๓ แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการปกครอง	๕๕
๔.๒ บทบาทด้านการศาสนศึกษา	๕๗
๔.๓ บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์	๖๐
๔.๔ บทบาทด้านการเผยแผ่	๖๔
๔.๔.๑ การผลิตบุคลากรการเผยแผ่ในวัด	๖๔
๔.๔.๒ การผลิตสื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๖๔
๔.๕ บทบาทด้านการสาธารณูปการ	๖๗
๔.๕.๑ การพัฒนาอาคารสถานที่	๖๗
๔.๕.๒ การดูแลรักษาอาคารสถานที่	๖๘
๔.๕.๓ แนวทางการแก้ไขปัญหาลูกอุปสรรค	๖๙
๔.๖ บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์	๗๐
๔.๖.๑ การสาธารณสงเคราะห์เพื่อมนุษยธรรม	๗๐
๔.๖.๒ การสาธารณสงเคราะห์เพื่อพระพุทธศาสนา	๗๑
๔.๗ บทวิจารณ์บทบาทพระธรรมทูตของพระราชรัตนรังษี	๗๓

๔.๗.๑	จุดเด่นบทบาทพระธรรมทูตของพระราชรัตนรังษี	๗๓
๔.๗.๒	ข้อจำกัดบทบาทพระธรรมทูตของพระราชรัตนรังษี	๗๗
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ		๘๐
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๘๐
๕.๑.๑	คุณสมบัติของพระธรรมทูต	๘๐
๕.๑.๒	อุดมคติ หลักการและวิธีการในการทำงาน	๘๑
๕.๑.๓	บทบาทของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ)	๘๓
๕.๒	ข้อเสนอแนะ	๘๔
๕.๒.๑	ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัย	๘๔
๕.๒.๒	ข้อเสนอแนะในการพัฒนางานพระธรรมทูต	๘๔
บรรณานุกรม		๘๕
ภาคผนวก ก	แบบสัมภาษณ์	๙๒
ภาคผนวก ข	ภาพบทบาทภารกิจ ๖ ด้าน	๙๕
ประวัติผู้วิจัย		๙๙

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙

การใช้หมายเลขอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาไทย จะระบุชื่อคัมภีร์ ลำดับเล่ม/ข้อ/หน้า เช่น วิ.ม. ๔/๓๒/๔๐. หมายถึง วินัยปิฎก มหาวรรค เล่มที่ ๔ ข้อที่ ๓๒ หน้าที่ ๔๐. และการใช้หมายเลขอ้างอิงอรรถกถา จะระบุชื่อคัมภีร์ ลำดับเล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ที.สี.อ. (บาลี) ๓/๓๐๔/๑๗๔. หมายถึง ทีฆนิกาย สุมงฺคฺลวิลาสินี สีลขุทฺตวรรคคฤงฺกุณฺณกถา เล่มที่ ๓ ข้อที่ ๓๐๔ หน้าที่ ๑๗๔.

พระวินัยปิฎก

วิ.ม. (ไทย) = วินัยปิฎก มหาวรรค (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค (ภาษาไทย)

ที.ปา. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค (ภาษาไทย)

สั.ข. (ไทย) = สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย ชันธวารวรรค (ภาษาไทย)

สั.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค (ภาษาไทย)

อญ.จตุกก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)

อญ.ปญจก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต (ภาษาไทย)

อญ.สตุตก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต (ภาษาไทย)

อญ.อฏฺฐก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อฏฺฐกนิบาต (ภาษาไทย)

อรรถกถาพระวินัยปิฎก

วิ.อ. (บาลี) = สมณฑปาสาทิกา วินยปิฎกฏจกตา ปาราชิกกณฺทวณฺณนา (ภาษาบาลี)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ที.สี.อ. (บาลี) = ทีฆนิกาย สุมงฺคฺลวิลาสินี สีลขณฺทวคฺคฏจกตา (ภาษาบาลี)

สํ.ส.อ. (บาลี) = สํยุตฺตนิกาย สารตฺถปฺปกาสินี สคาถวคฺคฏจกตา (ภาษาบาลี)

อฺง.เอกก.อ. (บาลี) = อํงคฺตฺตรนิกาย มโนรปฺปฺรณี เอกกนิปาตฏจกตา (ภาษาบาลี)

อฺง.อฏฺจก.อ. (ไทย) = อํงคฺตฺตรนิกาย มโนรปฺปฺรณี อํฐฐกาทีนินฺปาตอรรถกถา (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ปรากฏขึ้นภายหลังจากตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว เสด็จไปแสดงธรรมโปรดแก่ปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนะ และยสกุลบุตรพร้อมสหาย ๕๔ คน ทรงให้การอุปสมบทแก่บุคคลเหล่านี้เป็นพระภิกษุชุดแรกในพระพุทธศาสนา รวมเป็น ๖๐ รูป ซึ่งเป็นการเกิดขึ้นแห่งพระธรรมทูตหรือทูตทางธรรมตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พระองค์เห็นสมควรที่จะส่งพระสาวกเหล่านั้นไปประกาศพระศาสนาให้แพร่หลายทั่วชมพูทวีป จึงรับสั่งกับภิกษุเหล่านั้นว่า

ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายมีธุลีในตาน้อย มีอยู่ ย่อมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จักมีผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลาย แม้เราจะไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรม^๑

ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระพุทธองค์ทรงได้พระสาวกเป็นกำลังหลักในการเผยแผ่ ทำให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายไปทั่วชมพูทวีป จึงนับว่าพระสงฆ์สาวกเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่ง เพราะพระสงฆ์สาวกเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัยและเป็นส่วนหนึ่งของพุทธบริษัท (ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา) ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบหลักของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าในสมัยพุทธกาลส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกต้อง ปฏิบัติสมควร และยึดมั่นในคุณธรรมของนักเผยแผ่ มีปฏิภาณ นำ

^๑ วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

เลื่อมใส จึงสามารถเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้แพร่หลายได้อย่างรวดเร็ว และมี ประสิทธิภาพ จนสามารถสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองมั่นคงมาจนถึงปัจจุบัน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลนั้น ได้กระทำกันหลายรูปแบบ เช่น การแสดงธรรม^๒ การสนทนาธรรม^๓ การแนะนำสั่งสอน^๔ การปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส^๕ และการตอบปัญหาข้อข้องใจสงสัย^๖ เป็นต้น โดยที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประทานหลักการและเทคนิคในการเผยแผ่ให้พระสาวกยึดถือปฏิบัติเป็นหลักในการแสดงธรรม ให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ ชี้แจงให้เข้าใจชัดเจนในแต่ละประเด็นแสดงธรรม ด้วยจิตเมตตา โดยมุ่งให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ ไม่แสดงธรรมยกตนข่มท่านและไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น^๗

นอกจากนั้น พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติหน้าที่ของพระองค์ตลอด ๔๕ พรรษา เรียกว่า “พุทธจริยา” ซึ่งเป็นกิจของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์จะต้องปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชนเป็นสำคัญ ดังปรากฏในพุทธกิจของพระองค์ที่ปฏิบัติในแต่ละวันนับตั้งแต่ตรัสรู้จนถึงเสด็จดับขันธปรินิพพาน ดังนี้

๑. ปุพฺพณฺุเห ปิณฺุทปาดํ ในเวลาเช้าทรงเสด็จออกบิณฑบาต โปรดสัตว์ไปยังหมู่บ้านนิคมต่างๆ เพื่ออนุเคราะห์แก่มหาชนด้วยการแสดงธรรมโปรด
๒. สายณฺุเห ธมฺมเทศนํ ในเวลาเย็นทรงแสดงธรรมแก่มหาชนที่เข้ามาเฝ้า
๓. ปโทเส ภิกฺขุโิวาทํ ในเวลาค่ำทรงให้โอวาทพระภิกษุ
๔. อทฺธมฺรตฺเต เทวปญฺุหนํ ในเวลาเที่ยงคืนทรงตอบปัญหาเหล่าเทวดา

^๒ วิ.ม. (ไทย) ๔/๒๐/๒๗.

^๓ ส.ม. (ไทย) ๑๙/๙๐๑/๔๓๔.

^๔ ส.ช. (ไทย) ๑๗/๘๗/๑๔๗.

^๕ วิ.ม. (ไทย) ๔/๖๐/๗๒.

^๖ ส.ม. (ไทย) ๑๙/๘๒๗/๔๐๐.

^๗ อญ.ปญฺุจก. (ไทย) ๒๒/๑๕๙/๒๖๓.

๕. ปัจจุบันเสว คเต กาลे ภพพาทพเพ วิโลกนั ในเวลาใกล้รุ่งทรงตรวจดูสัตว์โลก ผู้อยู่ในข่ายคือพระญาณ เพื่อเสด็จไปแสดงธรรมโปรด^๘

นอกจากพุทธกิจแล้ว อุดมการณ์หรืออุดมมุ่งหมายของพระพุทธศาสนาในเรื่องการ ประพฤติพรหมจรรย์ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ก็ช่วยเน้นย้ำให้พระพุทธศาสนาเป็นไปเพื่อ ประโยชน์สุขแก่มหาชนชัดเจนยิ่งขึ้นไปอีก ดังพุทธดำรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย พระสุคต หรือวินัย ของพระสุคต เมื่อดำรงอยู่ในโลกพึงเป็นไปเพื่อเกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย”^๙ เมื่อพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีอุดมมุ่งหมาย เพื่อสร้างสันติสุขให้แก่มหาชนเป็นหลัก สำคัญ พระพุทธองค์ทรงวางหลักการและวิธีการให้เป็นรูปธรรมขึ้นมารองรับ หลักการสำคัญ ที่ พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นมารองรับก็คือพระธรรมวินัย เพื่อให้พระสาวกปฏิบัติตนได้ ถูกต้องในฐานะพระธรรมทูตหรือทูตแห่งธรรม เพื่อทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ เข้าถึงมหาชนได้มากที่สุด หากว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธองค์ยังไม่บรรลุ วัตถุประสงค์ พระพุทธองค์ก็จะยังไม่อาจเสด็จดับขันธปรินิพพานได้ ดังพุทธดำรัสในมหา ปรินิพพานสูตรว่า “มารผู้มีบาป เราจะยังไม่ปรินิพพานตราบเท่าที่พรหมจรรย์ของเรายังไม่ บริบูรณ์ กว้างขวาง แพร่หลาย รู้จักกันโดยมาก มันคงดี กระทั่งเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ประกาศได้ดีแล้ว”^{๑๐}

เมื่อพระพุทธศาสนามีความมั่นคงแล้ว พระพุทธองค์ก็ทรงประกาศเสด็จดับขันธ- ปรินิพพาน ดังพุทธดำรัสว่า “มารผู้มีบาป ท่านจงอย่ากังวลเลย อีกไม่นาน การปรินิพพาน ของตถาคตจะมีจากนี้ไปอีก ๓ เดือน ตถาคตจะปรินิพพาน”^{๑๑} จากพุทธดำรัสนี้ แสดงถึง ความมั่นคงของพระพุทธศาสนาโดยมีศาสนทายาทสืบทอดครบทั้งบริษัท ๔ ซึ่งมีพระธรรมทูต ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่มหาชนได้ตามอุดมการณ์ที่พระพุทธองค์ทรงตั้ง ไว้แล้ว

^๘ ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๔/๔๕-๔๗, ส.ส.อ. (บาลี) ๑/๑๙๗/๒๓๒-๒๓๔, อัง. เอกก.อ. (บาลี) ๑/๕๓/ ๕๖-๕๘.

^๙ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๗๕/๑๒๔.

^{๑๐} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๖๘/๑๑๓-๑๑๔.

^{๑๑} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๖๘/๑๑๖.

นับตั้งแต่การปรินิพพานของพระพุทธเจ้าเป็นต้นมา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยพระธรรมทูต มีพัฒนาการมาโดยลำดับ จนกระทั่งถึงรัชสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์แห่งราชวงศ์โมริยะ เป็นยุคที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองที่สุด พระองค์ทรงเป็นราชาอุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่ ๓ ในปี พ.ศ. ๒๓๖ เมื่อทำการสังคายนาสำเร็จแล้ว พระองค์ก็ทรงให้การสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการจัดส่งพระธรรมทูตออกไปยังประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย^{๑๒} โดยการจัดแบ่งพระธรรมทูตออกเป็น ๙ สาย ดังนี้

๑. ส่งพระมหาเทวเถระ เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังมहिสมณฑล ปัจจุบันคือแคว้นทางตอนใต้ลำนํ้าโคทาวารี รัฐไมซอร์ ประเทศอินเดีย

๒. ส่งพระรักขิตเถระ เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังกวนวาตีประเทศ ปัจจุบันคือแคว้น กนาระเหนือเมืองบอมเบย์

๓. ส่งพระธรรมรักขิตเถระ เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังอปรันตประเทศ ปัจจุบันคือแคว้นทางชายทะเลตอนเหนือเมืองบอมเบย์

๔. ส่งพระมหาธรรมรักขิตเถระ เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังมหารัฐประเทศ ปัจจุบันคือแคว้นบริเวณยอดลำนํ้าโคทาวารี แถบปูน่า

๕. ส่งพระมัชฌันติกเถระ เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังกัสมิระและคันธาระประเทศ ปัจจุบันคือแคว้นแคชเมียร์และประเทศอัฟกานิสถาน

๖. ส่งพระมัชฌิมเถระ เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังหิมวันตประเทศ ปัจจุบันคือมณฑลที่ตั้งอยู่เชิงเขาหิมาลัย และประเทศเนปาล

๗. ส่งพระมหารักขิตเถระ เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังโยนกประเทศ ปัจจุบันคือทางตอนเหนือของประเทศอิหร่าน (เปอร์เซีย)

๘. ส่งพระมหินทรเถระ พระราชาโอรสของพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังลังกาทวีป ปัจจุบันคือประเทศศรีลังกา

^{๑๒} สมเด็จพระญาณสังวรวิมลญาณเถระ, “สมัยแรกพระพุทธศาสนาเป็นประธานของประเทศ”, ใน สุวรรณภูมิอยู่ที่นี่ ที่แผ่นดินสยาม, สุจิตต์ วงษ์เทศ, บรรณาธิการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๕), หน้า ๒๓-๒๔.

๙. ส่งพระโศภนเถระกับพระอุตรเถระ เป็นหัวหน้าคณะเข้าไปยังสุวรรณภูมิ ปัจจุบันคือ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และอินโดนีเซีย^{๑๓}

ผลจากการส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในภูมิภาคต่างๆ ของพระเจ้าอโศกมหาราชนี้เอง ทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองในประเทศต่างๆ ของโลก มีการพัฒนาศาสนวัตถุและศาสนบุคคล พร้อมทั้งการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนเข้าสู่ประชาชนทุกสังคม ในดินแดนสุวรรณภูมิได้ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนามากมาย ดินแดนสุวรรณภูมิประกอบไปด้วย ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และอินโดนีเซีย ซึ่งประเทศเหล่านี้ต่างก็อ้างว่าเป็นดินแดนสุวรรณภูมิที่พระพุทธศาสนาเข้ามาในพุทธศตวรรษที่ ๓ ในส่วนประเทศไทยมีความเชื่อว่าพระพุทธศาสนาเข้ามาครั้งแรกอยู่ที่นครปฐม มีพระปฐมเจดีย์รูประฆังคว่ำเป็นสัญลักษณ์ศิลปกรรมในยุคสมัยพระเจ้าอโศก-มหาราช^{๑๔}

เมื่อประเทศไทยได้รับเอาพระพุทธศาสนามาเป็นศาสนาประจำชาติตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังต่างประเทศตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ กษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา โดยทรงแต่งตั้งและมอบหมายให้พระอุบาลีมหาเถระพร้อมด้วยคณะพระธรรมทูตมาอุปสมบทให้ชาวศรีลังกา ทำให้นิกายสยามวงศ์เกิดขึ้นตั้งแต่นั้น และพระสงฆ์ไทยได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในศรีลังกาจนเป็นปึกแผ่นมั่นคงถึงปัจจุบัน

ในขณะเดียวกันนั้น พระพุทธศาสนาได้เสื่อมลงจากอินเดีย สาเหตุมาจากพระพุทธศาสนาถูกเบียดเบียนและทำลายด้วยวิธีการต่างๆ เป็นต้นว่า ชาวฮินดูพยายามกลืนพระพุทธศาสนาด้วยการเปลี่ยนฐานะของพระพุทธเจ้าให้เป็นปางที่ ๙ ใน ๑๐ ของพระนารายณ์ส่งพวกเดียรถีย์เข้ามาบวช และการรุกรานของพวกมุสลิมเผ่ามहाวิทยาลัย นาลันทาและถึงขั้นตัดศีรษะพระภิกษุตลอดทั้งการให้รางวัลนั้นด้วย มีการทำลายศาสน

^{๑๓} สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, **ตำนานพระพุทธเจดีย์**, (ธนบุรี: รุ่งวัฒนาการพิมพ์, ๒๕๑๓), หน้า ๓๓-๓๔.

^{๑๔} เสถียร โพธิ์นันทะ, **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ฉบับมุขปาฐะ ภาค ๒**, ๒๕๓๗, หน้า ๔๔-๔๗.

สถานทางพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวพุทธและพระภิกษุทยอยร่นไปอยู่ทางเมืองเบงกอล (กัลกัตตา) และจิตตองเป็นส่วนใหญ่ เพื่อรักษาเชื้อสายและมรดกความเป็นศาสนิกชนให้มั่นคง อีกส่วนหนึ่งไม่ได้อพยพหลบหนีตามไปนั้น จำต้องยอมเปลี่ยนไปนับถือศาสนาฮินดูแทบทั้งหมด^{๑๕}

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๐ อินเดียได้รับเอกราชจากอังกฤษมีการจัดระเบียบการปกครองพร้อมทั้งการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของชาติ โดยนายกรัฐมนตรี ศรี ยาวฮาร์วาล เนรูห์ ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาถึงกับกล่าวไว้ในปาฐกถาว่า “หากอินเดียลืมพระพุทธเจ้าและภควคิตา อินเดียก็จะสูญเสียความเป็นอินเดีย - If India Forget Buddha and Bhagavaggita, India will cease to exist” แสดงให้เห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีประโยชน์และมีบุญคุณต่ออินเดียเป็นอย่างยิ่ง ในปีหนึ่งชาวพุทธจากประเทศต่างๆ ทั่วโลกเข้าไปนมัสการสถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และปรินิพพาน เป็นจำนวนมาก ทำให้อินเดียมีรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศปีละหลายๆ หมื่นล้านรูปี นอกจากนี้ รัฐบาลอินเดียยังได้ให้การบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ตลอดจนให้การส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนา มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเพื่อให้เกิดการศึกษาเกี่ยวกับภาษาบาลีสันสกฤต อันเป็นภาษาอินเดียโบราณ ในโอกาสที่รัฐบาลอินเดียจัดฉลองครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ หรือ ๒,๕๐๐ ปี ของพระพุทธศาสนา ซึ่งรัฐบาลอินเดียได้เชิญประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเข้าไปสร้างวัดในอินเดีย ได้แก่ ญี่ปุ่น จีน กัมพูชา พม่า ลาว ศรีลังกา ธิเบต และไทย ความคิดริเริ่มสร้างวัดไทยมีมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๐ โดยมีพระสงฆ์ไทยที่ศึกษาอยู่ในอินเดียได้ร่วมกันสร้างวัดไทยขึ้น ณ พุทธคยา มีนายปุ่น จงประเสริฐ เลขาธิการสถานเอกอัครราชทูตไทยเป็นกำลังฝ่ายฆราวาส แต่ก็ยังไม่สำเร็จ ในปีเดียวกันรัฐบาลไทยโดยการนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้รับคำเชิญและตอบตกลงสร้างวัดไทยภายใต้ความอุปถัมภ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พุทธคยา จังหวัดคยา รัฐพิหาร เป็นการดำเนินงานระหว่างรัฐบาลของทั้งสองประเทศจึงทำให้การก่อสร้างวัดเป็นไปในทางที่ดี ถือได้ว่าวัดไทยในพุทธคยาเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ คณะสงฆ์ไทยได้จัดส่งพระธรรมทูตชุดแรก เข้าไปปฏิบัติศาสนกิจในฐานะ

^{๑๕} พระครูปลัดสุวัฒนสัตถาคณ (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ), งานฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในแดนพุทธภูมิ, อนุสรณ์สมโภชวัดไทยกุสินารามหาวีหาร ๒๐-๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒, หน้า ๗.

ตัวแทนคณะสงฆ์ไทยและประชาชนชาวไทย ภายใต้ความอุปถัมภ์ของรัฐบาลไทย เพื่อสนองงานคณะสงฆ์ไทยและรัฐบาลไทย ในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในดินแดนพุทธภูมิ ตลอดจนทั้งการให้ความช่วยเหลือประชาชนในอินเดีย^{๑๖} ดังนั้น การส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังประเทศต่างๆ ถือเป็นภารกิจสำคัญจะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้ได้แนวทางสนับสนุนของพระธรรมทูต

พระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) พระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย นับว่าเป็นพระเถระรูปหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างสูงว่า เป็นพระธรรมทูตที่มีผลงานโดดเด่น มีชื่อเสียงเกียรติคุณเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศ มีผลงานการเผยแผ่ในฐานะพระธรรมทูตหลากหลายลักษณะไม่ว่าจะเป็นการเทศน์ การสอน การจัดพิมพ์หนังสือเผยแผ่ และการสร้างสาธารณประโยชน์แก่ประเทศอินเดียอย่างเป็นรูปธรรมที่ ชัดเจน จนเป็นเหตุให้ท่านได้รับการอาราธนา ให้เข้าร่วมเป็นวิทยากรในการบรรยายถวายเป็นความรู้แก่พระธรรมทูตไทย และในการร่วมประชุมเพื่อพัฒนากิจการเกี่ยวกับพระธรรมทูต ทั้งในระดับประเทศ และระดับนานาชาติอยู่เนืองๆ

ด้วยเหตุที่พระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) เป็นพระธรรมทูตที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่ของพระธรรมทูตเป็นอย่างดีดังกล่าวนี้อเอง จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาคุณสมบัติของพระธรรมทูต อุดมคติ หลักการ วิธีการ และบทบาทในฐานะ พระธรรมทูตของท่านอย่างละเอียด ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการทำหน้าที่ของพระธรรมทูตในต่างประเทศ และนำความรู้ที่ได้นั้นมาเป็นแนวทางในการพัฒนากิจการของพระธรรมทูตไทยให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปในอนาคต

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาคุณสมบัติของพระธรรมทูตที่พึงประสงค์
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาอุดมคติ หลักการและวิธีการในการทำงานของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย

^{๑๖} พระครูปลัดสุวัฒนสัตถาคณ (วีรยุทธ์ วีรยุทธ), อ้างแล้ว, หน้า ๑๑-๑๙.

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาบทบาทของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ คุณสมบัติของพระธรรมทูตที่พึงประสงค์ควรเป็นอย่างไร จึงก่อให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสในหมู่พุทธบริษัทและบุคคลอื่นๆ ที่มีได้นับถือพระพุทธศาสนา

๑.๓.๒ พระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ) มีอุดมคติ หลักการและวิธีการในการทำงานอย่างไร

๑.๓.๓ พระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ) มีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองแพร่หลายในประเทศอินเดียอย่างไร

๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การเผยแผ่ หมายถึง การแสดงธรรม การสนทนาธรรม การตอบปัญหาธรรมแก่พุทธบริษัทและบุคคลทั่วไป ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองแพร่หลายในประเทศอินเดีย

พระธรรมทูต หมายถึง ทูตในทางธรรมะ เป็นผู้นำหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา ไปเผยแผ่ให้แก่ประชาชนในประเทศอินเดีย เทียบได้กับทางฝ่ายบ้านเมืองคือ ราชทูต รัฐทูต ในที่นี้กล่าวถึงพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย

คุณสมบัติ หมายถึง คุณงามความดี คุณลักษณะประจำตัวของบุคคล ในที่นี้กล่าวถึงคุณลักษณะของพระธรรมทูตที่พึงประสงค์

อุดมคติ หมายถึง จินตนาการที่ถือว่าเป็นมาตรฐานแห่งความดี ความงาม และความจริงทางใดทางหนึ่งที่มีมนุษย์ถือว่าเป็นเป้าหมายแห่งชีวิตของตน ในที่นี้กล่าวถึงแนวคิดของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย

บทบาท หมายถึง บทบาทของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย ที่ได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๕ ซึ่งกำหนดอำนาจหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องปฏิบัติภารกิจ ๖ ด้าน

คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

๑.๕ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ มีการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑.๕.๑ บทบาทภารกิจ ๖ ด้านของมหาเถรสมาคมและวัด

เพื่อให้การดำเนินบทบาทของคณะสงฆ์เป็นไปตามพระธรรมวินัย จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อปกครองดูแลให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามหน้าที่ ตามบทบาทภารกิจไปในทิศทางเดียวกัน โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม และอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการปฏิบัติตามบทบาทภารกิจในมาตรา ๑๕ และมาตรา ๓๗ ไว้ดังนี้

มาตรา ๑๕ ตีมหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม
- (๒) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
- (๓) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
- (๔) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
- (๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่น

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

- (๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- (๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือที่พำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- (๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัย แก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

(๔) ให้ความสำคัญสอดคล้องตามควรในการบำเพ็ญกุศล^{๑๗}

จากพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ในฐานะบุคคลสำคัญของวัด มีภารกิจสำคัญ ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

๑.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑. **พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)** กล่าวไว้ในหนังสือ “พระธรรมทูตไทยเบิกทางสู่อารยธรรมใหม่” สรุปได้ว่า พระธรรมทูตมีคุณสมบัติที่เป็นหลักอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. พระธรรมทูตจะต้องมีความมั่นใจในคุณค่า ความดีงาม ความประเสริฐของพระพุทธศาสนา

๒. พระธรรมทูตจะต้องมีความประพฤติที่ดีงามอันชวนให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสแก่ผู้ที่พบเห็น

๓. พระธรรมทูตจะต้องมีความหนักแน่น คือเมื่อไปอยู่ในประเทศที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมแตกต่างกับสังคมไทย พระธรรมทูตจะต้องมีความหนักแน่นในพระธรรมวินัยไม่หวั่นไหวไปตามสภาพแวดล้อม เป็นต้น และภารกิจที่สำคัญของพระธรรมทูตนั้นก็ป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่เพราะเป็นการจาริกไปเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์แก่มนุษยชาติทั้งโลก^{๑๘}

๒. **พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)** ได้กล่าวถึง “วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า” สามารถสรุปใจความได้ดังนี้

๑. คุณสมบัติของผู้สอน พระพุทธเจ้าประกอบด้วยคุณสมบัติของผู้สอนทั้งบุคลิกภายนอก และบุคลิกภายใน ดังนี้

ก. บุคลิกภาพภายนอก

^{๑๗} พระวิสุทธิกัทรธาดา, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

^{๑๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พระธรรมทูตไทยเบิกทางสู่อารยธรรมใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๕).

- ข. คุณธรรม (บุคลิกภายใน)
๒. หลักทั่วไปในการสอน
๓. ลีลาการสอน พระพุทธเจ้าทรงมีลีลาในการสอน สรุปได้ดังนี้
- ๓.๑ สันทัสนา ได้แก่ อธิบายให้แจ่มแจ้ง
- ๓.๒ สมาทปนา ได้แก่ จูงใจให้เห็นจริง
- ๓.๓ สมุตเตชนา ได้แก่ เร้าใจให้แก้แค้น
- ๓.๔ สัมปหังสนา ได้แก่ ชโลมใจให้ชุ่มชื่น
๔. วิธีสอนแบบต่าง ๆ พระพุทธเจ้าทรงมีเทคนิควิธีการสอนสรุปได้ดังนี้
- ๔.๑ แบบสักัจฉา หรือสนทนา
- ๔.๒ แบบบรรยาย
- ๔.๓ แบบตอบปัญหา
- ๔.๔ แบบวางกฎข้อบังคับ
๕. กลวิธีและอุบายประกอบการสอน^{๑๙}
๓. **เสฐียรพงษ์ วรรณปก** ได้กล่าวถึงเทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้าไว้ดังนี้
๑. ทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรม
- ก. ใช้อุปมาอุปไมย
- ข. ยกนิทานประกอบ
- ค. ใช้อุปกรรมหรือสื่อการสอน
๒. ทำตนให้เป็นตัวอย่าง
๓. ใช้ถ้อยคำเหมาะสม
๔. เลือกสอนเป็นรายบุคคล
๕. รู้จักจังหวะและโอกาส
๖. ยืดหยุ่นในการใช้เทคนิควิธี

^{๑๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธวิธีในการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพฯ : มุณินิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑).

๗. การเสริมแรง^{๒๐}

๔. พระครูศรีปริยัติวิกรม (วัชรพงษ์ ทินนาโก) ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “ศึกษาเทคนิคและรูปแบบการเผยแพร่พุทธธรรมของพระเทพสิงหนุราจารย์ (จรัญ จิตฺตมฺโม) วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี” ได้กล่าวถึงเทคนิคการเผยแพร่ของพระเทพสิงหนุราจารย์ (จรัญ จิตฺตมฺโม) ว่าได้ใช้เทคนิคและรูปแบบการเผยแพร่พุทธธรรม โดยยึดเทคนิคและรูปแบบการสอน และการสื่อสารตามแนวพุทธผสมผสานกับหลักนิเทศศาสตร์ทั่วไป โดยได้นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เทป วีดีโอ หนังสือ และสื่อสารมวลชนอื่นๆ เข้ามาช่วยเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่^{๒๑}

๕. พระมหาสนธิญาณ รักษาภักดี ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรพระธรรมทูตต่อการฝึกอบรม ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๑” สรุปได้ว่า การฝึกอบรมพระธรรมทูตมีส่วนอย่างมากในการพัฒนาพระธรรมทูตให้มีความรู้ ประสบการณ์ ทักษะที่ดี และมีบทบาทในการสงเคราะห์ประชาชนในด้านต่างๆ และช่วยพัฒนาสังคมไทยอย่างมีระบบมากขึ้น ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับพุทธดำรัสที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่คนหมู่มาก”^{๒๒}

๖. พระมหาประสิทธิ์ รวมพิมาย ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “บทบาทพระธรรมทูตภายในประเทศ : ศึกษาจากกรอบความคิดโครงการพระธรรมทูตสำนักงานพระธรรมทูตสายที่ ๒ เฉพาะกรณีศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัดลพบุรี” สรุปได้ว่า พระธรรมทูตเป็นทั้งบุคคลและสังคมในอุดมคติที่มีวิถีชีวิตอันประเสริฐเรียบง่าย มีอิสรภาพทั้งภายในและภายนอก กล่าวคือ ปราศจากการถูกครอบงำจากกรอบความคิดความเชื่อหรือกระบวนทัศน์

^{๒๐} เสฐียรพงษ์ วรรณปก, พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก, (กรุงเทพฯ : เพชรรุ่งการพิมพ์, ๒๕๔๐).

^{๒๑} พระครูศรีปริยัติวิกรม (วัชรพงษ์ ทินนาโก), “ศึกษาเทคนิคและรูปแบบการเผยแพร่พุทธธรรมของพระเทพสิงหนุราจารย์ (จรัญ จิตฺตมฺโม) วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๖.

^{๒๒} พระมหาสนธิญาณ รักษาภักดี, “การศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรพระธรรมทูตต่อการฝึกอบรม ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๑”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๒.

ที่ผิดพลาดและระบบโครงสร้างสังคมที่สูญเสียดุลยภาพและมีเจตนารมณ์แปลกแยกขัดแย้ง กับ พระธรรมทูต^{๒๓}

๗. พระวุฒิกโรณ วุฑฒิกโรณ (พรหมพิมพ์) ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชวรมุณี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)” ได้กล่าวถึงเทคนิคและวิธีการเผยแผ่ของพระราชวรมุณี มี ๖ วิธี ดังนี้

๑. การนำเสนอโดยยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานประกอบ
๒. นำเสนอโดยวิธีการยกอุปมาเปรียบเทียบกับ
๓. นำเสนอโดยวิธีการยกพุทธศาสนสุภาษิต สุภาษิต ปรัชญา โคลง คำคม บทประพันธ์ และบทกลอน เป็นต้น
๔. นำเสนอโดยวิธีการพูดเชื่อมโยงเรื่องราวหรือเหตุการณ์สถานการณ์ต่างๆ
๕. นำเสนอโดยวิธีการยกบุคคลตัวอย่างประกอบการบรรยาย
๖. นำเสนอโดยวิธีการแทรกด้วยเรื่องที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน^{๒๔}

๘. ปรีชา พงษ์พัฒนา ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “การติดตามและประเมินผลโครงการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา” สรุปได้ว่า คุณสมบัติสำคัญซึ่งจะขาดเสียไม่ได้สำหรับพระธรรมทูตในต่างประเทศ ก็คือพระธรรมทูต จะต้องมีความรู้ทั้งภูมิธรรมและภูมิปัญญา ภูมิธรรมก็คือ เป็นผู้ที่หนักแน่นและสนใจในเรื่องธรรมะ ส่วนภูมิปัญญาก็คือ จะต้องมีความรู้ทางโลก (ศาสตร์สมัยใหม่) กล่าวอย่างสั้นก็คือ พระธรรมทูตที่พึงประสงค์จะต้องมีวิชาและจรณะนั่นเอง^{๒๕}

^{๒๓} พระมหาประสิทธิ์ วมพิมาย, “บทบาทพระธรรมทูตภายในประเทศ : ศึกษาจากกรอบความคิดโครงการพระธรรมทูตสำนักงานพระธรรมทูตสายที่ ๒ เฉพาะกรณีศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัดลพบุรี”, *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๓๘.

^{๒๔} พระวุฒิกโรณ วุฑฒิกโรณ (พรหมพิมพ์), “ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชวรมุณี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๓.

^{๒๕} ปรีชา พงษ์พัฒนา, “การติดตามและประเมินผลโครงการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา”, *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๔.

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เป็นการศึกษา รวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับประวัติและผลงานของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) อีกส่วนหนึ่งได้จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ซึ่งมีขั้นตอน รายละเอียดดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ การศึกษาเอกสาร

๑. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (primary sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกภาษาบาลี อรรถกถา ฎีกา

๒. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (secondary sources) ได้แก่ หนังสือ บทความ บทวิจารณ์ บทสัมภาษณ์ เอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ บทความทางวิชาการ

๑.๖.๒ การสร้างเครื่องมือวิจัย

การสร้างเครื่องมือ เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเจาะลึกเกี่ยวกับอุดมคติ หลักการ วิธีการ และบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย ได้แก่

ตอนที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับอุดมคติ หลักการ และวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย ประกอบด้วย การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์

๑.๖.๓ วิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้รับรวบรวมจากการศึกษาเอกสารต่างๆ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหา อีกส่วนหนึ่งได้จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโ) ด้วยการสรุปผล และเสนอแนะประเด็นที่ชัดเจน

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๗.๑ ทำให้ทราบคุณสมบัติของพระธรรมทูตที่พึงประสงค์
- ๑.๗.๒ ทำให้ทราบอุดมคติ หลักการและวิธีการในการทำงานของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย
- ๑.๗.๓ ทำให้ทราบบทบาทของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย

บทที่ ๒

คุณสมบัติของพระธรรมทูต

ในบทที่ ๒ นี้ จะศึกษาถึงคุณสมบัติของพระธรรมทูตที่พึงประสงค์ โดยจะกล่าวถึงความเป็นมาของพระธรรมทูต คุณสมบัติของพระธรรมทูตในสมัยพุทธกาล ความเป็นมาของงานพระธรรมทูตในสมัยปัจจุบัน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ ความเป็นมาของพระธรรมทูต

พระธรรมทูต แปลว่า ทูตธรรมะ หมายถึง ผู้นำธรรมะไปเผยแผ่ เทียบได้กับทางฝ่ายบ้านเมือง ก็มีราชทูต มีรัฐทูต แต่ว่าทูตในทางธรรมะมีความหมายต่างจากทูตอื่น ทูตในทางบ้านเมืองนั้นไปเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ เป็นเรื่องของโลกมนุษย์ที่มีการแบ่งกันเป็นหมู่ชน เป็นชนชาติต่างๆ แต่ละชนชาติ ก็ย่อมพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของตนเอง ราชทูต รัฐทูต ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของแผ่นดิน ของชาติของประเทศนั้นๆ มีหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของประเทศของตนเอง ไปเจรจากับประเทศที่ตัวไปทำหน้าที่นั้น ต่างจากพระธรรมทูตที่ว่า พระธรรมทูตนั้นเป็นทูตธรรมะ นำธรรมะไปเผยแผ่แก่ประชาชน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน^๑

พระธรรมทูต หมายถึง พระสาวกที่ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะหรือแจกธรรมทานอย่างจริงจัง^๒

พระธรรมทูต หมายถึง พระสาวกของพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อก่อนพุทธศก ๔๕ ปี หลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ และทำหน้าที่เป็นทูตของพระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นพระธรรมราชา โดยพระองค์ทรงแต่งตั้งพระธรรมทูตเป็นครั้งแรกด้วยพระองค์เอง เพื่อให้

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **งานพระธรรมทูต**, ในพระธรรมทูตในต่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๓๖.

^๒ พระราชวรมณี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **บุญเป็นที่สุดแห่งการสร้างสรรค์ชีวิต**, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมสภาและบันลือธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๗๘.

พระธรรมทูตไปประกาศและเผยแผ่พระศาสนาเช่นเดียวกับพระองค์ ให้ชาวโลกได้รู้จักและให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ชาวโลกอย่างแท้จริง”

ตามประวัติศาสตร์ศาสนา กล่าวว่า เมื่อพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ทรงพิจารณาธรรมที่ตรัสรู้หาผู้ที่รู้ตามได้ยาก ทำให้พระองค์ทรงท้อพระทัย แต่เมื่อพิจารณาเห็นความจำเป็นที่จะต้องแสดงธรรมแก่มหาชน โดยเปรียบเทียบบุคคลกับบัว ๔ เหล่า คือ อุกฤษฏัตถุญญ ผู้สามารถรู้ได้อย่างฉับพลัน เพียงแต่ยกหัวขึ้นแสดงก็อาจ รู้ได้ทันที วิปจิตถุญญ ผู้สามารถรู้ได้เมื่ออธิบายความอย่างละเอียดแล้วซักถามทบทวน เนยยะ ผู้สามารถเข้าใจได้ เมื่ออธิบายความอย่างละเอียดแล้วซักถามทบทวน ปทปรัมมะ ผู้ไม่สามารถเข้าใจอะไรที่ลึกซึ้งและมีความเห็นผิดอย่างรุนแรง^๕ จากพระดำรินี้เอง ทำให้พระองค์นำ หลักธรรมที่ทรงตรัสรู้มาแสดง ทรงได้พระสาวกชุดแรก จำนวน ๖๐ รูป เมื่อพระสาวกชุดแรกบรรลุธรรมทั้งหมด พระองค์จึงทรงอนุญาตให้ออกไปประกาศพระศาสนา ซึ่งถือว่่าเป็น พระธรรมทูตชุดแรกของพระพุทธศาสนาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ต่อมาเมื่อพุทธศตวรรษที่ ๓ พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองด้วยความอุปถัมภ์ของพระเจ้าอโศกมหาราช มีการจัดสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๓ ตลอดทั้งให้การอุปสมบทพระราชโอรส พระราชธิดา เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา ทรงมีพระราชดำริที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังประเทศต่างๆ ด้วยการจัดส่งพระสมณทูต ๙ สาย พร้อมกับอัญเชิญกิงตันศรีมหาโพธิ์เป็นเครื่องบรรณาการพุทธบูชา ทำให้สมณทูตมีความสะดวกสบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งมีต้นศรีมหาโพธิ์เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา^๕

นอกจากนั้น พระองค์ยังโปรดให้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาขึ้นใหม่ พร้อมทั้งเสาศิลาและการจารึกหลักฐานทางพระพุทธศาสนาไว้ในสังเวชนียสถาน ๔ ตำบล และที่อื่นๆ เพื่อเป็นการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้มั่นคง จากหลัก

^๓ พระมหาสนธิญาณ รักษาภักดิ์, “การศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้ารับการศึกษาการฝึกอบรมหลักสูตรพระธรรมทูตต่อการฝึกอบรม ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๑”, *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๒.

^๔ อ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๓๓/๑๘๓.

^๕ ดูรายละเอียดใน วิ.อ.(บาลี) ๑/๔๒-๕๕, สุทธิมปาโล ภิกขุ, *เมื่อพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นใหญ่ในแผ่นดิน* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๕๙.

ศิลาคาริกของพระเจ้าอโศกมหาราชนี้เอง ทำให้พระธรรมทูตได้นำมาเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

สรุปได้ว่า พระธรรมทูตในงานวิจัยนี้ หมายถึง พระสงฆ์ไทยผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย เป็นผู้นำในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในแผ่นดินพุทธภูมิ พร้อมทั้งเป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างความสามัคคีให้แก่ชุมชนด้วยการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทมาเป็นแกนกลางในการพัฒนา

๒.๒ คุณสมบัติของพระธรรมทูตในสมัยพุทธกาล

ในสมัยพุทธกาล พระสาวกถือเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ให้เข้าถึงประชาชน โดยพระสาวกแต่ละท่านมีเทคนิควิธีสร้างศรัทธาให้ประชาชนแตกต่างกันออกไป เช่น พระอัสสชิ ส้ารวมระวางอินทรีย์ เเดินบิณฑบาตอยู่นอกเมืองราชคฤห์ วันหนึ่งอุปติสสะ (พระสารีบุตร) ได้เห็นอาการส้ารวมระวาง เกิดความเลื่อมใส จึงตามไปเพื่อสอบถามธรรมว่า “ท่านบวชเพราะธรรมของใคร ใครเป็นศาสดาของท่าน” ตอบว่า “ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตเจ้าตรัสเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และตรัสความดับแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะมีปกติตรัสอย่างนี้” พระอัสสชิใช้ลักษณะบุคลิกภาพเรียบร้อย สร้างศรัทธาเป็นผู้พูดน้อยตรงประเด็น ทำให้อุปติสสะชื่นชอบ และเกิดศรัทธาเลื่อมใส^๖

ในสมัยต่อมาท่านนิโครธสามเณร ผู้มีอินทรีย์สงบ ทอดสายตาต่ำเดินผ่านหน้าพระลาน พระเจ้าอโศกมหาราชเกิดความเลื่อมใส ได้ฟังธรรมโดยพิศดาร เมื่อคลายข้อสงสัยของพระเจ้าอโศกมหาราช ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคนี้เจริญรุ่งเรืองที่สุด นี่เป็นเทคนิควิธีการเผยแผ่ด้านบุคลิกภาพและการกล่าวธรรมโดยพิศดารของสามเณร^๗

^๖ วิ.ม. (ไทย) ๔/๖๐/๕๒.

^๗ มหามกุฏราชวิทยาลัย, **ปฐมสมันตปาสาทิกาแปล ภาค ๑**, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒) หน้า ๗๓.

๒.๒.๑ คุณสมบัติตามแนวโอวาทปาฏิโมกข์

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถือเป็นหัวใจสำคัญที่พระสาวกจะต้องปฏิบัติตาม ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสโอวาทปาฏิโมกข์แก่ภิกษุ ในวันมาฆบูชา ณ วัดเวฬุวันมหาวิหาร ในแคว้นมคธ โดยมีหลักการสำคัญอยู่ ๓ ประการ คือ

๒.๒.๑.๑ **คุณสมบัติเฉพาะตัว** ตามนัยพระบาลีพุทธพจน์ในพระโอวาทปาฏิโมกข์ พระคาถาที่ ๑ ตรัสไว้ว่า

ขณฺฐี ปรมํ ตโป ตีติกขา

นิพพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา

น หิ ปพฺพชิตฺโต ปรูปฆาตี

สมโณ โหติ ปรี วิหฺสุยฺนฺโต

พระธรรมทูต นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องยึดมั่นอยู่ในอุดมการณ์ ๔ ประการ คือ

(๑) มีขันติธรรม มีความอดทนต่อความลำบากความตรากตรำ ไม่บ่นจู้จี้จุกจิก มีความอดกลั้นต่อกิเลส ไม่แสดงกิเลสอวดชาวบ้าน เป็นคนใจเย็นสุขุมรอบคอบ เก็บอารมณ์เก่ง ดังคำพังเพยว่า “น้ำใจขุนเก็บไว้ข้างใน น้ำใจใส่นำออกมาใช้ข้างนอก”

(๒) ไม่นินทาใคร ถ้ามีความจำเป็นจะต้องพูดถึงความไม่ดีของคนอื่น ก็พูดเพื่อหาทางแก้ไข

(๓) ไม่เบียดเบียนใคร ไม่กระทบกระทั่งใคร บำเพ็ญตนเป็น “อิตถจารีบุคคล” ดังคำพังเพยว่า “เมื่อยามอยู่ เขาก็เข้าใจ เมื่อยามจากไป เขาก็คิดถึง”

(๔) มีสมณสัญญา คือ ความสำนึกรู้สึกตัวอยู่เสมอว่า “เราเป็นสมณะ เป็นผู้สงบระงับ เราเป็นพระ เป็นผู้ประเสริฐ เราเป็นปุชนียบุคคล เป็นผู้ที่ควรให้ศรัทธาเคารพนับถือบูชา”

๒.๒.๑.๒ **เป้าหมายหรือกรอบในการเผยแผ่** ตามนัยพระบาลีพุทธพจน์พระโอวาทปาฏิโมกข์ พระคาถาที่ ๒ ตรัสสอนไว้ว่า

สพฺพปาปสฺส อกรรมํ กุสลสุสฺสุปสมฺปทา

สจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธานสาสนํ

พระธรรมทูต นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องยึดหลักการ ๓ ประการ คือ

(๑) การไม่ทำความชั่วทั้งปวง การละความชั่วทั้งปวง

(๒) การทำความดีให้เพียบพร้อม การทำความดีให้สมบูรณ์

(๓) การทำจิตของตนให้บริสุทธิ์ให้ผ่องแผ้วให้ผ่องใส

๒.๒.๑.๓ **หลักการในการสร้างสัมพันธ์กับสังคม** ตามนัยพระบาลีพุทธพจน์
ในพระโอวาทปาฏิโมกข์ พระคาถาที่ ๓ ตรัสสอนไว้ว่า

อนุปวาโท อนุปฆาโต ปาฏิโมกฺเข จ สํวโร

มตฺตตฺตญฺจ ๑ ภตฺตสฺมี ปนฺตญฺจ สยนาสนํ

อธิจิตฺเต ๑ อาโยโค เอตํ พุทฺธานสาสนํ

พระธรรมทูต นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องประพฤติปฏิบัติตนดำรงมั่นอยู่ใน
วิธีการประกาศพระศาสนาของพุทธสาวก ๖ ประการ คือ

(๑) ไม่ตำหนิ ไม่ติเตียนใคร

(๒) ไม่เบียดเบียนใคร

(๓) สำรวมระวัง เครื่องครัดต่อพระวินัยพุทธบัญญัติแต่ไม่ใช่เคร่งเครียด

(๔) ไม่เป็นคนเห็นแก่ปากแก่ท้อง ไม่เป็นคนเห็นแก่กิน ยึดถือคำพังเพยว่า “กิน
เพื่ออยู่ ไม่ใช่อยู่เพื่อกิน”

(๕) ยินดีพอใจอยู่ ณ สถานที่สงบสงัด

(๖) มีความขยันหมั่นเพียรในการเจริญสมาธิภาวนา^๔

โอวาทปาฏิโมกข์นี้ ถือเป็นคุณสมบัติ เป้าหมาย หลักการและวิธีการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาของพระพุทธองค์ที่ได้วางรากฐานไว้เพื่องานพระศาสนาอย่างแท้จริง

วิธีการเผยแผ่โอวาทปาฏิโมกข์ที่พระพุทธองค์ทรงใช้เป็นผลสำเร็จ โดยเฉพาะ
ส่วนสุดท้าย คือ อนุปวาโท อนุปฆาโต ไม่ว่าจะร้ายใคร ไม่กระทบกระทั่งใคร พระธรรมทูต
จะต้องเป็นมิตรกับทุกฝ่าย จงเป็นคนปากช้า แต่หูตาไว พูดน้อย ทำให้มาก ดูให้มาก นิ่งให้
มาก ปาฏิโมกฺเข จ สํวโร สำรวมรักษาพระวินัยให้มากที่สุด มตฺตตฺตญฺจ ๑ ภตฺตสฺมี
รู้ประมาณในการรับ การบริโภคอาหาร ปนฺตญฺจ สยนาสนํ อยู่ง่าย และสุดท้ายสำคัญที่สุด
คือ อธิจิตฺเต ๑ อาโยโค เป็นการทำความเพียรทางจิต อยู่ด้วยอารมณ์กรรมฐานอย่างเอาจริง

^๔ พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ ๕, ๒๕๔๒ หน้า ๓๑-๓๓.

เอาจึง ฝึกความอดทนให้มาก เพราะนั่นเป็นหนทางให้บรรลุปเป้าหมายหรืออุดมการณ์อันสูงสุดของพระธรรมทูตสายต่างประเทศของคณะสงฆ์ไทยทั้งประเทศ^๙

กล่าวโดยสรุป โอวาทปาฏิโมกข์สามารถจัดเข้าในด้านต่างๆ ได้ ๓ ด้าน ดังนี้

(๑) **ด้านบุคลิกภาพ** พระธรรมทูตจะต้องเป็นผู้มีความอดทนไม่แสดงกิริยาท่าทีอันจะทำให้เสียบุคลิกภาพ “ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง” เป็นผู้รู้จักขมจิตในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เห็นแก่ความยากลำบาก ยอมตรากตรำทำงานเพื่อพระศาสนา

(๒) **ด้านคุณธรรม** พระธรรมทูตจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรมเป็นอุดมคติประจำตัว ซึ่งคุณธรรมลักษณะพื้นฐานของพระธรรมทูตในโอวาทปาฏิโมกข์ “การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว” ถือเป็นคติประจำตัวที่พระธรรมทูตไม่ทำบาปทั้งด้วยกาย วาจา และใจ เป็นผู้ทำแต่ความดีสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น เป็นผู้มีจิตใจเบิกบาน มีความเมตตาปราณีต่อทุกคน มีความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์

(๓) **ด้านการดำเนินชีวิต** พระธรรมทูตจะต้องดำเนินชีวิตเป็นแบบอย่างแก่ประชาชน มีชีวิตแบบเรียบง่ายไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เป็นผู้สำรวจระวังในการบริโภคใช้สอยเสนาสนะ ยกตัวอย่างเช่น พระขทิรวนิยเววตะ เป็นผู้ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความสงัดไม่เบียดเบียนใคร มีแต่แม่เมตตาธรรมให้แก่บุคคลอื่น^{๑๐}

๒.๒.๒ คุณสมบัติพื้นฐาน

คุณสมบัตินี้พื้นฐานของพระธรรมทูต โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่างทีพระสาวกควรนำมาเป็นแบบอย่างในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระพุทธองค์มีคุณสมบัติภายนอกประกอบด้วย มหาปุริสลักษณะ ๓๒ อนุพยัญชนะ ๘๐ เป็นคุณสมบัตินี้เนื่องอยู่ในตัวพระองค์ทรงมีกำลังกายและกำลังประสาทดี ทรงมีพระพักตร์ที่อิมเิบอยู่เสมอ ทรงมีพระสุรเสียงไพเราะชัดเจน กังวาน และนุ่มนวล ทรงมีลีลาในการเผยแผ่ที่ชัดเจน แจ่มแจ้ง ชักจูงให้เห็นจริง รั้าใจให้แกล้วกล้า บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก ซโลมจิตใจให้เข้มขึ้น รั้าเริงเบิกบาน ฟังไม่เบื่อและ

^๙ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **อุดมการณ์และบทบาทของพระธรรมทูตสายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์**, ในอนุสรณ์พระธรรมทูตสายต่างประเทศ (รุ่นที่ ๑), (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๕๐-๕๓.

^{๑๐} บรรจบ บรรณรุจิ, **อสีติมหาสาวก**, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔๙.

เปรียบด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนจะพึงได้รับจากการปฏิบัติ และทรงสร้างบรรยากาศในการสนทนาธรรม และการฟังธรรม โดยผู้ฟังไม่รู้สึกรู้สีกเบื่อหน่าย

นอกจากนั้น พระสาวกที่ได้รับการยกย่องว่ามีคุณสมบัติควรเป็นพระธรรมทูต ยกตัวอย่างเช่น พระลูกนกทกภัททิยะ เป็นผู้มีเสียงไพเราะคนฟังเกิดความหลงใหลอยากฟังอีก ถือเป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

กล่าวโดยสรุป พระธรรมทูตควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

๑. **สัปปริสธรรม** หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี ธรรมของท่านผู้รู้ พระสาวกผู้มีคุณธรรมเหล่านี้ ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

(๑) ธัมมัญญูตา รู้หลักและรู้จักเหตุ คือรู้หลักความจริงของธรรมชาติ รู้หลักการ กฎเกณฑ์ แบบแผนหน้าที่ ซึ่งจะเป็เหตุให้กระทำการได้สำเร็จผลตามความมุ่งหมาย

(๒) อัตถัญญูตา รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล คือรู้ความหมายและความมุ่งหมายของหลักธรรมหรือหลักการ กฎเกณฑ์ หน้าที่ รู้ผลที่ประสงค์ของกิจที่จะต้องทำ

(๓) อัตตัญญูตา รู้จักตน คือรู้ฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ของตนตามเป็นจริง เพื่อประพฤติได้เหมาะสมและให้เกิดผลดี

(๔) มัตตัญญูตา รู้จักประมาณ คือรู้จักความเหมาะสมในงานที่ทำ

(๕) กาลัญญูตา รู้จักกาล เช่นรู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร รู้จักเวลาทำงาน เวลาพักผ่อน เป็นต้น

(๖) ปริสัจญูตา รู้จักชุมชน คือ รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมชน รู้จักมารยาท ระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณี และข้อควรรู้ ควรปฏิบัติอื่นๆ ต่อชุมชนนั้นๆ

(๗) ปุคคลัญญูตา รู้จักบุคคล คือรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยอัธยาศัย ความสามารถและคุณธรรม เป็นต้น เพื่อปฏิบัติต่อผู้นั้นโดยถูกต้อง เช่น ควรจะคบหรือไม่ จะเกี่ยวข้อง จะใช้ จะยกย่อง จะตำหนิ หรือจะแนะนำสั่งสอนอย่างไร จึงจะได้ผลดี เป็นต้น เมื่อกล่าวโดยสรุป คือ รู้เหตุ ผล ตน ประมาณ กาล ชุมชน และบุคคล^{๑๑}

^{๑๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๑/๒๖๔, อภ.สตุตท. (ไทย) ๒๓/๖๕/๑๑๔.

๒. **หลักกัลยาณมิตร** หมายถึง ความเป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้แนะนำแนวทางดำเนินชีวิตแก่ประชาชน เป็นหน้าที่ของพระธรรมทูตจะต้องนำหลักธรรมมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินงาน พระธรรมทูตเป็นผู้นำแสงสว่างมาสู่ประชาชนในถิ่นต่างๆ ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “เมื่อดวงอาทิตย์กำลังจะอุทัย ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อน เป็นบุพนิमित ฉันทใด ความเป็นผู้มีกัลยาณมิตรก็เป็นตัวนำ เป็นบุพนิमितเพื่อความเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมีองค์ ๘ ฉันทนั้น” เมื่อพระธรรมทูตไปในสถานที่ใดจะต้องมีหลักธรรมแห่งกัลยาณมิตร เพื่อจะไปแนะนำประชาชนได้ทุกชนชั้น ทำหน้าที่เป็นพระสาวกเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งองค์ประกอบหลักกัลยาณมิตรมี ๗ ประการ คือ

(๑) บีโย เป็นผู้ที่น่ารัก สร้างความคุ้นเคย สนิทสนมกับประชาชนทุกหมู่เหล่า ให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ ได้

(๒) ครุ เป็นผู้นำเคารพเลื่อมใส ประพฤติเป็นแบบอย่างประชาชนมีความหนักแน่นในเรื่องราวต่างๆ เป็นผู้รับฟังและแนะนำได้

(๓) ภาวะนีโย เป็นผู้น่ายกย่อง มีความประพฤติเรียบร้อยเป็นที่รักของชุมชน เป็นผู้ผู้มีภูมิธรรมทั้งทางโลกและทางธรรม

(๔) วัตตยา จะ เป็นผู้มีเหตุผล สามารถแนะนำเหตุผล แก่ประชาชนได้ทุกโอกาส เมื่อประชาชนสงสัยอะไร พระธรรมทูตสามารถนำเหตุผลมาชี้แจงได้ชัดเจน

(๕) วัจะนักรชะโม เป็นผู้ทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ ได้ พร้อมจะรับฟังคำชี้แนะนำมาปรับปรุงให้เข้ากับชุมชนท้องถิ่น

(๖) คัมภีร์ญจะ กะถัง กัตตยา เป็นผู้มีความรู้แจ่มแจ้ง สามารถตอบข้อสงสัยให้แก่ประชาชนได้

(๗) โน จัญฐาเน นियोชะเย พระธรรมทูตไม่เป็นผู้แนะนำไปในทางเสียหาย อันเป็นหนทางแห่งความเสื่อม^{๑๒}

๓. **หลักพรหมวิหาร** หมายถึง ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม อันเป็นหลักความประพฤติของพระธรรมทูตที่จะต้องมีอยู่ในใจตลอดเวลา มีองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ

^{๑๒} อัง.สตุตตก. (ไทย) ๒๓/๓๔/๓๓

(๑) เมตตา ความรัก คือ มีความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าประสบประโยชน์และความสุข

(๒) กรุณา ความสงสาร คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของประชาชน

(๓) มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อเห็นประชาชนอยู่ดีมีสุข ก็มีใจแจ่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาทำดีงามประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีด้วยพร้อมส่งเสริมสนับสนุน

(๔) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง คือ มองตามเป็นจริง โดยวางจิตเรียบสม่ำเสมอ มั่นคง เทียบตรง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุที่ตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัย วางตน และปฏิบัติไปตามหลักการ เหตุผล และความเที่ยงธรรม

๑๓

ยกตัวอย่าง เช่น พระกุมารกัสสปะ เป็นผู้ที่มีธรรมภายใน สามารถนำหลักธรรมมาแสดงชี้แนะให้ประชาชนฟังได้งดงาม ยกอุปมาเรื่องราวมาประกอบให้ผู้ฟังเข้าใจง่ายขึ้น เป็นผู้ประกอบด้วยความเมตตาธรรม

๒.๒.๓ คุณสมบัติจำเพาะ ๘ ประการ

พระธรรมทูตนั้น เป็นงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่จะต้องช่วยกันทำให้สำเร็จ โดยพระพุทธองค์ได้กำหนดคุณสมบัติจำเพาะของพระธรรมทูตไว้เพื่อให้พระสาวกใช้เทียบเคียงเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังพระพุทธดำรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุประกอบด้วยธรรม ๘ ประการ ควรทำหน้าที่ทูตได้ ดังนี้

(๑) รู้จักฟัง เป็นผู้รู้จักฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำมาเป็นแนวทางปฏิบัติ

(๒) สามารถพูดให้ผู้อื่นฟังได้ เป็นผู้รู้สามารถพูดธรรมให้ผู้อื่นฟังได้ ด้วยวิธีการแนะนำ

(๓) ใฝ่ศึกษา เป็นผู้รู้จักแสวงหาความรู้ด้านการศึกษาอยู่ตลอดเวลา

(๔) ทรงจำได้ดี เป็นผู้มีความจดจำเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างแม่นยำและถูกต้องตามความเป็นจริง

(๕) เป็นผู้รู้ได้เข้าใจชัด เป็นผู้รู้ความหมายของสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์

(๖) สามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจ เป็นผู้รู้สามารถใช้ทักษะวิธีการให้ผู้อื่นฟังได้เข้าใจอย่างชัดเจน

(๗) ฉลาดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ มีความฉลาดในการทำงาน นำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์มาสู่ประชาชน

(๘) ไม่ก่อความทะเลาะวิวาท เป็นผู้รู้หลักการสร้างความสัมพันธ์ให้แก่ชุมชนกับสังคมได้อย่างผสมกลมกลืน”^{๑๔}

“ภิกษุทั้งหลาย สารีบุตรประกอบด้วยธรรม ๘ ประการนี้แล ควรทำหน้าที่พูดได้ ภิกษุผู้เข้าสู่ชุมชนที่ได้เถียงกันอย่างรุนแรง ก็ไม่สะทกสะท้าน ไม่ทำคำพูดให้เสียหาย ไม่ปกปิดข่าวสาส์น ชี้แจงอย่างไม่มีข้อสงสัย ถูยกย่องถาม ก็ไม่โกรธ ภิกษุผู้มีลักษณะเช่นนั้นแล ควรทำหน้าที่พูดได้”^{๑๕}

๒.๓ ความเป็นมาของงานพระธรรมทูตในสมัยปัจจุบัน

๒.๓.๑ คุณสมบัติของพระธรรมทูต

พระธรรมทูตในประเทศอินเดีย คือ พระสงฆ์ไทยผู้นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยไปประกาศให้ชาวอินเดียได้รู้และได้รับประโยชน์ ซึ่งคุณสมบัติของ พระธรรมทูตที่สำคัญ มี ๔ ประการ คือ

๑. มั่นใจในคุณค่า ความดีงาม ของพระพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็นพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ จะต้องมีความมั่นใจว่าเรามีดีที่จะให้แก่เขา หมายความว่าพระธรรมทูตต้องมั่นใจในสิ่งที่มีว่าเป็นสิ่งที่ดีแท้เป็นสิ่งที่เลิศ เป็นสิ่งที่ประเสริฐ และเป็นประโยชน์ที่จะช่วยเหลือเขาได้เป็นข้อสำคัญอันดับแรก

๒. ต้องเป็นผู้เข้าใจปัญหาและความต้องการของถิ่นฐาน ที่พระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย คือ ไปในถิ่นของเขา ถ้าไม่รู้จักเขาให้เพียงพอ ก็จจะรู้สึก

^{๑๔} อจ.อภุจก.อ. (ไทย) ๓/๑๖/๒๓๙.

^{๑๕} อจ.อภุจก. (ไทย) ๒๓/๑๖/๒๔๒-๒๔๓.

หวั่นไหวได้ง่าย จึงต้องรู้เท่าทันเขาตามความเป็นจริง เช่น รู้ว่าเขามีปัญหาอะไร เขาต้องการอะไร โดยการสังเกตสังคมของเขาทั้งจุดเด่นและจุดด้อย พร้อมรู้จักภูมิหลังของเขา ด้วยว่าเจริญด้านไหน อะไรเป็นเหตุปัจจัยแห่งความเจริญและไม่เจริญ เพื่อช่วยเขาได้อย่างถูกต้อง

๓. มีวิธีการที่จะสื่อสาร ทั้งรู้จักปัญหาและความต้องการของคนที่จะพระธรรมทูต จะไปช่วยก็ต้องมีวิธีที่จะช่วยเขา งานพระธรรมทูตก็คือการนำเอาธรรมไปให้มหาชน ด้วยการพัฒนาวิธีการ คือ เพื่อนำสิ่งที่ดีไปให้แก่มหาชนและไปสนองความต้องการของมหาชน นำเขาไปสู่ทางที่ดีงามมีความสุขได้สำเร็จ

๔. มุ่งมั่นแน่วแน่ต่ออุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา เพื่อจุดมุ่งหมายในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์แต่เดิมทำหน้าที่เป็นพระธรรมทูต เริ่มแต่ยุคพระอรหันต์สาวกรุ่นแรกๆ ที่ พระพุทธเจ้าได้ทรงส่งไปประกาศพระศาสนา^{๑๖}

การประกาศพระพุทธศาสนาปัจจุบันนี้ ไม่ควรใช้วิธีเทศน์อย่างเดียว ควรเปิดโอกาสให้ผู้สงสัยได้ซักถาม และอธิบายให้ผู้ฟังคลายความสงสัยและได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างแจ่มแจ้ง เป็นการประเมิณผลไปในตัวตามความก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ ซึ่งประกาศพระศาสนาให้ชาวต่างประเทศฟัง จะต้องมีการศึกษาเรียนรู้ด้านภาษา มีปฏิภาณปฏิสัมภิทา ปัญญาอันแตกฉานในปฏิภาณ คือไหวพริบในการที่จะโต้ตอบ แต่ต้องโต้ตอบโดยฉับพลัน และความรู้ต้องแน่นต้องพร้อม ธรรมะที่เรียนไปแล้วตั้งแต่ต้นกัณฑ์ตรี นักธรรมโทและนักธรรมเอก มีประโยชน์มากที่สุด ในปัจจุบันความรู้เรื่องการเจริญกรรมฐาน เป็นที่สนใจของชาวต่างประเทศมาก เพราะฉะนั้น การมีความรู้พร้อมทั้งทางด้านปริยัติและปฏิบัติ เป็นสิ่งที่ดีจะได้รับ ความสนใจมากเป็นพิเศษหากมีความรู้ด้านปริยัติเพียงอย่างเดียวจะได้รับความสนใจจากคนบางกลุ่มเท่านั้น คนที่ปฏิบัติได้แต่อธิบายไม่ได้ ก็เป็นเรื่องที่ยากต่อการเผยแพร่ให้คนอื่น ได้รู้วิธีการและผลแห่งการปฏิบัติ

^{๑๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **บทบาทและหน้าที่ของพระธรรมทูตในต่างแดน**, ใน **อนุสรณ์ พระธรรมทูตสายต่างประเทศ (รุ่นที่ ๑)**, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๒-๒๕.

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาเดียวเท่านั้น ที่สอนให้คนใช้เหตุผล โดยยึดหลักศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา ศรัทธานั้นบางครั้งอาจเกิดวิกฤตศรัทธาได้ ถ้าไม่ใช้ปัญญาประกอบการพิจารณา ซึ่งหลักศรัทธาเลื่อมใสนั้นแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ

๑. กลุ่มรูปูปมาณิกา ถือเอารูปเป็นประมาณ คือถ้าพระรูปใดรูปงาม รูปสวย มักจะเป็นที่ชื่นชอบเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใส เช่น พระวัชระลิหลงในพระวรกายของพระพุทธเจ้า ดังพระดำรัสว่า ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นตถาคต

๒. กลุ่มโชนูปมาณิกา ถือเอาเสียงเป็นประมาณ คือพระรูปใดมีเสียงไพเราะ เสียงกังวาน น่าฟัง ฟังแล้ว เป็นที่เกิดความเลื่อมใสศรัทธา คนที่เลื่อมใสในเสียงนี้มาก อยากรับฟังเสียงนั้น เช่น พระกุมารกัสสปะ

๓. กลุ่มฉุขูปมาณิกา ถือเอาความเศร้าหมอง พระบางรูปห่มจีวรเศร้าหมอง เห็นแล้วเป็นที่เลื่อมใส เช่น พระโมฆราช

๔. กลุ่มธัมมูปมาณิกา ถือเอาข้อวัตรปฏิบัติ จำพวกที่เลื่อมใสในข้อวัตรปฏิบัติ ในหลักธรรมคำสอน เช่น พระปุลณณมันตานีบุตร^{๑๗}

ดังนั้น คุณสมบัติเป็นที่เจริญศรัทธาทัง ๔ ประการนี้ คือ รูปงาม เสียงไพเราะ นุ่งห่มสีจีวรเศร้าหมอง และแสดงธรรมได้อรรถรสอันลึกซึ้งไพเราะจับใจ ย่อมทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนา สำเร็จได้ทั้งในและต่างประเทศ แต่ถ้าได้ไม่ครบ ได้อย่างใดอย่างหนึ่งถือว่ายังดี แต่ที่ถูกต้องนั้น ธัมมูปมาณิกา คือ ศรัทธาที่เกิดจากข้อวัตรปฏิบัติในหลักแห่งธรรม

พระธรรมทูตในปัจจุบันจะต้องพยายามสร้างความสัมพันธ์กับทุกศาสนาในประเทศนั้นๆ ถือเป็นคุณสมบัติสำคัญของพระธรรมทูต ที่จะต้องมีความมั่นใจในคุณค่าความดีงาม รู้เข้าใจปัญหาและความต้องการของถิ่นฐานที่จะไป มีวิธีการที่จะสื่อสารกับเขาอย่างได้ผล และมุ่งมั่นต่ออุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา จึงจะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดทั้งการฝึกอบรมพระธรรมทูตเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และทัศนคติในด้านการประกาศและเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยแล้ว จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้พระธรรมทูตสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น พระราชารัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ)

^{๑๗} อัง.จตุกก ๒๑/๖๕/๙๓.

ได้กล่าวถึงพระธรรมทูตไทยในประเทศอินเดียที่เข้าไปเป็นตัวแทนของคนชาวพุทธเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนามีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. พระธรรมทูต บุคคลที่ได้รับมอบหมายงานจากสายงานพระธรรมทูตสายต่างประเทศและก็ได้รับการแต่งตั้งจากคณะสงฆ์
๒. พระนักศึกษาไทยที่ท่านมาเรียนหนังสือที่ประเทศอินเดีย โดยพระเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่งานอาสาเผยแผ่พุทธธรรม
๓. พระบัณฑิตปฏิบัติงานจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มาปฏิบัติงานในประเทศอินเดีย
๔. พระผู้ที่มาปฏิบัติธรรม ๔ เดือน ๕ เดือน ๖ เดือน เพื่อประกาศพระพุทธานุศาสน์ และบิณฑบาต เดินทางไปให้เขาได้เห็นบ้าง มาสวดมนต์บ้าง^{๑๔}

๒.๓.๒ พระธรรมทูตในต่างประเทศ : พระธรรมทูตในประเทศอินเดีย

พระธรรมทูตไทยในประเทศอินเดีย เกิดขึ้นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เนื่องจากรัฐบาลอินเดียภายใต้การนำของ ฯพณฯ ศรี ยาวฮาร์วาล เนห์รู นายกรัฐมนตรี ได้เชิญรัฐบาลไทยไปสร้างวัดในประเทศอินเดีย ในนามของประชาชนชาวไทยที่นับถือพระพุทธานุศาสน์ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและเป็นอนุสรณ์การฉลองครบรอบ ๒๕ พุทธศตวรรษ (๒๕๐๐ ปี)

รัฐบาลไทย โดยการนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับคำเชิญและตกลงสร้างวัดไทย ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ มณฑลพุทธคยา เมืองคยา รัฐพิหาร (Bodh-Gaya, Gaya District, Bihar State) บนเนื้อที่ ๔.๘๗ เอเคอร์ เป็นที่ดินที่รัฐบาลอินเดียจัดสรรให้สร้าง โดยให้เช่าในระยะยาว ๙๙ ปี และต่อสัญญาได้คราวละ ๕๐ ปี ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้ซื้อเพิ่มอีก ๒๐๐ ตารางวา โดยทุนอุปถัมภ์ของคุณหญิงละเอียด พิบูลสงคราม รวมเป็น ๕ เอเคอร์ (๑๒ ไร่) นับว่าเป็นวัดไทยแห่งแรกที่สร้างขึ้นในต่างประเทศ

^{๑๔} มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, รายงานสัมมนาโครงการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศไทย อินเดีย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒๘.

วัตถุประสงค์ในการสร้างวัดไทยพุทธคยา เพื่อน้อมถวายเป็นพุทธบูชา พุทธา
 นุสรณ์ครบรอบ ๒๕ พุทธศตวรรษ (๒๕๐๐ ปี) เพื่อเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา,
 ศิลปวัฒนธรรม, ประเพณีไทย, และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ และเพื่อรองรับ
 พุทธศาสนิกชนที่เดินทางมาแสวงบุญ ณ สถานที่ที่ตรัสรู้พระพุทธเจ้า ในครั้งนี้ คณะรัฐบาลไทย
 และคณะสงฆ์ไทย ได้จัดพระธรรมทูตไทยสายประเทศอินเดีย มาปฏิบัติศาสนกิจประจำวัด
 ไทยพุทธคยา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๒ จนถึงปัจจุบัน ดังนี้

พระธรรมทูตไทย ชุดแรก พ.ศ. ๒๕๐๒ - ๒๕๐๖ ประกอบด้วย

๑. พระธรรมธีรราชมหามุนี (ธีร์ ปุณฺณโก ป.ธ.๙) วัดจักรวรรดิราชาวาส
 พระนคร เป็นหัวหน้าคณะ

๒. พระครูประสิทธิ์พุทธศาสน์ (บุญศรี น.ธ.เอก) วัดพันเตา เชียงใหม่

๓. พระครูวิบูลย์ธรรมศาสน์ (สำราญ น.ธ.เอก, ป.ธ.๔) วัดกระโถงทอง
 พระนครศรีอยุธยา

๔. พระมหาเกียรติ สุกิตฺติ (ป.ธ.๗) วัดจักรวรรดิราชาวาส พระนคร

๕. พระมหาชวินทร์ อจฺจาทโร (น.ธ.เอก, M.A.) วัดเบญจมบพิตร พระนคร

พระธรรมทูตไทย ชุดที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๐๖ - ๒๕๓๑ ประกอบด้วย

๑. พระเทพวิสุทธิโมลี (บุญเลิศ ทตฺตสุทฺธิ ป.ธ.๘) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์
 พระนคร เป็นหัวหน้าคณะ

๒. พระเมธีธรรมจารย์ (เกษม อํสุการี ป.ธ.๗) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์
 พระนคร

๓. พระภิกษุสีลานันทะ (วงศ์ สีลานนฺโท) วัดชลประทานรังสฤษฎิ์ นนทบุรี

๔. พระภิกษุวิเวกานันทะ (สหัส ปรีสุทฺโธ) วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
 พระนคร

๕. พระมหาพีร์ สุชาโต (พีร์ ฝ่องสุภาพ ป.ธ.๕) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์
 พระนคร

พระธรรมทูตไทย ชุดที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๓๑ จนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย

๑. พระศรีสุธรรมมุนี (ทองยอด ฐิริปาโล ป.ธ.๙, M.A., Ph.D.) วัดมหาธาตุ
 ยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร เป็นหัวหน้าคณะ

๒. พระครูพิบูลสรกิจ (วีรยุทธ์ วีรยุทธ น.ธ.เอก, M.A., Ph.D.) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร

๓. พระมหาฉลอง จนฺทสิริ (น.ธ.เอก,ป.ธ.๔, M.A., Ph.D.) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร

๔. พระวิญญา อภิชาติ (น.ธ.เอก, M.A., Ph.D.) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร

๕. พระครูวิชัยธรรมธารี (น.ธ.เอก, M.A., Ph.D.) วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร^{๑๙}

๒.๓.๓ พระธรรมทูตในประเทศไทย

พระธรรมทูตไทยเกิดจาก “โครงการพระธรรมจาริก” ซึ่งเป็นโครงการเผยแผ่ศาสนาธรรม ควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทยภูเขา โดยเกิดมาจากอดีตหัวหน้ากองสงเคราะห์ชาวเขากรมประชาสงเคราะห์ คือ นายประสิทธิ์ ดิษฐ์วัฒน์ ได้ลาราชการเข้ารับการอุปสมบทที่วัดเบญจมบพิตร ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นเวลา ๑ พรรษา ศึกษาหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาชุมชนชาวเขาทางด้านจิตใจ เป็นประโยชน์ต่อการปกครองและการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาฯ สมกับประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ อันเป็นศูนย์รวมน้ำใจของชนเผ่าไทยไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในท้องถิ่นใดของประเทศไทย อีกประการหนึ่ง รัฐได้จัดตั้งนิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขา ได้แก่

- (๑) นิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาดอยมูเซอ อำเภอเมือง จังหวัดตาก
- (๒) นิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาดอยเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- (๓) นิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาม่อนแสนใจ ม่อนแสนเจริญ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

^{๑๙} พระภิกษุโกศล (ดร.กัณหา) ร่วมกับคณะกองงานวัดไทยพุทธคยา ประเทศอินเดีย (อ.วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ร่วมกันรวบรวม, งานฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในแดนพุทธภูมิ, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ส.กราฟฟิคดีไซน์, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓-๒๕.

(๔) นิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาภูมิลอ เขตต่อจังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัด พิษณุโลก และจังหวัดเลย ตั้งอยู่ที่บ้านแม่หัวทับเบิก (ภูแปงม้า) อำเภอหล่มเก่า จังหวัด เพชรบูรณ์

เมื่อพระประสิทธิ์ลาสิกขา จึงได้นำความคิดกราบเรียนปรึกษาหารือกับพระธรรม- กิตติโสภณ (สุวรรณ สุวณฺณโชโต) เจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตร ซึ่งขณะนั้น ได้รับหน้าที่จาก ศูนย์ชุมนุมส่งเสริมวัฒนธรรมไทยเป็นประธานอนุกรรมการสาขาวัฒนธรรมทางจิตใจ ทั้งสอง ฝ่ายต่างเห็นประโยชน์ร่วมกันจึงได้ร่างโครงการเสนอกกรมประชาสงเคราะห์ ได้รับการ อนุมัติให้ดำเนินการว่า “พระธรรมจาริก” ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ท่านได้เป็นประธานคณะ พระธรรมจาริก ทั้งได้รับทุนสนับสนุนจากมูลนิธิเอเชีย มีพระธรรมจาริกรุ่นแรกออกปฏิบัติ ศาสนกิจ จำนวน ๕๐ รูป แบ่งเป็น ๑๐ สายๆ ละ ๕ รูป เป็นการปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ กองสงเคราะห์ชาวเขา ในพื้นที่ ๕ จังหวัด คือ ตาก เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และ เพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขา ๑๐ หมู่บ้าน จำนวน ๖ เผ่า คือ แม่้ว เย้า มูเซอ ลีซอ อีก้อ และกะเหรี่ยง ผลการดำเนินงานครั้งแรก ประสบผลสำเร็จ ชาวเขา ๑๐ หมู่บ้าน ที่มีประชากรประมาณ ๕,๐๐๐ คน ได้รู้จักการกราบไหว้พระ การ ทำบุญตักบาตร การปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ จำนวน ๘๐๐ คน สมัครเข้าบรรพชาเป็น สามเณร จำนวน ๑๒ คน นับได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยโครงการพระธรรมจาริก ประสบผลสำเร็จ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้ก่อตั้งศูนย์อบรมพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณร ชาวเขา ที่วัดศรีโสดา ในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ พระพุทธวิงศมุนี (สุวณฺณโชตมหาเถร) ได้นิมนต์ พระครูปลัดสุวัฒนพุทธธาดา เป็นเจ้าอาวาสวัดศรีโสดา และอำนวยการสำนักงานโครงการ พระธรรมจาริกส่วนภูมิภาค

ปัจจุบันคณะพระธรรมจาริก มีสมเด็จพระมหาธีรราชสังฆคณาจารย์ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ เป็นประธานคณะพระธรรมจาริกส่วนกลาง มีอาศรมของ พระธรรมจาริกทั่วประเทศ ๑๙๐ อาศรม (๒๕๔๖) ในพื้นที่ ๒๒ จังหวัด ๘๖ อำเภอ มี พระธรรมจาริก ที่ปฏิบัติงานอยู่ประจำอาศรม ถึง ๒๖๕ รูป เพื่อความมั่นคงของโครงการ

พระธรรมจาริก จึงได้ก่อตั้งมูลนิธิเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชนในถิ่นกันดาร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อสนับสนุนโครงการ ตลอดมา^{๒๐}

เมื่อโครงการพระธรรมจาริกประสบผลสำเร็จ มหาเถรสมาคม จึงได้จัดตั้งหน่วยงานพระธรรมทูตเพื่อการเผยแผ่ในพื้นที่ราบเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ดำเนินงานโดยใช้ระเบียบของมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้วัดทำหน้าที่อบรม แนะนำ สั่งสอน ศีลธรรม และวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย ประกอบสัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิตาธรรม และสามัคคีธรรม อันจะเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีพของประชาชน โดยได้รับงบประมาณดำเนินงานจากกรมการศาสนาและวัดที่ตั้งเป็นศูนย์ อ.ป.ต.^{๒๑}

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ประเทศไทยได้จัดแบ่งพระธรรมทูตที่ปฏิบัติงานอยู่ในประเทศออกเป็น ๙ สาย ได้แก่

สายที่ ๑ ปฏิบัติงานในพื้นที่ ๗ จังหวัด คือ สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรสาคร นครปฐม กาญจนบุรี และสุพรรณบุรี โดยมี พระธรรมธีรราชฆาตมุนี วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร เป็นหัวหน้าสาย

สายที่ ๒ ปฏิบัติงานในพื้นที่ ๗ จังหวัด คือ พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และอุทัยธานี โดยมี พระธรรมราชานุวัตร วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร เป็นหัวหน้าสาย

สายที่ ๓ ปฏิบัติงานในพื้นที่ ๘ จังหวัด คือ นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ พิษณุโลก สุโขทัย ตาก และอุตรดิตถ์ โดยมี พระพรหมจรรย์จารย์ วัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร เป็นหัวหน้าสาย

^{๒๐} พิสิฐรัฐ โคตรสุโพธิ์, รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรม กรณีศึกษา : วัดศรีโสดา ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ), หน้า ๗๗-๗๘.

^{๒๑} พระวิสุททธิภักทธธาดา, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายมหาเถรสมาคม, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๗๙.

สายที่ ๔ ปฏิบัติงานในพื้นที่ ๘ จังหวัด คือ เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา และเชียงราย โดยมี พระเทพสุธี วัดปากน้ำ กรุงเทพมหานคร เป็นหัวหน้าสาย

สายที่ ๕ ปฏิบัติงานในพื้นที่ ๘ จังหวัด คือ เลย อุดรธานี หนองคาย สกลนคร กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม และขอนแก่น โดยมี พระอุดมญาณโมลี วัดสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร เป็นหัวหน้าสาย

สายที่ ๖ ปฏิบัติงานในพื้นที่ ๙ จังหวัด คือ นครพนม มุกดาหาร ยโสธร อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา และชัยภูมิ โดยมี พระราชเมธี วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร เป็นหัวหน้าสาย

สายที่ ๗ ปฏิบัติงานในพื้นที่ ๗ จังหวัด คือ นครนายก ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด โดยมี พระญาณวโรดม วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร เป็นหัวหน้าสาย

สายที่ ๘ ปฏิบัติงานในพื้นที่ ๗ จังหวัด คือ สมุทรสงคราม เพชรบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช โดยมี พระธรรมกิตติวงศ์ วัดราชโอรสาราม กรุงเทพมหานคร เป็นหัวหน้าสาย

สายที่ ๙ ปฏิบัติงานในพื้นที่ ๑๑ จังหวัด คือ ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง พัทลุง สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยมี พระเทพเวที วัดชลประทานรังสฤษฎิ์ เป็นหัวหน้าสาย ^{๒๒}

โดยมีศูนย์งานพระธรรมทูตประจำจังหวัด ๗๒ จังหวัด คอยควบคุมดูแลการปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาค มีหน่วยงานกำกับดูแลงานของพระธรรมทูตอำเภอ ประมาณ ๗๔๐ หน่วย คอยควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตในพื้นที่ซึ่งมีประมาณ ๓,๕๐๐ รูป ให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการที่ดำเนินงาน ที่คณะกรรมการกลางกองอำนวยการงานพระธรรมทูตร่วมกับกรมการศาสนากำหนดขึ้น

^{๒๒} รายงานการศาสนา ประจำปี ๒๕๓๖ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา), หน้า ๑๔๕-๑๔๖.

บทที่ ๓

อุดมคติ หลักการและวิธีการ ของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ)

ในบทที่ ๓ นี้ จะศึกษาถึงอุดมคติ หลักการและวิธีการในการทำงานของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย โดยแยกเป็นประเด็นการศึกษา ได้แก่ ประวัติและผลงาน อุดมคติในการทำหน้าที่พระธรรมทูต หลักการในการทำหน้าที่พระธรรมทูต และแบบอย่างในการทำงาน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๑ ประวัติและผลงาน

พระราชรัตนรังษี นามเดิม วีรยุทธ์ ฉายา วีรยุทธโธ นามสกุล ประชุมสอน เกิดวันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๗ ณ บ้านหินกอง ตำบลน้ำพอง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น บิดาชื่อ ชุน มารดาชื่อ สื่อน บรรพชาเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ และอุปสมบทเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๘ ณ วัดอัมพรสวรรค์ วรวิหาร แขวงปากคลองเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร โดยมีพระธีรสารมุนี (สุไชย ธีรสารโธ) เจ้าอาวาสวัดอัมพรสวรรค์ วรวิหาร เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูกิตติธรรมวัตร เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และ พระสมุห์สุวัจน์ สุวโจ เป็นพระอนุสาวนาจารย์

ปัจจุบันสังกัด วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร และดำรงตำแหน่งเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นพระธรรมทูต สายประเทศอินเดีย ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล

การศึกษา สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ.๕) สอบได้ประกาศนียบัตรพิเศษวิชาการศึกษา (พก.ศ.)ปริญญาบัณฑิต (B.A.) สาขารัฐศาสตร์ ปริญญาโท (M.A.) สาขาพระพุทธศาสนา และปริญญาดุษฎีบัณฑิต (Ph.D.) สาขาพระพุทธศาสนา จากมหาวิทยาลัยมคธ ประเทศอินเดีย

รางวัลเกียรติคุณ ได้รับพระราชทานเสมาธรรมจักร ในฐานะผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ประเภทส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สาขาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗

สมณศักดิ์ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ได้รับแต่งตั้งเป็น พระครูสังฆกิจวิสุทธิ ในฐานะนุกรรมของพระสุเมธาธิบดี (บุญเลิศ ทตฺตสุทฺธิ) ปัจจุบันเป็นพระราชาคณะชั้นราชในราชทินนามที่ พระราชรัตนรังษี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๗^๑

๓.๑.๑ ผลงานทางวิชาการ

พระราชรัตนรังษีเป็นพระนักเผยแผ่มีผลงานทางวิชาการอยู่เป็นจำนวนมาก ท่านเป็นพระสงฆ์รูปหนึ่งที่มีมุ่งมั่นแสวงหาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่หลากหลาย เพื่อนำธรรมเข้าสู่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง มีทั้งภาษาไทย ภาษาอินเดีย ภาษาอังกฤษ เป็นเทคนิควิธีการสร้างความสัมพันธ์ของพุทธศาสนิกชนเพื่อให้เกิดความช่วยเหลือจุนเจือกัน ดังจะแสดงให้เห็นในบางเรื่องเกี่ยวกับผลงานวิชาการ คือ “พระพุทธมนต์ฉบับตามรอยบาทพระศาสดาอินเดีย-เนปาล” เป็นหนังสือที่นิยมของผู้เดินทางไปนมัสการสังเวชนียสถาน มีเนื้อหาว่าด้วยบทสวดมนต์และสถานที่สำคัญที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ถือเป็นหนังสือคู่มือสำหรับนักแสวงบุญในดินแดนพุทธภูมิ จัดพิมพ์มาแล้ว จำนวน ๑๒ ครั้ง เรื่อง “๑๐๐ มุมมองส่องอินเดีย” เป็นหนังสือที่กล่าวถึงวิถีชีวิตของชาวอินเดีย จัดทำเป็นบท โดยใช้คำคล้องจองผูกเรื่องต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ศรัทธาไปอธิบายให้แก่นักท่องเที่ยวได้ฟัง เรื่อง “อิฐ หิน ปูน ทราย” เป็นหนังสือที่กล่าวถึงการทำงานในด้านต่างๆ ของพระธรรมทูต ตลอดทั้งแนะนำเทคนิควิธีการเผยแผ่ธรรมให้ประชาชนเกิดศรัทธา ให้ความอุปถัมภ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เรื่อง “สู่แดนพระพุทธองค์ อินเดีย-เนปาล” เป็นหนังสือที่กล่าวถึงเรื่องราวประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย ทั้งในสมัยพุทธกาล สมัยอังกฤษปกครอง และสมัยปัจจุบัน เป็นหนังสือเด่นที่สุดในปัจจุบัน ถือเป็นหนังสือสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดีที่สุด เรื่อง “อันว่าศรีลังกา” เป็นหนังสือที่กล่าวถึง

^๑ สัมภาษณ์ พระราชรัตนรังษี (วิรุฑฺธ วิรุฑฺโฑ), ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล, ๒๔ มกราคม ๒๕๔๘.

ประวัติศาสตร์ของประเทศศรีลังกาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยกล่าวถึงส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเป็นหลัก เพื่ออำนวยความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชน เป็นต้น ซึ่งหนังสือที่เป็นผลงานของพระราชรัตนรังษี มีทั้งเรื่องที่ท่านเขียนเองและบุคคลอื่นที่เป็นศิษย์ นำผลงานของท่านมาเรียบเรียงจัดพิมพ์เป็นเล่ม เพื่อเป็นผลงานให้แก่ท่าน ดังจะแสดงรายชื่อหนังสือดังต่อไปนี้

๑. วัดไทยลุมพินี – เนปาล	๑๘. ผ้ากฐินทาน ณ วัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล
๒. พระพุทธมณฑล ๑๖๖๖ตามรอยบาทพระศาสดา อินเดีย-เนปาล	๑๙. พระพุทธประวัติ
๓. จารึก...เนปาล	๒๐. สามัคคีร่วมชาติ พุทธศาสน์รวมใจ วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์
๔. ต้นสาละ ไม้มงคลในพระพุทธศาสนา	๒๑. คำนมัสการสังฆเนยยสถาน ๔ ตำบลและปูชนียสถานอื่นๆ
๕. อัฐิ หิน ปูน ทราย	๒๒. ธรรมจริมม สัจญญาณ แห่งความดีงาม
๖. สู่แดนพระพุทธรองค์ อินเดีย-เนปาล	๒๓. วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์
๗. วิสัยทัศน์ นักเผยแผ่ในแดนพุทธองค์	๒๔. พุดนอกไมค์ ลมหายใจของพระพุทธศาสนา
๘. มหานครโกสัมพี	๒๕. พุดนอกไมค์ ธรรมะยุคโลกไร้พรมแดน
๙. ประทีปส่องทาง	๒๖. คู่มือสวดมนต์ ฉบับพลังชีวิต
๑๐. อนุสรณ์การถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน	๒๗. เหนือทุกหยดเป็นพุทธบูชา
๑๑. แนะนำวัดไทยลุมพินี และการบูชาไหว้พระสวดมนต์	๒๘. ถัมมจักกัปปวัตตนสูตร (อังกฤษ-ไทย-ฮินดี) พุทธบริษัทชาวไทย
๑๒. Introduction of The Royal Thai Monastery Lumbini	๒๙. ร่วมใจสร้าง วัดไทยกุสินารา มหาวิหาร
๑๓. บุญญาภินิหาร	๓๐. วัดไทยกุสินารา มหาวิหาร
๑๔. วิเทศโพธิทัศน์	๓๑. กุสินครากถา
๑๕. หมอชีวกโกมารภัจจ์	๓๒. อันว่า...ศรีลังกา
๑๖. ๑๐๐ มุมมอง...สองอินเดีย	๓๓. มนต์พิธี พร้อมคำแปล
๑๗. แนะนำการบูชาไหว้พระสวดมนต์	

๓๔. พุทธมนต์ – พุทธปริษัฏ ฉบับเสริม
มงคลชีวิต

๓๖. เยือนดินแดนพระพุทธรองค์
๓๗. จาริก..เนปาล

๓๕. พระไทยไปเมืองนอก

๓.๑.๒ ผลงานแสดงธรรมทางสถานีวิทญ

ในช่วง พ.ศ.๒๕๒๑-๒๕๓๖ พระราชรัตนรังษีสมัยใช้นามว่า “วีรยุทธโท ภิกขุ, พระอมตานั้นทะ และพระครูสังฆกิจวิสุทธิ” ได้จัดรายการธรรมะทางสถานีวิทญกระจายเสียง เช่น รายการเสียงธรรมจากแดนพระพุทธรองค์ ทางสถานีวิทญกระจายเสียงสามยอด กองปราบปราม A.M.๑๑๗๗ ออกอากาศ วันเสาร์ เวลา ๐๕.๐๐ – ๐๖.๐๐ นาฬิกา และรายการสบายใจยานเกราะ A.M. ๗๙๒ ออกอากาศ วันเสาร์ เวลา ๑๖.๓๐ – ๑๗.๐๐ นาฬิกา โดยกำหนดเนื้อหาธรรมขึ้นเป็นเรื่องๆ เช่น “เสียงธรรมจากแดนพระพุทธรองค์” บรรยายถึงความ เป็นมาของพระพุทธศาสนาในยุคที่พระพุทธรองค์ทรงพระชนม์อยู่ โดยยกข้อธรรมที่เกี่ยวกับ สถานที่ บุคคล ซึ่งทำให้ประชาชนมีความเข้าใจพระพุทธศาสนา รู้จักท่านและมีความศรัทธา สนับสนุนกิจกรรมการเผยแผ่และการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในประเทศอินเดียมากขึ้น อีก เรื่องหนึ่งคือ “คุยเฟื่องเรื่องเมืองแขก” ในเนื้อหาบรรยายเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของแขก ความหลากหลายทางลัทธิความเชื่อศาสนา ตลอดจนการต่อสู้ดิ้นรนในการดำเนินชีวิต และการรู้จักนำวัตถุดิบจากธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น มูลโค - กระบือ ผสมกับฟางข้าว เป็นเชื้อเพลิงประกอบอาหาร เป็นต้น ซึ่งแสดงชื่อตามเทปที่บันทึกการบรรยายธรรม ดังนี้

أ. เสียงธรรมจากแดนพุทธรองค์	ج. การบวชสามเณร
ب. ฤาษีโลหะ	د. วัดไทยพุทธคยา – อินเดีย
ت. อานุกาพแห่งพุทธรองค์	س. การควบคุมจิต
ث. ธรรมะแบกะดิน, สาระศรีลังกาแหล่	ش. ต้นไม้พุดได้
ج. ธรรมะแบกะดิน, คุณยายหอยโข่งแหล่	ص. โกสิยเศรษฐี – นาลันทา
ح. ธรรมะแบกะดิน, สู่แดนพุทธรองค์	ض. สามเณรเทศนา
خ. ทางสู่ความสุขความเป็นแม่เป็นลูก	ط. สุขกาย สบายใจ
د. นานาทศนะ ๑-๒	ظ. ควรไปพบเห็นพุทธสถาน
ذ. การสร้างความสุข	ع. ธรรมะร่วมเย็น

ง. การสร้างความสุข	ย. ธรรมะเพื่อสังคม
ฟ. สู่แดนพุทธภูมิ	อ. สมบัติไทย
ค. สบายใจ หมุนเวียน	บบ. ความประทับใจพุทธสถาน
ก. การดำเนินชีวิต	ต. การสั่งสอนธรรมะประยุกต์
จ. เรื่องเล่าเมืองลังกา	ธรรมบรรยาย
ม. การสั่งสอนบุตร	ธ. อันว่า...ศรีลังกา
น. ผู้ประพาศธรรมะ	จ. คุญเพื่อเรื่องเมืองแขก
ด. การจัดระเบียบให้ตน	ช. ปรับคุณภาพด้วยคุณธรรม
อ. สวัสดิ์ปีใหม่	ซ. พระพุทธองค์เป็นใคร

๓.๒ อุดมคติในการทำหน้าที่พระธรรมทูต

พระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ วีรยุทธโธ) เป็นพระธรรมทูตรูปหนึ่งของคณะสงฆ์ไทย มีผู้รู้และสื่อมวลชนได้กล่าวยกย่องเกียรติคุณอย่างต่อเนื่องว่าท่านเป็นศิษย์ของพระสุเมธาธิปไตย (ทตฺตสุทฺธิมหาเถร) อดีตเจ้าอาวาสวัดไทยพุทธคยา ท่านเข้ามาประเทศอินเดีย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เพื่อแสวงบุญเพิ่มพูนศรัทธา หาวัดถุดิบไปใช้สอยไปทำงานพระศาสนา ท่านพิจารณาเห็นว่า สิ่งที่ต้องรู้ยังมีอีกมาก ในประเทศอินเดีย จำเป็นจะต้องเข้าไปรับใช้พระศาสนา เป็นต้นเค้าโครงประจักษ์สมจริง จึงตัดสินใจเข้ามาศึกษาหาความรู้ด้วยอุดมคติ “โคโยมเข้าคอกโค บัณฑิตยอมเข้าทางของบัณฑิต พระยอมเข้าทางของพระ” ท่านจึงตัดสินใจมาวัดไทยพุทธคยา เพื่อช่วยเหลืองานพระธรรมทูตหลวงพ่อพระสุเมธาธิปไตย อดีตเจ้าอาวาส ผู้มีวิสัยทัศน์การเผยแผ่ที่กว้างไกลและไม่กำหนดกรอบในการเผยแผ่จนผู้ปฏิบัติตามเกิดความอึดอัด ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัว จึงเข้ามาอาสารับใช้ใกล้ชิดท่านเพื่อเรียนรู้งาน และศึกษาต่อปริญญาตรี

พระราชรัตนรังษี กล่าวว่า มาอินเดียครั้งแรก ไม่มีปัจจัยหนุนนำ เพราะความเป็นนักเผยแผ่ ไม่ได้เป็นพระนักเทศน์ เนื่องจากอยู่ประเทศไทยทำหน้าที่สอนเด็กตามโรงเรียน การเข้ามาอินเดียครั้งนี้ ท่านสมาธิโต (พระครูปลัดสาธุวัฒน์) เป็นผู้ชักชวน คุณนวนลจันทร์ เพียรธรรม ถวายตัวเครื่องบิน เมื่อครั้งอยู่ประเทศไทยเคยร่วมกิจกรรมกับท่านหลายครั้ง จน

ท่านมองเห็นแววนักเผยแผ่ จึงชักชวนให้มาเรียนที่อินเดียเพิ่มเติม ลำพังนักธรรมเอกคงไม่เพียงพอต่อการเป็นนักเผยแผ่ จึงได้ตัดสินใจไปศึกษาต่อปริญญาตรี โท และเอก ตามลำดับ

ยิ่งกว่านั้น ท่านยังได้รับการอบรมความรู้ วิธีการ ในการทำหน้าที่พระธรรมทูต จากพระสุเมธาธิบดี (ทตฺตสุทฺธิมหาเถร) ซึ่งเป็นผู้ปลูกฝังอุดมการณ์ปฏิบัติงานในฐานะพระธรรมทูตอย่างมีระเบียบแบบแผน บ่มเพาะความรู้ติดความคิดทางปัญญาจนเติบโตใหญ่ตามสายงานพระศาสนาในแดนพระพุทธภูมิ ประเทศอินเดียและเนปาล จนเป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ทำคุณประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ มีโอกาสได้แสดงบทบาทในสายต่างประเทศ โดยทำหน้าที่บรรยายให้ความรู้แก่พุทธบริษัท ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่ไปแสวงบุญในประเทศอินเดียและเนปาล อย่างต่อเนื่อง เป็นที่รู้จักคุ้นเคยของพุทธบริษัททั้งชาวไทยชาวต่างชาติ ชาวอินเดียและเนปาล ท่านเป็นพระสงฆ์ไทยรูปหนึ่งที่มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน เสียสละ สนองงานชั้นอาสารับใช้ใกล้ชิดกับครูอาจารย์ และสนองพระคุณของพระพุทธศาสนาอันวยประโยชน์สุขแก่พุทธบริษัท

ท่านมาอินเดียครั้งแรก ไม่ได้เป็นพระธรรมทูต แต่มาในฐานะผู้อาศัยและผู้ช่วยงานพระธรรมทูต ตั้งแต่ยังไม่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระธรรมทูต เพราะใจรักมีความศรัทธาทำงานแบบสนุกสนานเพลิดเพลิน คล้ายกับหนุมานอาสาพระรามไปทุกเรื่อง โดยเฉพาะในดินแดนพุทธภูมิ ทำหน้าที่จัดทำเอกสารหนังสือเดินทาง ถ่ายภาพ บันทึกการเดินทาง ทำแผนผังการท่องเที่ยว ออกบรรยาย หิ้วย่ามตามคณะทัวร์ นำไหว้พระสวดมนต์ กราบอิฐหักและกากปูนไปเรื่อย ๆ จนได้รับแต่งตั้งเป็นพระธรรมทูตในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งในปีนั้นมหาเถรสมาคมพิจารณาแต่งตั้งให้เป็นกรณีพิเศษ เพราะผู้ใหญ่ให้ความไว้วางใจจึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็น พระธรรมทูตอย่างเป็นทางการ และดำรงสมณศักดิ์เป็น พระครูพิบูลสรกิจ

จะเห็นได้ว่า พระราชรัตนรังษี มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีอุดมการณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นผู้เคร่งครัดในระเบียบวินัย สร้างระบบการบริหารงานเป็นอย่างดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้ข้อคิดคติเตือนใจแก่พระธรรมทูตและพระนักศึกษารุ่นใหม่ที่ได้ไปศึกษาในอินเดียว่า “พระบัณฑิตจะมีความรู้ ความสามารถ แต่ถ้าขาดความสม่ำเสมอ ความสำเร็จจะเป็นบัณฑิตพันธุ์ดีได้อย่างไร ถ้าพระบัณฑิตรู้จักฝึกหัดตน ประคองศรัทธาให้พอใช้สอยแล้ว ท่านก็จะเป็นบัณฑิตที่สังคมต้องการ” ดังนั้น การปฏิบัติงานของพระธรรมทูตและพระบัณฑิตในประเทศอินเดียนำไปสู่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยยึดหลักการของพระธรรมทูตตามอุดมการณ์ ๔ ประการ คือ

(๑) **หลักบริหาร** ท่านใช้หลักในการบริหารคน งาน เวลา วัตถุประสงค์ของ ที่มีอยู่ อย่างจำกัดให้ใช้ประโยชน์ได้สูงสุด โดยใช้หลักการบริหารดังนี้ ๑) บริหารคน ใช้คนที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน เช่น ผู้ที่ชำนาญภาษาอังกฤษและมีมนุษยสัมพันธ์ ก็ให้ดูแลฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ ผู้ที่ชำนาญด้านบรรยายหรือเทศน์ ก็ให้ดูแลงานเผยแผ่ บรรยายและเทศน์ ผู้ที่ชำนาญด้านเกษตร ก็ให้ดูแลสวนและต้นไม้ ผู้ที่ชำนาญด้านอาหาร ก็ให้ดูแลด้านครัว ผู้ที่ชำนาญด้านงานเอกสาร ก็ให้ดูแลงานฝ่ายเลขานุการและวิชาการ ๒) บริหารงาน คนที่ทำงาน เมื่อได้รับงานแล้ว ต้องวางแผนงาน เตรียมงาน ปฏิบัติงาน ตรวจสอบงาน รายงาน ส่งงาน และเก็บงาน ๓) บริหารเวลา ในดินแดนพุทธภูมิ การทำหน้าที่พระธรรมทูตแต่ละวันที่มีคุณค่ามาก ต้องระบุนวัน เวลา เริ่ม และเสร็จ ๔) บริหารวัตถุประสงค์ของ วัตถุประสงค์ของที่พุทธบริษัท นำมาถวาย ต้องใช้ให้คุ้มค่าและมีประโยชน์ที่สุด

(๒) **หลักบริการ** เพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชนทุกหมู่เหล่า ทั้งผู้อยู่ในท้องถิ่นและผู้เดินทางมายังดินแดนพุทธภูมิ มีความสำคัญด้วยกันทุกคน บางคนว่าจะมาไหว้พระ สวดมนต์ได้ไม่ใช่เรื่องง่าย พอใกล้เวลาจะเดินทางเกิดเจ็บป่วยไม่สบาย พ่อแม่ญาติพี่น้อง เสียชีวิตก็เดินทางมาไม่ได้ ดังนั้น เมื่อพุทธบริษัทเดินทางมาถึงดินแดนพุทธภูมิแล้ว ทางวัด จะต้องดูแลต้อนรับปฏิบัติสนทนาการเป็นอย่างดี เช่น บริการอาหาร น้ำดื่ม และที่พักอาศัย เป็นต้น

(๓) **หลักบริการ** มีความตั้งใจแน่วแน่ทำงานอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาในดินแดนพุทธภูมิ แม้พุทธบริษัทเดินทางมาแสวงบุญ ก็จะต้องนำพาคณะไหว้พระสวดมนต์ เจริญจิตภาวนา บรรยายธรรมให้ความรู้ความเข้าใจ ทำให้ผู้มาแสวงบุญมีความสุขใจ

(๔) **หลักบริสุทธิ์** มีความยึดมั่นในหลักธรรมของเถรวาทแบบไทย ซึ่งพระธรรมทูตที่มาปฏิบัติศาสนกิจในดินแดนพุทธภูมิ ต้องยึดหลักที่ว่า ไม่เผยแผ่พระศาสนากระทบต่อศาสนาอื่น ต้องยึดหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาด้วยความบริสุทธิ์ใจ^๒

พระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) เป็นทรัพย์ากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อพระพุทธศาสนาทั้งในและนอกราชอาณาจักร คุณงามความดีของท่านโดดเด่นเป็นที่ยกย่องยอมรับในทางราชการ และทางคณะสงฆ์ โดยเฉพาะงานในดินแดนพระพุทธรองค์ เป็นที่ประจักษ์แก่ ผู้คนทั่วไป ท่านเป็นผู้นำ ผู้บริหารทั้งทางโลกและทางจิตวิญญาณ ถือได้ว่าเป็น

^๒ สัมภาษณ์ พระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ), ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล, ๔ มกราคม ๒๕๔๘.

พระนักการศึกษา-ใฝ่รู้ใฝ่เรียน พระนักประชาสัมพันธ์-เผยแผ่ พระนักบริหาร-ปกครอง พระนักนวัตกรรม-ก่อสร้าง พระนักทำงานที่มากด้วยปัญญา

ท่านมีผลงานมากมายในส่วนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมทั้งงานพูด งานเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ที่สง่างามเชิดหน้าชูตาของพุทธศาสนิกชนชาวไทย เป็นเกียรติเป็นศักดิ์ศรีแก่ชาวพุทธทั่วโลกในดินแดนปรีนิพพานแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นประจักษ์พยานชัดเจน

จากการที่ได้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นนักบริหารมืออาชีพของท่าน สรุปได้ว่า คุณลักษณะที่ดีเด่น หรือที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท่าน คือ เป็นผู้ที่เคร่งครัดในธรรมวินัย ระเบียบแบบแผน สร้างระบบงานได้อย่างน่ายกย่อง มีกิริยามารยาทที่งดงาม อ่อนน้อมถ่อมตน มีความกตัญญูกตเวทิตะ มีความคิดสร้างสรรค์ตลอดเวลา มีระเบียบแบบแผนของการดำเนินชีวิตตามแบบสมณภาวะ มีวิสัยทัศน์ทันยุคทันสมัย และทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

- (๑) ทำงานเป็นระบบอย่างมีระเบียบ เป็นขั้นต่อน และเป็นนักบริหารเวลาที่ดี
- (๒) เป็นนักคิด นักเขียน และนักสร้างงาน (ศาสนวัตถุ, ศาสนบุคคล)
- (๓) เป็นแบบอย่างของนักเผยแผ่ (พระธรรมทูต) ในต่างประเทศ
- (๔) เป็นนักเทศน์ นักบรรยายที่มีคุณภาพ และอุดมด้วยประสบการณ์

๓.๓ หลักการและวิธีการในการทำหน้าที่พระธรรมทูต

๓.๓.๑ หลักการของพระธรรมทูต

พระธรรมทูตไทยเป็นสมณทูตทางธรรม นำพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีไทยออกไปเผยแผ่ พระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ได้กล่าวว่า ประเทศเรามีการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคมและการศึกษา ไม่จำเป็นต้องนำเข้าขนาดนี้ เพียงแต่ต้องฉลาดในการประดิษฐ์วัสดุที่มีค่ามาใช้สอยในต่างแดน เช่น ดินแดนพุทธภูมิ ปัจจุบันพระธรรมทูตไม่ใช่เทศน์เป็นอย่างเดียว จะต้องเป็นนักการทูต นักวิชาการ นักสังคมสงเคราะห์ นักกฎหมาย นักจัดกิจกรรม นักบริหาร นักปรัชญา นักการจัดการ นักเขียน นักพูด

และนักสังเกตการณ์ คุณสมบัติทั้งหมดนี้พระธรรมทูตต้องมีอยู่ในตัว สิ่งที่ต้องตระหนักให้มากที่สุด หลักของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ความเป็นนักบวช^๓

พระธรรมทูตไม่ใช่มีความรู้ความสามารถเพียงอย่างเดียวก็ปฏิบัติงานได้ จำเป็นจะต้องมีหลักการ ประกอบการตัดสินใจ ๕ ประการ ได้แก่

(๑) ประโยชน์ คือ ต้องคิดถึงประโยชน์ก่อนว่า สิ่งที่ทำนั้นมีประโยชน์อะไร ชั่วคราวหรือยั่งยืน

(๒) ประหยัด คือ ต้องใช้ทรัพย์ของพุทธศาสนาด้วยความสำนึก ระวังไม่ฟุ่มเฟือย เป็นสังคมตัวอย่าง

(๓) ประยุกต์ คือ ทุกอย่างที่สามารถประยุกต์ใช้ในหลายๆ เรื่องได้อย่างคล่องตัว

(๔) ประเพณี คือ จะต้องไม่ขัดกับธรรมเนียมประเพณีของชุมชนวัด วิถีพุทธ แนวคิดสงฆ์

(๕) ประสิทธิภาพ คือ สิ่งของ บุคคล นโยบาย ต้องปรับให้มีประสิทธิภาพตามแผน^๔

หลักการปฏิบัติงาน การจะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย มิใช่ทำอะไรก็ได้ โดยขาดหลักการและขั้นตอนการเตรียมงานให้พร้อม การขาดหลักการทำให้เสียงาน เสียเวลา บางครั้งอาจทำให้เสียคนก็ได้ ซึ่งหลักการปฏิบัติงานที่ทำให้การเผยแผ่ในอินเดียบรรลุเป้าหมาย มี ๘ ประการ ได้แก่

(๑) รับงาน : งานอะไร ลักษณะงานเช่นไร จากใคร ทำความเข้าใจ

(๒) วางแผน : ขอบข่าย ความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น

(๓) เตรียมงาน : กำหนด เวลา คน เครื่องมือ

(๔) ปฏิบัติงาน : เนื้อหา วิธีทำ ตารางงาน

(๕) ตรวจสอบงาน : ปรึกษา ตรวจสอบแก้ไข ให้แน่ใจ

(๖) รายงาน : ประสานงาน ให้เป็นเรื่องๆ

^๓ พระวิเทศโพธิคุณ (ว.ป.วีระยุทธ), *วิสัยทัศน์การเผยแผ่ในแดนพุทธภูมิ*, (กรุงเทพฯ : อาทรรการพิมพ์), หน้า ๒๖.

^๔ สัมภาษณ์ พระราชรัตนรังษี (วีระยุทธ วีระยุทธ), ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล, ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘.

(๗) ส่งงาน : ตามกำหนด ตรงต่อผู้สั่งงานหรือผู้ที่ให้เราทำงาน

(๘) เก็บงาน : เสร็จแล้วเก็บเข้าที่ เอกสารหมวด ประเภท^๕

หลักการบริหารงานประสบผลสำเร็จ โดยยึดหลักบัญญัติ ๑๐ ประการ ได้แก่

(๑) ปากเอก (๒) เลขแม่น

(๓) แผนเหมาะ (๔) เจาะลึก

(๕) ฝึกจริง (๖) ยิงเป้า

(๗) เข้าถึง (๘) ตรึงนาน

(๙) หาญแก้ (๑๐) แพ้เป็น^๖

ดังนั้น พระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) เป็นพระนักเผยแผ่ที่ยึดหลักการเป็นที่ตั้ง ควรนำมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนางานเผยแผ่พระศาสนา อาศัยองค์ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมผสมผสานเข้าด้วยกัน และเป็นผู้ขยันขีตเขียน มีหนังสือหลายเล่มเป็นผลงาน ขยันทำงานพัฒนาสังคมเป็นวิทยากรตัวอย่าง ให้การอบรมสั่งสอนเยาวชน และสาธุชนทั่วไป ขยันหาความรู้จนสามารถศึกษาจบอุดมศึกษาชั้นสูงสุด (Ph.D.) ขยันสร้างเสนาสนะเป็นสมบัติพระพุทธศาสนา เช่น วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล และในเมืองไทยอีกมากมายหลายแห่ง ขยันอบรมสั่งสอน เป็นที่เคารพสักการะเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชนทั่วไป

๓.๓.๒ วิธีการของพระธรรมทูต

เทคนิควิธีการของพระธรรมทูตที่ท่านนำมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนพุทธภูมิ คือ การรู้จักประสานศรัทธาคนต่างชาติ เช่น มีคณะศรัทธาไปทอดกฐินที่วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ท่านก็ใช้หลักการอนุโมทนา ซึ่งท่านได้ให้คำอนุโมทนานี้เป็นวิธีการระดมมวลชน ระดมทุน สนับสนุนงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้ว่า

^๕ พระวิเทศโพธิคุณ (ว.ป.วีรยุทธ), อัฐ หิน ปูน ทราย, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ระฆังทอง, พิมพ์ครั้งที่ ๒, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒.

^๖ พระมหาอ้าย ธีรปญฺโญ, วิเทศโพธิทัสน์ (กรุงเทพฯ : อาทรรการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๒.

ขออนุโมทนาและขอฝากพระพุทธศาสนาที่เป็นรากเหง้า ต้นกำเนิดของพระพุทธศาสนา ในแดนพุทธภูมิไว้ให้ทุกคนด้วย ถ้าหากไม่หมั่นมารดน้ำพรวนดินมาบำรุงรักษา ในวันข้างหน้า รากเหง้านี้ก็ไม่มีอาหาร ลำต้นก็ไม่มีกำลัง ในที่สุดต้น (พระพุทธศาสนา) ที่เราได้ปลูกไว้ในเมืองไทย หรืออารยประเทศต่างๆ ก็อาจจะล้มหายสูญพันธุ์ไปก็ได้^๗

นอกจากนั้น ท่านยังเป็นผู้เข้าใจวัฒนธรรมอินเดียอย่างแจ่มแจ้งสามารถอธิบายให้ประชาชนเข้าใจได้ ตัวอย่างกรณี การแต่งงานของชาวอินเดีย นักสิทธิมนุษยชนมองว่าเป็นการกีดกันสิทธิเสรีภาพสตรี แต่ท่านยกตัวอย่างไว้ว่า

การแต่งงานของชาวอินเดีย ผู้หญิงไปขอผู้ชายก็มีกลุ่มสิทธิสตรีเข้าไปแล้วบอกว่าต้องหาทางเปลี่ยนแปลงให้ได้ เป็นการเอาเปรียบผู้หญิง เป็นการกีดกันสิทธิเสรีภาพ แต่มีผู้หญิงอินเดียคนหนึ่งมีฐานะทางสังคมดี เขาบอกว่า เรานั้นแหละต้องการเลือกผู้ชาย เราต้องการขอใครมาเป็นสามี เรามีสิทธิ การที่เราขอผู้ชาย ดีต่อผู้หญิง เพราะผู้หญิงเป็นผู้เลือก เหตุผลก็คือ ถ้าให้ผู้ชายเลือกผู้หญิงไม่มีสิทธิเลือก ท่านอธิบายต่อว่า ผู้ชายเป็นเหมือนกันทั่วโลก บางคนขอผู้หญิงมาแก้มกับอาหาร บางคนขอผู้หญิงมาแก้มกับน้ำเปล่าก็มี นั่นคือเบรคของสังคมไม่มี เพราะฉะนั้น การที่เรามองไปถึงประเพณีลัทธิต่างๆ ต้องมองให้ซึ่งว่า ประเพณีของเขาเบรคจุดไหน คือต้องมองอย่างที่เขาเป็นนั่นเอง^๘

ท่านได้อธิบายถึงความแตกต่างระหว่างพระธรรมทูต สายยุโรป สายอเมริกา กับพระธรรมทูตสายประเทศอินเดียไว้ว่า “พระธรรมทูตสายยุโรป สายอเมริกา ต้องเอาปัญญา นำศรัทธาได้ แต่สายอินเดียและเนปาล ต้องเอาศรัทธานำปัญญา คือ พระธรรมทูตต้องเป็นผู้มีฤทธิ์แปลงร่างได้ อยู่ในโบสถ์ต้องสวมวิญญูณพระนักเทศน์ อยู่ในใต้ท้องรถต้องสวมวิญญูณช่างซ่อมรถ อยู่ในห้องพยาบาลต้องเป็นหมอรักษาโรคได้ อยู่ในห้องครัวต้องสวมวิญญูณ พ่อครัว อยู่ในสวนต้องเป็นเกษตรกร ต้องมีความรู้ทุกด้าน ส่วนปัจจัยในการ

^๗ แล่ม จันทพิศาล, “กฐินพระราชทาน วัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล (๓)”, **คมชัดลึก**, (๗ ธันวาคม ๒๕๔๗) : หน้า ๓๙.

^๘ หมอนไม้ (นามปากกา), “มองอย่างที่เขาเป็น”, **เนชั่นสุดสัปดาห์**, (๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๗) : หน้า ๖๙.

สนับสนุน พระธรรมทูตในสายต่างประเทศนั้น ยังไม่แข็งแรง เพราะรัฐบาลยังมองว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปนานาอารยประเทศนั้น ยังไม่ใช่สิ่งสำคัญ

สิ่งที่ควรระวังให้มากในการเป็นพระธรรมทูต คือ การนำสิ่งของไปให้ชาวอินเดียหรือต่างชาติ สิ่งของนั้นอย่าให้ผิดแผกแตกต่างไปจากสิ่งแวดล้อมของชาวเมือง ตัวอย่างพระพุทธรูปที่นำไปให้ พระพุทธรูปปางประทานพรของไทยซึ่งยกพระหัตถ์ซ้ายหากส่งไปอินเดียจะไม่รับ เพราะพระพุทธรูปปางประทานพรของอินเดียจะยกพระหัตถ์ขวา โดยมีคติความเชื่อว่ามีมือซ้ายเป็นมือที่ทำการอุปถัมภ์ อีกอย่างหนึ่งต้องดูระเบียบปฏิบัติทางบ้านเมืองว่ามีกระบวนการปฏิบัติด้านเอกสารนำเข้าอย่างไร และหลังจากส่งมอบแล้ว ควรจะติดตามไปดูด้วยว่าพระพุทธรูปนั้น ถูกนำไปตั้งในสถานที่เหมาะสมหรือไม่ นำไปใช้เป็นวัตถุธรรมหรือวัตถุกาม วัตถุธรรม หมายถึง นำไปกราบไหว้สักการบูชา ส่วนวัตถุกามนั้น นำไปเพื่อการสะสม นำเป็นเครื่องประดับอย่างที่ปรากฏเป็นข่าว”^๙

๓.๔ แบบอย่างในการทำงาน

แบบอย่างทางเดินของพระราชรัตนรังษี ในความเป็นพระธรรมทูตนั้น ท่านมีแบบหรือตัวอย่างที่จะกำหนดให้เป็นเส้นนำสายตา โดยจับที่บุคคล งาน และเทคนิคการนำเสนอ ท่านมีแบบอย่าง ๓ ท่าน คือ

(๑) **พระครูพิศาลธรรมโกศล** (หลวงตาแพรเยื่อไม้) เป็นแบบการศึกษาค้นคว้าตามทางถนัด ได้รับการฝึกฝน แนะนำวิธีเทศน์ ปาฐกถา จดจำ นำไปประยุกต์ใช้

(๒) **พระพรหมมงคลจารย์** (ปัญญานันทะภิกขุ) เป็นแบบการบรรยายในพุทธภูมิ เมื่อท่านนำคณะไปนมัสการสังเวชนียสถาน ท่านเจ้าคุณพระราชรัตนรังษีได้รับมอบหมายให้ไปดูแลติดตาม ดูแบบอย่างการนำเสนอและบรรยายสลับหลายครั้ง จนเป็นที่พอใจจึงได้รับนามเป็นหนึ่งในสายนั้นทะว่า “พระอมตานั้นทะ”

(๓) **พระสุเมธาธิบดี** (ทตฺตสุทฺธิมหาเถร) เป็นแบบอย่างการทำงานพระธรรมทูตสายประเทศอินเดีย ให้เป็นคน ทนการณ์ ทนเกม ทนงาน ทนโลก ทนสังคม ท่านเน้นว่า เป็น

^๙ ไตรเทพ ไกรจู, “โยมได้นุญแต่...พระและวัดไม่ได้ประโยชน์”, **คมชัดลึก**, (๗ กันยายน ๒๕๔๗) :

พระธรรมทูต ต้องเป็นพระทันทสมัย คือ ทันทสมัยพระพุทธเจ้าเท่านั้น โดยได้รับมอบหมายงานสำคัญๆ ตลอดมา^{๑๑}

จากการสัมภาษณ์และการศึกษาผลงาน พระราชรัตนรังษี (วิริยฤทธิ์ วิริยฤทธิ์) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของพระธรรมทูตไทยประเทศอินเดียว่า

...พระพุทธศาสนาที่เป็นปีกแผ่น แผ่ไพศาลไปทั่วชมพูทวีปได้อย่างรวดเร็ว เพราะคณะทำงาน ส่วนการเผยแผ่ เป็นงานส่วนหน้า ที่แข็งแรง บุคลากรที่พระพุทธเจ้า คัดจัดไว้ชั้นเยี่ยมทั้งนั้น ตั้งใจอย่างเด็ดเดี่ยว ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มุ่งหวังให้พุทธธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปกคลุมทั่วชมพูทวีปได้เร็วที่สุด^{๑๒}

ท่านยังได้กล่าวว่า การศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีส่วนช่วยให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดียได้มาก ซึ่งขณะอยู่เมืองไทยไม่สามารถอธิบายให้ใครฟังเข้าใจง่าย แต่พอมาอยู่ในอินเดีย สามารถอธิบายให้แขกฟังเข้าใจได้ ทำให้พระธรรมทูตตลอดทั้งพระนักศึกษาไทยที่เข้ามาศึกษาอยู่ในอินเดียเกิดความภาคภูมิใจ มีกำลังใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มาก อีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาประสบความสำเร็จได้ คือ บุคลากรที่เป็นพระธรรมทูตบางรูปผ่านงานเป็นนักปกครอง นักเผยแผ่ นักเทศน์ นักสอนหนังสือ และนักวิชาการมาก่อน ยกตัวอย่างเช่น การสร้างวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ที่นำ ศิลปวัฒนธรรมไทยมาแสดงต่อสายตาชาวโลกได้ เพราะอาศัยการผสมผสานทั้งการปกครอง การศึกษา ตลอดทั้งการใช้ไมโครโฟนเข้ามาช่วยประกาศให้ชาวพุทธได้ทราบ อาศัยบุคคลต่างๆ เข้ามาช่วยสนับสนุน บทบาทพระธรรมทูต โดยท่านได้กล่าวถึงการพัฒนาแบบบูรณาการ จะต้องประกอบด้วย ๓ ภาพ ได้แก่

(๑) **เจ้าภาพ** งานจะเกิดขึ้นได้จะต้องมีคนรับผิดชอบเป็นผู้ดูแลงาน

(๒) **เอ็กิภาพ** จะต้องมองงานเป็นจุดสายตาเดียวกัน หรือว่ามีเส้นนำจุดมุ่งหมายไปทางเดียว ด้วยการสร้างเครือข่ายทำงาน เช่น การพัฒนาวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ได้

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระราชรัตนรังษี (วิริยฤทธิ์ วิริยฤทธิ์), ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล, ๔ มกราคม ๒๕๔๘.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระราชรัตนรังษี (วิริยฤทธิ์ วิริยฤทธิ์), ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล, ๔ มกราคม ๒๕๔๘.

พยายามแสวงหาพระนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในประเทศอินเดียตามมหาวิทยาลัยต่างๆ เพื่อเข้ามาช่วยงานด้วยวิธีจัดตั้งกองทุน เพื่อให้ท่านเข้ามาสนองงาน วัดเป็นผู้ออกทุนสนับสนุนการศึกษา ซึ่งเทคนิควิธีการลงทุนให้กับพระลูกศิษย์ ท่านหวังให้ช่วย ๔ วัด ได้แก่

- (ก) วัด คือ วัดวาอารามหรือศาสนสถาน
- (ข) วัดร คือ กิจวัตรของสงฆ์
- (ค) วัดณะ คือ วิธีแห่งการเจริญจิตภาวนา
- (ง) วัดณะ คือ การเผยแพร่หลักคำสอน^{๑๒}

(๓) **บูรณาภาพ** จะต้องทำให้วงจรเกิดความสมบูรณ์ โดยนำเอาความหลากหลายมารวมเป็นหนึ่งเดียว ทำให้การมองภาพเกิดเป็นองค์รวมขึ้น คือ สามารถมองเห็นในด้านดี ด้านเสีย และปัญหาอุปสรรคต่างๆ ก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทำให้การดำเนินงานมีความสะดวกและราบรื่นยิ่งขึ้น ท่านได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับพระธรรมทูตไว้ว่า

ในความเป็นพระธรรมทูต ไม่ใช่ว่าพูดได้ ใช้ไม้ค้ำเป็น เทคนิให้โยมฟังเท่านั้น พระธรรมทูตกับพระนักเทศน์ หลายคนอาจตอบแบบผสมกลมกลืนกัน ซึ่งพระนักเทศน์กับพระธรรมทูตคือสิ่งเดียวกัน ถ้ามองแบบคมชัดลึกจะเห็นว่า พระธรรมทูตมีเอกลักษณ์เฉพาะตน ต่อเมื่อปฏิบัติลงไปแล้ว ต้องติดตามงานและผลที่จะตามมา มีสิ่งใดที่ต้องแก้ไข เพิ่มเติม ลดหย่อน ผ่อนไป งานพระธรรมทูตนั้นวางไม่ได้จะต้องตามดูทุกขณะ งานพระธรรมทูตจบลงที่ผลของงาน^{๑๓}

จากการสัมภาษณ์ ท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบการปฏิบัติงานพระธรรมทูตไทย จะต้องพัฒนาตนเอง กำหนดจุดยืนให้มั่นคง ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้

(๑) **ความเป็นนักบวช** จะต้องเป็นบุคลากรชั้นหนึ่งในสายงานพระพุทธศาสนา เพราะนักบวชเป็นบุคลากรอยู่ในเป้าสายตาของพุทธศาสนิกชน จะต้องยึดมั่นใน

^{๑๒} พระวิเทศโพธิคุณ (ว.ป.วีระยุทธ), **วิสัยทัศน์การเผยแพร่ในแดนพุทธภูมิ**, (กรุงเทพฯ : อารการพิมพ์), หน้า ๒๑.

^{๑๓} ข้างแล้ว, หน้า ๒๙.

กิจกรรมรยาตามสมณสาธูป ความเป็นนักบวชไทย มีการปฏิบัติตนเหมาะสม ไปอยู่ในถิ่นใด ก็ ยึดมั่นในรูปแบบนิกายของตน ไม่ถูกลัทธินิกายอื่นกลืน

(๒) **ความเป็นนักการศาสนา** ต้องเข้าใจรูปแบบพิธีกรรมทางศาสนาที่ชัดเจน ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง ได้แก่ ๑) เข้าใจศาสนบุคคล รู้จักบุคคลปฏิบัติตามหลักทศ ๖ ๒) เข้าใจศาสนธรรม รู้ว่าสิ่งไหนควรจำไม่ควรจำ ธรรมะที่นำไปเผยแพร่คืออะไร และเป็นธรรมะที่เป็นไปเพื่อความหลุดพ้น ๓) เข้าใจศาสนพิธี รู้ว่าพิธีกรรมใดควรทำ ทำอย่างไร ในเวลาใด เป็นต้น

(๓) **ความเป็นนักการทูต** ต้องมองเห็นการทำประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนาให้ชัดเจน งานใดที่ควรแบ่ง ใครแบ่งให้ งานใดที่คิดขึ้นเอง งานใดที่ต้องทำตามหัวหน้า พระธรรมทูตต้องมองเห็นในทุกเรื่อง และสามารถทำได้

(๔) **ความเป็นนักเทศน์** จะต้องรู้จักรูปแบบที่ชัดเจน รู้จักอรรถาธิบาย ตั้งหัวข้อให้ตรง สอดคล้องกับสิ่งที่เขาต้องการ จึงจะทำให้การแก้ไขปัญหาถูกจุดถูกเป้าหมาย

(๕) **ความเป็นนักวิชาการ** ต้องเข้าใจหลักวิชาการ ได้แก่ เข้าใจหลักพุทธพจน์ เข้าใจวิชาการทางโลกที่สอดแทรกและรู้วิชาที่เขารู้ และเข้าใจศิลปะในการครองตน ครองชีวิต

(๖) **ความเป็นนักสังคมสงเคราะห์** ต้องเข้าใจประโยชน์ ๓ อย่าง ได้แก่ ประโยชน์ในเบื้องต้น คือ การทำความดี ประโยชน์ท่ามกลาง คือ รู้จักสงเคราะห์การทำบุญ ประโยชน์สูงสุด คือ รู้จักปฏิบัติตนให้ถึงความหลุดพ้น

(๗) **ความเป็นนักกฎหมาย** อยู่ในชุมชนใดต้องเข้าใจกฎกติกาบ้านเมืองใน ชุมชนนั้น จะต้องศึกษาให้รู้และเข้าใจอย่างถูกต้อง

(๘) **ความเป็นนักจัดกิจกรรม** นำสิ่งที่มีอยู่ออกไปขยาย เพื่อให้เกิดความ ต่อเนื่อง

(๙) **ความเป็นนักบริหาร** เข้าใจหลักการบริหารงานในส่วนตนเองรับผิดชอบ รู้หน้าที่ของตน

(๑๐) **ความเป็นนักปรัชญา** เข้าใจหลักคำสอนของศาสนาทั้งหลาย

(๑๑) **ความเป็นนักการจัดการ** เป็นผู้สามารถมองวงจรการทำงานออกและ ชัดเจน

(๑๒) **ความเป็นนักเขียน นักพูดและนักสังเกตการณ์** การแสดงออกถึงข้อเท็จจริง^{๑๔}

นอกจากนั้น พระธรรมทูตไทยสายประเทศอินเดียจะต้องพยายามสร้างเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยวิธีการแสวงหากัลยาณมิตรทั้งที่เป็นญาติโยมผู้เดินทางมาแสวงบุญในดินแดนพุทธภูมิ พระสงฆ์ไทยที่มาศึกษาอยู่ในประเทศอินเดีย โดยการประสานงานของบุคคล ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) นักศึกษาไทย (๒) สถานทูตไทย (๓) วัดไทยในอินเดีย เป็นความร่วมมือระหว่างวัด ราชการ ชุมชน (นักศึกษา) เพื่อความร่วมมือในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีไทยไปพร้อมกัน ซึ่งจะขาดฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ได้ อีกวิธีหนึ่งของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย โดยการจัดนักศึกษาไทยแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ทำหน้าที่สนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้บริการพุทธศาสนิกชนเข้าเที่ยวชุมชนดินแดนพุทธภูมิ มีการจัดอบรมให้ความรู้

ในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตไทยสายประเทศอินเดีย พระราชรัตนรังษีได้สรุปไว้ว่า เนื่องจากวัดไทยในต่างประเทศ เดิมได้สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์แก่คนไทยเป็นหลัก ในโอกาสที่มาพำนักและจาริกแสวงบุญ ประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่จะจำกัดอยู่แคบๆ ในกลุ่มชุมชนคนไทยด้วยกันเอง มิใช่เพื่อคนพื้นเมือง พระสงฆ์ทั้งหลายก็จะถูกขอให้จัดพิธีกรรมงานประเพณี และพยายามรักษาเฉพาะวัฒนธรรมไทย ประกอบกับพระสงฆ์ที่ไปเป็นพระธรรมทูตมาก่อน เป้าหมายของงานพระธรรมทูตไม่ชัดเจนพอ ทำให้งานของวัดไทยในต่างประเทศ ไม่ค่อยเจริญก้าวหน้า และไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลในพื้นที่เท่าที่ควร จึงเห็นควรพิจารณากำหนดแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการบริหารจัดการของวัดและพระสงฆ์ไทยในต่างประเทศดังนี้

(๑) **การสนับสนุนงานด้านพระธรรมทูต** โดยจัดการอบรมสร้างความเข้าใจ เน้นให้มีความรู้ ความสามารถ และความมั่นใจในการปฏิบัติศาสนกิจ ตามวัตถุประสงค์ มีจำนวนเพียงพอต่อภารกิจและการสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น การอำนวยความสะดวกในการประทับตราหนังสือเดินทางเข้าเมือง (การขอและการต่ออายุวีซ่า และหนังสือเดินทาง) การจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน ได้แก่ นิตยภัต ค่าเดินทาง เป็นต้น

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระราชรัตนรังษี (วิฑูรย์ วิฑูรโธ), ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘.

(๒) การสนับสนุนงานด้านการศึกษาและเผยแผ่ ควรจัดทำแผนหรือโครงการ เพื่อดำเนินงานโดยมุ่งหมายให้บุคคลในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการศึกษา ปฏิบัติธรรม การจัดกิจกรรมและนิทรรศการทางวิชาการ โดยเฉพาะการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อการศึกษา สงเคราะห์สำหรับพระสงฆ์ สามเณร และเยาวชนในพื้นที่ การจัดทำโครงการปฏิบัติธรรม อย่างต่อเนื่องในวัด การฝึกวิทยากร การจัดทำห้องสมุดเพื่อการค้นคว้าศึกษา และการจัด สัมมนาทางวิชาการร่วมกับคณะสงฆ์และหน่วยงานวิชาการในพื้นที่

(๓) การสนับสนุนด้านการสงเคราะห์ ได้แก่ การสงเคราะห์ด้านอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และอื่นๆ ที่จำเป็นเหมาะสมต่อประชาชนในพื้นที่ เพื่อสร้างความ ผูกพันและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สร้างความร่วมมือระหว่างวัดกับประชาชน หน่วยงาน ของรัฐในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศต่อไป

(๔) การสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจและ กระจายข้อมูลข่าวสารให้แพร่หลาย ด้วยการจัดทำแผ่นพับ เอกสาร หนังสือธรรมะ พิมพ์เป็น ภาษาอังกฤษและภาษาฮินดี เพื่อแจกจ่ายและมอบให้ผู้ที่มาเยี่ยมชมนัด หรือในโอกาสการ เข้าร่วมในกิจกรรมการจัดทำข้อมูลเผยแพร่อินเทอร์เน็ต และการเชิญผู้นำท้องถิ่นเข้าร่วม กิจกรรมของวัด

(๕) การสนับสนุนด้านการก่อสร้างและบูรณะ เพื่อให้วัดมีอาคารเสนาสนะที่ มีความมั่นคง แข็งแรง มีความพร้อม และสามารถในการอำนวยความสะดวกในการประกอบ พิธีกรรม การเผยแผ่ และการปฏิบัติธรรม ซึ่งจะเป็นสิ่งดึงดูดให้บุคคลสนใจในธรรมและ เข้ามาร่วม อาจกล่าวได้ว่า อาศัยสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมนำบุคคลเข้าสู่ศาสนาและ การท่องเที่ยว การสนับสนุนงบประมาณเพื่อการนี้จึงยังมีความจำเป็นและสำคัญต่อการ บริหารจัดการและการพัฒนาของวัด โดยมุ่งเน้นในด้านการควบคุมระบบนิเวศ ด้วยการ ปลูกต้นไม้ จัดระบบระบายน้ำ สร้างความสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดมี ความร่มรื่นเป็นรมณีสถาน

(๖) การสนับสนุนด้านการวางแผนจัดการ/บริหาร สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ จะต้องประสานหารือและเสนอความเห็นต่อฝ่ายการปกครองคณะ สงฆ์ ตลอดจนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการต่างประเทศ เพื่อกำหนดนโยบาย และจัดทำแผนการบริหารจัดการกิจกรรมและเป้าหมายของวัดไทยให้มีความชัดเจน และมี

ความ ต่อเนื่องสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เพื่อการเตรียมพร้อม
เกี่ยวกับบุคลากร และงบประมาณที่สามารถสนับสนุนให้แก่วัดไทยได้^{๑๕}

^{๑๕} แถลงการณ์คณะสงฆ์ มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒/๒๕๔๗ ฉบับ รายงานการปฏิบัติศาสนกิจ
และการสนับสนุนวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒/๒๕๔๗ สำนักเลขาธิการมหาเถร
สมาคม มติที่ ๒๔/๒๕๔๗ เรื่อง รายงานการปฏิบัติศาสนกิจและการสนับสนุน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์
ประเทศไทยอินเดีย.

บทที่ ๔

บทบาทของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย

ในบทที่ ๔ นี้ จะศึกษาถึงบทบาทของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย โดยแยกเป็นประเด็นการศึกษาตามบทบาทภารกิจ ๖ ด้าน ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้แก่ บทบาทด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๑ บทบาทด้านการปกครอง

หลักการปกครองในฐานะหัวหน้าพระธรรมทูตหรือเจ้าอาวาส พระราชรัตนรังษี ได้ให้ทัศนะคิดว่า

ทำงานจะต้องมีความสามัคคี เป็นผู้ตื่นพร้อม สมภารจะไม่ทิ้งวัดเมื่อมีเรื่องจะต้องไปปฏิบัติหน้าที่ต้องมอบหน้าที่ให้ผู้ปฏิบัติงานอื่นแทน จะต้องพยายามสร้างความพร้อมเพียงของหมู่คณะ ด้วยกิริยาอาการเรียบร้อย อย่าให้มีความแตกต่างกันทั้งเรื่องการฉันท์ทำวัตร และรู้จักนิสัยใจคอของแต่ละบุคคล นอกจากนั้น จะต้องรู้จักวางกฎระเบียบวัด เพื่อสร้างศรัทธาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตลอดจนการแสวงหารูปแบบให้คนชาติอื่นเข้าใจ เพราะวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจคนไทยในการทำกิจกรรม อุนรัักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรมไทย มีการประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เวียนเทียน เข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น และที่สำคัญในส่วนของพระธรรมทูตต้องทำหน้าที่เผยแผ่

พระศาสนา นำคนเข้าวัด บรรพชาหรืออุปสมบทให้ ฝึกให้เขาเข้าใจหลักธรรมอย่างชัดเจน^๑

การปกครองบุคคลในวัด ท่านใช้หลักเมตตาธรรมและเป็นผู้เคร่งครัดในกฎระเบียบ มีการจัดบุคคลให้เหมาะสมกับงาน พร้อมกับจัดหาสถานที่ให้มีความสงบปายะ โดยแบ่งผู้ปฏิบัติงานในวัดออกเป็น ๘ กลุ่ม ดังนี้

(๑) กลุ่มพระธรรมทูต จัดให้ภูมิใจในหน้าที่ เชื้อมั่นในความเสียสละ มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีในสมณเพศ สมณศักดิ์ สมณสาธูป และงดงามในสมณลีลา

(๒) กลุ่มพระนวกกรรม จัดงานให้ตามความถนัด ส่งเสริมโอกาสให้แสดงออก ยกย่องผลงานตามความสำเร็จ รายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามรายงาน เชิดชูส่งเสริมให้มีภาวะสูงขึ้นในโอกาสอันควร

(๓) กลุ่มพระบัณฑิตปฏิบัติงาน ให้แสดงออกตามความรู้ความสามารถ ศึกษาดูงานตามความเหมาะสม ให้ความหวัง ปลุกฝังอนาคต กำหนดทิศทางของตนให้เป็นจริงได้

(๔) กลุ่มพระนักศึกษา ให้ความสนับสนุนจุนเจือช่วยเหลือให้สมประสงค์ ดำรงตนอยู่ในภาวะที่สอดคล้องระหว่างความเป็นบุคลากรของวัด กับบุคลากรทางการศึกษา

(๕) กลุ่มพระปฏิบัติธรรม อำนวยความสะดวก ขณะอยู่ในวัด ให้ข้อแนะนำตามประสงค์

(๖) กลุ่มอาสาช่วยพระพุทธรักษา เป็นอยู่ในการทำงานอย่างมีเกียรติ มีสุขตามเวลา

(๗) กลุ่มผู้ศรัทธาเฉพาะกิจ ไทย อินเดีย นานาชาติ ให้โอกาสบำเพ็ญตนตามความถนัด ยกย่อง เชิดชู และสง่างามในสังคม

(๘) กลุ่มเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ดูแลเรื่องสวัสดิการ ค่าแรง การครองชีพ การรักษาพยาบาล ให้การศึกษบุตร รางวัลตามกาลอันควร^๒

^๑ สัมภาษณ์ พระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ), ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล, ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘.

^๒ สัมภาษณ์ พระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ), ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล, ๔ มกราคม ๒๕๔๘.

พระสงฆ์ไทยที่ไปปฏิบัติงานในประเทศอินเดีย ไม่ได้ควบคุมมาก เพราะเป็นการคัดเลือกตามสายงานมีการรู้จักมักคุ้นกัน หรือผู้ไปทำงานด้วยศึกษาไปด้วย อีกส่วนหนึ่ง พระที่ศึกษาจบแล้วเข้าไปช่วยปฏิบัติงาน พอครบกำหนดก็กลับสำนักเดิม หรือสนับสนุน ส่งเสริมให้ได้ศึกษาต่อจนจบ ประโยชน์ที่ผู้ไปปฏิบัติงานได้รับ คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์อนาคต และประโยชน์สูงสุด จะเป็นกลไกตัวกำหนด ควบคุมดูแล ส่งเสริมการทำงานระบบอินทรีย์ คือ เป็นใหญ่เฉพาะในหน้าที่ของตน มีการกำหนดบทบาทให้ทุกรูปที่ไปทำงาน เข้าสู่วิถีปฏิบัติศาสนกิจตามความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบ

พระราชรัตนรังษี ได้กล่าวเสริมอีกว่า การควบคุมดูแลพระสงฆ์ไทยที่ไปศึกษาเล่าเรียนอยู่ในอินเดียนั้น โดยมากนักศึกษาเป็นผู้ผ่านการฝึกงานที่วัดอย่างน้อย ๒ ปี มาแล้ว ทั้งนั้น และผ่านการทำงานโดยมีปัญหาคือเป็นตัวตั้ง มีปัญญาเป็นตัวแก้ มีปริญาเป็นตัวกำกับ มีผู้บังคับบัญชาเป็นกองเชียร์ ปัญหาที่เกิดจากทำงานกับปัญญาที่ตนเองนำมาใช้การใช้งานได้ จะเป็นตัวฝึกหัด ขัดนิสัยใจคอให้รู้จักตนเองกับรู้จักสังคมที่อยู่ด้วย ท่านสามารถปรับตัวอยู่ได้ตามภาวะความเป็นจริง ทั้งความผูกพันกับเพื่อนร่วมงาน ความรักเชิดชูในวัดวาศาสนา ความเข้าใจในหลักการ นโยบาย และความใกล้ชิดกับผู้บริหาร ทำให้นักศึกษาที่มีความรู้ลึกซึ้งที่ดีว่า “เป็นผู้ให้แก่วัด และศาสนาก่อน ถือเป็นกิจที่จะต้องปฏิบัติ เป็นผู้รู้จักให้ก็จะลดทูลฐิติการเอาเปรียบสังคม ย่อมมีความสำรวมระวัง ไม่เหมือนกับผู้ที่จะไปเพื่อรับ หรือเพื่อรับปริญา อย่างนี้น่าจะมีการสร้างปัญญาอย่างละเอียด และยืดยาวกว่า” พระที่จะไปศึกษาเล่าเรียนตามมหาวิทยาลัยนั้น จะต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการก่อนว่า ความรู้กับนิสัยหรือวิชาและจรณะเช่นนี้ ควรจะไปเรียนในมหาวิทยาลัยใด ควรอยู่ในสมาคมใด เมื่อไปเรียนแล้ว ก็มีกลุ่มที่เป็นหมู่คณะแบบกันตเอาวุโสดูแลอยู่ การที่จะทำให้เกิดความเสียหายก็มีน้อย ยิ่งต้องมีสายใยกับวัดที่อยู่ การไปมาหาสู่ก็ทำให้เกิดความอบอุ่นรู้ปัญหา แม้แต่ทุนการศึกษาที่วัดมอบให้ ก็เป็นทุนของพระพุทธานุเจ้า มอบให้ผู้มาปฏิบัติงานอันเป็นการแสดงความจงรักภักดีต่อพระศาสดา ผู้สรรเสริญพระคุณและภักดีต่อพระพุทธานุเจ้าย่อมได้รับการคุ้มครอง ทุนที่ได้มาคือ ความดีที่ท่านทำนั่นเอง ทางวัดจะพยายามให้ผู้ศรัทธาเป็นผู้ให้ทุนเห็นว่า “เมื่อสร้างวัดแล้ว จะต้องช่วยกันสร้างพระให้อยู่วัด สืบทอดพระพุทธศาสนาด้วย”

พระราชรัตนรังษี ได้กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับการปกครองบุคคลที่อยู่ใต้บังคับบัญชาในวัดไทยกุสินาราฯ มักพบประจำ มีอยู่ ๒ ประเด็นใหญ่ คือ

๔.๑.๑ ปัญหาอุปสรรคในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมพระธรรมทูตไทยมีปัญหาอุปสรรค ดังนี้

(๑) พระที่มาจากเมืองไทยมักคุ้นเคยกับความที่สะดวกสบายในวัดเมืองไทย ในระยะแรกท่านจะต้องปรับสภาพให้เข้ากับท้องถิ่น ที่อยู่ อาหาร การเดินทาง ผู้คน และทิศทางข้างหน้า

(๒) ถ้าฟังแต่ความรู้ในปริญญากับปัญญาที่ต้องใช้ เกิดความไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานในระยะแรก จึงต้องชวนขยายหาวิธีการให้พอเหมาะและลงตัว

(๓) ความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบ ทั้ง ๓ สิ่งนี้ ทุกรูปมีพร้อม แต่มากน้อย หนักเบาต่างกัน เกิดตกหล่นขาดหายและจืดจาง ใน ๒ ข้อท้าย จึงจับอุปสรรคมาถักทอให้เป็นอุปกรณ์ ส่วนใหญ่จะคุ้นเคยกับความอิสระ คิดเอง ทำเอง พอนำเข้าสู่ระบบการเผยแผ่ ก็จะเป็นปัญหาในเบื้องต้น

(๔) การยึดติดวัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ เมื่อถูกใช้งาน คำว่า “ไม่เป็น ไม่รู้ ไม่ได้” มักจะเป็นคำตอบที่หยิบยืมมาใช้จนเคยชิน ทำงานใช้เครื่องมือจนเคยตัว พอให้ใช้ฝีมือเต็มที่ก็ขี้้ออน ร้องขอผู้ช่วยคือเครื่องมือ เครื่องทุ่นแรง แต่รอบวัดคือคนขอทาน กว่าผู้ให้ท่านจะมาถึง ขอให้พึ่งตนเองไปก่อน บางทีก็เป็นอัมพาตทางอุดมการณ์ไปเลยก็มี การปรับตัว พัฒนาฝีมือ เพิ่มคุณภาพ ปรากฏความเห็นแก่ได้ ไม่ป้ายสีเพื่อนร่วมงาน อภิบาลเครื่องใช้ไม่สอย ไม่ปล่อยเวลาให้กลืนกิน หมั่นไต่ถามผู้บริหาร หัดเป็นสมภารกว่าจะถึงตรงนี้ ก็ต้องชี้ชวนชมกันตลอดเวลา^๓

๔.๑.๒ ปัญหาอุปสรรคในด้านการศึกษา

ปัญหาอุปสรรคในด้านการศึกษาของพระภิกษุที่เดินทางไปประเทศอินเดีย ดังนี้

(๑) ความต้องการที่จะเรียนกับความรู้ที่มี ไม่สอดคล้องกัน ทำให้ต้องเปลี่ยนมหาวิทยาลัย หรือเปลี่ยนคณะเรียนอยู่เป็นประจำ

(๒) ทุนการศึกษาที่วัดจัดสรรให้ บางมหาวิทยาลัยมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นตามมานักศึกษาไม่กล้าบอกวัด จึงเกิดความอึดอัด นี่เป็นปัญหาเฉพาะตน แต่ก็เป็นส่วนน้อย

^๓ สัมภาษณ์ พระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ), ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล, ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘.

(๓) รับทุนของวัดจะต้องมีข้อกำหนดบทวินัย บทพัฒนานิสัย บทพัฒนาปัญญา พอมิทุนจากที่อื่น ซึ่งไม่มีข้อกำหนด ง่ายแก่การดำรงตน และค่าใช้จ่ายแบบมีอิสระเต็มที่ จึงถอดถอนความผูกพันกับวัด ท่านพยายามแสวงหาผู้มาสู่ดินแดนพุทธภูมิที่มีศรัทธาต่อ พระสงฆ์อย่างสูง คิดว่าถูกต้องดีงาม จึงจัดทุนส่วนนี้ให้เป็นส่วนสะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธา

(๔) ผู้เข้ามาศึกษามีความตั้งใจไว้ที่ปริญญา มากกว่าปัญญา จึงแสวงหาวิธีการที่จะได้ปริญญาทุกทาง จะถูกผิด ดีงาม หรือไม่อย่างไร ค่อยว่ากันทีหลัง ผู้ที่เขาจะให้ ปริญญา ถ้าเป็นคนของเขาต้องกำหนดหลักวิชาเพื่อให้อยู่รอดได้ หมายถึงคนอยู่รอด ประเทศอยู่ได้ แต่ถ้าไปต่างประเทศซึ่งไม่ใช่บ้านเขา คนของเขา เรียกว่า ให้ปริญญาแล้ว ไปเสี่ยงเป็นเสี่ยงตาย ไปตายเอาดาบหน้า ราชการที่สอบเข้า สถานการศึกษาที่รับเงินเดือน ผู้คนที่เรียนอยู่ด้วยจะเป็นอย่างไร ไปกำหนดชะตากรรมกันเอาเอง นี่คือการอยากได้ ปริญญา แต่ปัญญาที่เกิดพร้อมตามไม่ทัน คืออุปสรรคอย่างหนึ่งของการศึกษา

(๕) ในสถานที่ศึกษานั้น หากมีคนในชาติเดียวกัน ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต ถ้า พระสงฆ์ผู้เป็นนักศึกษา มีสมณลีลา ฟังพาอาศัยได้ หรือมีน้ำใจช่วยเหลือเจรจากับทั้งศิลา- จารวรรตงาม ก็เป็นกลุ่มเป็นก้อน อร่ามงามตากับหมู่คณะและผู้พบเห็นว่า คนชาตินี้เป็นเนื้อ เป็นหนังอันเดียวกัน แต่ถ้าบรรพชิตมีชีวิตที่ไม่ตรงตามโมที่เขารู้เขาเห็น (ความต้องการ) เขาอยากให้เป็นและเขาไม่อยากให้เป็นก็จะเกิดความขัดแย้งแบ่งฝักแบ่งฝ่าย พระสงฆ์จะถูก อภิปรายไม่ไว้วางใจเป็นรายวัน นักเข้าเสี่ยงสะท้อนกลับเข้าเมืองไทย ทำให้กลิ่นสีสมณะ ไม่หอมทวนลมก็มี แต่ส่วนใหญ่เมื่อเข้าอกเข้าใจกันแล้ว หลายมหาวิทยาลัย มีการทำบุญ สุนทรทาน ลูกหลานไปเรียนศึกษา กราบนมัสการหลวงพี่หลวงน้ำได้อย่างสนิทใจ^๔

๔.๑.๓ แนวทางแก้ไขปัญหาด้านการปกครอง

พระราชรัตนรังษี กล่าวถึงแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้

(๑) แนวทางแก้ไขปัญหาคารปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ในอนาคตต้องจัด ตั้งศูนย์อบรมพัฒนาความรู้ให้แก่พระภิกษุ ผู้จะเข้าไปปฏิบัติเฉพาะของวัดไทยกุสินารา เฉลิมราชย์ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถตอบสนององงานวัดได้ เพื่อให้การพัฒนาบุคลิกภาพที่ ฟังประสงค์ ส่งผลดีต่อการปกครองของวัดมีบุคลากรสนับสนุนกิจการวัดที่มีคุณภาพ

^๔ อ่างแล้ว

(๒) แนวทางแก้ไขปัญหาการศึกษาต่อของพระภิกษุที่มาอยู่วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ต้องทำความเข้าใจหลักการและวิธีการของวัดในด้านการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่พระภิกษุอย่างถูกต้อง และประชาชนผู้ให้ทุนการศึกษาพระภิกษุในประเทศอินเดีย ควรให้ท่านด้วยความศรัทธาและปัญญา เพื่อได้บุคลากรสนองงานพระพุทธศาสนาและวัด ตรงตามเจตนารมณ์ของผู้ให้ทุน ไม่ควรให้แบบไม่มีเงื่อนไข ทำให้ทุนทรัพย์ของผู้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและพระพุทธศานาน้อย เช่น กรณีพุทธศาสนิกชนชาวไทยนำบาตรไปถวายพระที่ประเทศศรีลังกาหลายร้อยใบ “โยมได้บุญ แต่พระและวัดไม่ได้ประโยชน์ บาตรสแตนเลสที่ส่งไปขนาดใหญ่มาก ขัดกับความรู้สึกของพระศรีลังกา ซึ่งใช้บาตรขนาดเล็กสีดำ ที่สำคัญคือพระศรีลังกาไม่ได้ขาดแคลนบาตรอย่างที่พุทธศาสนิกชนชาวไทยเข้าใจ”^๕

ดังนั้น งานด้านการปกครองของพระราชรัตนรังษี ต่อการบริหารปกครองในฐานะพระธรรมทูตและเจ้าอาวาสวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยหลักเมตตาธรรมต่อทุกคน ให้ความสนิทสนม และยึดหลักการตามกฎหมายมหาเถรสมาคมและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสได้อย่างถูกต้อง ตามมาตรา ๓๗ (๒) กล่าวว่า การปกครองสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัดให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎระเบียบมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม และในมาตรา ๓๘ ได้กำหนดอำนาจของเจ้าอาวาสไว้ดังนี้ (๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด (๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของ เจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด (๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัดทำงาน ภายในวัดหรือให้ทำทัณฑน์บนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม^๖

^๕ ไตรเทพ ไกรงู “โยมได้บุญแต่...พระและวัดไม่ได้ประโยชน์”, **คมชัดลึก**, (๗ กันยายน ๒๕๔๗) : หน้า ๔๐.

^๖ พระวิสุทธิภิกษุธาดา, **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายมหาเถรสมาคม**, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

๔.๒ บทบาทด้านการศาสนศึกษา

ผลจากการศึกษาบทบาทของพระราชรัตนรังษี ในฐานะพระธรรมทูตไทย ด้านการศาสนศึกษา โดยแบ่งวิธีการส่งเสริมการศึกษาได้ ๒ ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

(๑) การส่งเสริมการศึกษาแก่นักบวชท้องถิ่น ได้แก่ ส่งเสริมพระภิกษุสามเณรในท้องถิ่นที่เข้าบวชในพระพุทธศาสนา ให้การสนับสนุนการศึกษาในพรรษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ เพราะนักบวชท้องถิ่น คือ บุคลากรสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มั่นคงในอนาคตต่อไป

(๒) การส่งเสริมการศึกษาแก่นักบวชจากประเทศไทยและต่างประเทศ ที่เข้ามาศึกษาอยู่ในประเทศอินเดีย โดยการให้ทุนสนับสนุนการศึกษา และเข้ามาฝึกฝนศึกษาเรียนรู้วิธีการเผยแผ่ศาสนธรรมจากวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ และวัดไทยลุมพินี เพื่อช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังประเทศอื่นและเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาต่อไป^๗

พระราชรัตนรังษี ได้กล่าวถึง อุดมการณ์การศึกษาของวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ในการจัดการศึกษาเรียนรู้ นั้น อย่างมุ่งแต่คณฤชระเพียงอย่างเดียว ต้องส่งเสริมวิปัสสนาธุระควบคู่ไปด้วย เพราะคนต่างประเทศในยุคปัจจุบันกำลังต้องการปฏิบัติธรรม เราจะไม่ทอดทิ้งหลักวิปัสสนา อันเป็นพื้นฐานการศึกษาปฏิบัติ อย่างน้อยพระผู้ปฏิบัติงานต้องแนะนำกรรมฐานอย่างง่าย ๆ ได้ ต้องมีเทคนิควิธีการสอนให้แต่ละบุคคลเกิดโอกาสนิมิตขึ้น เพื่อให้รู้ทั้งคณฤชระและวิปัสสนาธุระควบคู่กันไป นี่เป็นอุดมการณ์จัดการศึกษาเบื้องต้นให้แก่บุคลากรในวัดนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติ

การจัดการศึกษาของวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เป็นการจัดการศึกษาเรียนรู้แบบง่าย ๆ มุ่งผลิตบุคลากรเพื่อสนองงาน ให้รู้จักนำเทคนิควิธีการนำความรู้ที่ได้ศึกษามาแล้ว ออกมาใช้ประโยชน์ โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาลักษณะนิสัยให้สอดคล้องกับความรู้ที่มีอยู่แล้ว เกิดความรู้ผสมผสานเป็นกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ใช้ทักษะการปฏิบัติงานมาเป็นสื่อการศึกษาผสมผสานเข้ากับหนึ่งสมอง สองมือ ซึ่งสามารถจัดการศึกษาของวัดออกเป็น ๓ ระบบ คือ

^๗ สัมภาษณ์ พระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ), ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล, ๔ มกราคม ๒๕๔๘.

(๑) **การศึกษาในระบบ** เป็นการส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุให้มีความรู้ในระดับสูงขึ้นไป ต่อจากการศึกษาในระบบมหาวิทยาลัยสงฆ์ และมหาวิทยาลัยทั่วไป ตั้งแต่ระดับปริญญาตรี โท และเอก โดยวัดเป็นผู้ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาขึ้นอยู่ที่ศักยภาพ ความสามารถของผู้เรียนแต่ละรูป วัดเป็นเพียงบันไดให้ก้าวเดินตามกำลังศักยภาพจะจบช้าหรือเร็ว อยากรู้ได้ปริญญาหรือปริญญาก็ให้สิทธิเต็มที่

(๒) **ศึกษานอกระบบ** เป็นการศึกษาภายในวัด โดยอาศัยกระบวนการทำงานเป็นแผนเพื่อแจกแจงการใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่แล้ว ด้วยการนำออกมาใช้ พัฒนาการเรียนรู้ปฏิบัติจริง เช่น แผนกทุน เลขานุการ แผนกวิเทศสัมพันธ์ แผนกประชาสัมพันธ์ แผนกการเกษตร แผนกการบัญชี แผนกโภชนาการ แผนกการเงิน แผนกรายการจิตวิทย์ชุมชน แผนกพระวิทายากร และแผนกบรรยายนอกสถานที่ เป็นต้น

(๓) **การศึกษาไม่มีระบบ** (เหนือระบบ) เป็นการจัดการศึกษามุ่งผลิตนักเผยแผ่หรือพระธรรมทูต สร้างความคิด สร้างงานเป็นงานตนเอง เช่น การผลิตหนังสือ แผ่นซีดีรอม สื่อสารการเผยแผ่ตามความถนัดแต่ละรูป วัดจัดทุนสนับสนุน ซึ่งในระบบการศึกษานี้ มุ่งสร้างเสริมความรู้ภายในติดอาวุธทางปัญญา มีการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อความหลุดพ้นคือ พระนิพพาน

การจัดการศึกษาทั้ง ๓ ระบบนั้น เพื่อให้พระภิกษุมีความสามารถสนองงานภายในวัด ภายนอกวัดได้ พยายามสร้างทีมงานให้สอดคล้องกับประเภทงานในที่งานแต่ละแผนกอย่างน้อยต้องมี ๔ คน คือ เจ้าของงาน ผู้ร่วมทำงาน ประกอบด้วย ระดับทำงานแทน ระดับผู้ช่วยงาน และระดับรับใช้งาน ซึ่งในทีมงานหนึ่งอาจจะมีทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์

การจัดการศึกษาในระบบ เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เพื่อสนองงานวัดและสังคมภายนอกทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นการคืนคนดีสู่สังคม ส่วนการศึกษานอกระบบ เป็นการผลิตบุคลากรสนองงาน ส่งเสริมการเรียนรู้เฉพาะทางและการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาไม่มีระบบเป็นการผลิตบุคลากรสนองงานพระธรรมทูต โดยเฉพาะเพื่อให้เกิดความชำนาญเรียนรู้เฉพาะทางเผยแผ่ อันเป็นภารกิจหลักของพระธรรมทูตไทย ในประเทศอินเดีย พระราชรัตนรังษี ให้ข้อคิดการปฏิบัติงานว่า “เพาะข้าความเข้าใจ ให้งอกงาม การทำงานต้องเข้าถึงงาน อย่าเข้าถึงเพียงคนทำงาน ถ้าทำงานเอาการเอางานก็จะได้การได้งาน” ดังนั้น เมื่อทำกิจกรรมอะไรก็ตาม แต่ละคนสามารถพิจารณาก่อนกระทำหรือตรวจสอบหลังกระทำได้ เพราะในเวลาที่เราเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายนั้น จะต้องมีความ

ทั้งศีล สมาธิ ปัญญา ครอบหมด ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้แบ่งกิจกรรมออกเป็น ๓ ด้านดังนี้

(๑) **ด้านศีล** หรือความสัมพันธ์กับโลกภายนอก คือ กิจกรรมการกระทำหรือพฤติกรรมของเรานี้ จะเป็นการเบียดเบียน ก่อความเดือดร้อนแก่ใคร อะไรเสียหายหรือเปล่า หรือเป็นไปในทางส่งเสริมเกื้อกูล ช่วยเหลือกัน อย่างน้อยก็ไม่ก่อให้เกิดโทษ ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน หรือทำอะไรให้เสียหาย

(๒) **ด้านจิตใจ** คือ สภาพจิตของเรากำลังทำอยู่หรือกำลังจะทำกิจกรรมอันนี้ ทำด้วยเจตนาอย่างไร มีความมุ่งหมายอย่างไร แรงจูงใจอะไร มีความหวังดี ปราศจากดี อยากจะช่วยเหลือเกื้อกูลหรือคิดร้าย มีจิตใจที่ขึ้นบานแจ่มใสหรือขุ่นมัว มีความสุขหรือความทุกข์ เป็นต้น

(๓) **ด้านปัญญา** หรือด้านความรู้ความเข้าใจ คือ รู้และเข้าใจสิ่งที่เรากระทำนี้ ชัดเจนดีหรือไม่ เป็นการกระทำที่ตรงตามเหตุปัจจัย จะก่อให้เกิดผลที่เราต้องการได้ครบถ้วน กระบวนการหรือไม่ ทำไปแล้วจะเกิดผลดี ผลเสียอะไรบ้าง^๔

พระราชรัตนรังษี ได้กล่าวถึง วิกฤตการณ์ศึกษา ปัจจุบันสังคมกำลังขาดสติ เริ่มตั้งแต่บ้านไม่มีวัฒนธรรม ตั้งอยู่บนความฝันเกินความจริง ชีวิตคนกำลังขาดสติ วัฒนธรรม ศีลธรรม สมบัติตั้งแต่เสื้อผ้า ผืนดิน ธนาคาร หลุดลุ่ยหมด จำเป็นต้องใช้ปัญญาแสวงหาความรู้เพื่อไว้ประดับ ไชว์ คำขาย ใช้สอย เพราะการศึกษาไม่รู้ว่าจะอะไรคือความรู้ ความจำเป็น เป็นการศึกษาที่ไม่ถูกทาง การศึกษาที่ถูกต้องจะต้องประกอบด้วยปัญญาดับทุกข์ได้ สร้างความสุขให้กับตัวเรา นำไปสู่การใช้ความสุขอันประณีต โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย ได้จัดแนวทางการส่งเสริมการศึกษา ดังนี้

(๑) จัดเป็นหน่วยงานรวบรวมข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับประชาชน วัฒนธรรม ประเพณี ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมของชาติ และพระพุทธศาสนาของประเทศไทย สำหรับผู้สนใจที่เป็นชาวต่างประเทศ และผู้ที่จะเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย อันเป็นการสนองงานของ คณะสงฆ์ไทย และรัฐบาลไทย

^๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **รู้หลักก่อน แล้วศึกษาและสอนให้ได้ผล**, (กรุงเทพฯ : พิมพ์สวย, ๒๕๔๗), หน้า ๘๖-๘๗.

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีตำรา เอกสาร หนังสืออ้างอิงทางศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และภาษาศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ภารต-ไทย เพื่อการศึกษา ค้นคว้า วิจัย งานวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยนักวิชาการทั่วไป

(๓) จัดประชุมสัมมนาวิชาการทางพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศาสนา การดำเนินชีวิต ร่วมกับมหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษา วัด สำนัก ของไทย อินเดีย และนานาชาติ

(๔) จัดห้องสมุดพระพุทธศาสนา มีหลักสูตรนักธรรม บาลี พระไตรปิฎก ๗ ภาษา อรรถกถา หนังสืออ้างอิง ตำรา และผลงานของนักวิชาการทางศาสนา จัดศาลาปฏิบัติธรรม สาลวโนทยาน ที่สนทนาธรรม ให้บริการแก่ชุมชนและผู้สนใจทั่วไป

(๕) จัดทำพิพิธภัณฑ์ แสดงพระพุทธรูปปฏิมากรสำคัญในประเทศไทย พระพุทธรูปในแต่ละประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา และรูปเหมือนพระสงฆ์ไทย ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา เป็นต้น^๙

๔.๓ บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์

บทบาทการศึกษาสงเคราะห์ของพระราชรัตนรังษี มีอยู่ ๒ ระบบใหญ่ๆ ดังนี้

(๑) การจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัด เรียกว่า “โรงเรียนต้นกล้า” เป็นโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ สำหรับให้การศึกษาแก่เยาวชนในท้องถิ่น โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีครูผู้สอน ประกอบด้วย พระภิกษุชาวไทย ชาวพม่า และครูพื้นถิ่นชาวอินเดีย สอนเป็นภาษาฮินดี และภาษาอังกฤษ โครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วย ใหัวพระสวดมนต์ พุทธประวัติ ศาสนพิธี ประเพณีวัฒนธรรมไทย และศาสนวิทยา ปัจจุบันเปิดสอน ๒ ชั้นเรียน ได้แก่ ชั้นที่ ๑ รับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๔ ชั้นที่ ๒ รับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖

^๙ พระวิเทศโพธิคุณ (วีรยุทธ์ วีรยุทธโช), วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ รัฐอุตตรประเทศ สาธารณรัฐอินเดีย, ในงานสมโภชพระมหาเจดีย์ พระมหาธาตุเฉลิมราชศรัทธา, (กรุงเทพฯ : พรตวิการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๕๙.

(๒) การจัดตั้งทุนการศึกษาให้แก่นักศึกษาไทยทั้งที่เป็นพระภิกษุ คฤหัสถ์ และ เยาวชนชาวอินเดีย^{๑๑}

ยุทธศาสตร์การศึกษาสงเคราะห์จัดอยู่ในรูปกองทุน เพื่อใช้สนับสนุนการศึกษา แก่ชาวพุทธ เป็นกองทุนพัฒนาความรู้แก่ชาวพุทธ ลักษณะกองทุนที่จัดตั้งขึ้นในปัจจุบัน มีดังนี้

(๑) กองทุนการศึกษา สำหรับผู้ผ่านการปฏิบัติงานของวัด ตั้งแต่ระดับปริญญาตรี โท เอก ทั้งนี้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการวัด

(๒) กองทุนสนับสนุนการศึกษา สำหรับนักศึกษาที่เข้ามาช่วยศาสนกิจของวัด อย่างสม่ำเสมอ เมื่อพิจารณาเห็นสมควรจะช่วยเหลือ ก็จัดทุนให้จำนวนหนึ่ง

(๓) กองทุนสงเคราะห์การศึกษา สำหรับผู้มีความจำเป็นขาดแคลนอย่างใด อย่างหนึ่ง ร้องขอความช่วยเหลือมายังวัด หรือมีผู้แนะนำว่า ควรให้การสงเคราะห์อย่างใด อย่างหนึ่ง ในภาวะขาดแคลนหรือจำเป็นขณะศึกษาอยู่

(๔) กองทุนช่วยจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก สำหรับผู้ที่ได้รับทุนการศึกษา และทุนช่วยการศึกษา ที่มีน้ำใจช่วยงานเผยแผ่ เช่น การออกบรรยายในหมู่คณะผู้แสวงบุญ หรือช่วยกิจการพระศาสนา ที่วัดมอบหมายให้ปฏิบัติ เป็นต้น

(๕) กองทุนการศึกษา สำหรับพระภิกษุสามเณรในท้องถิ่น เป็นพระภิกษุ สามเณรชาวอินเดีย พม่า เนปาล ศรีลังกา ที่ศึกษาในสถาบันการศึกษาใกล้เคียงกับวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เจ้าอาวาสแต่ละวัดจะได้รับมอบหมายให้จัดผู้เข้ารับทุนการศึกษา สงเคราะห์เป็นรายปี หรือรายสะดวก

(๖) กองทุนการศึกษาสงเคราะห์ สำหรับเยาวชนในศูนย์ศึกษาวันอาทิตย์ของ โรงเรียนต้นกล้า และลูกคณงานภายในวัดทุกระดับ ต่ำสุด คือ ชั้นประถม สูงสุด คือ ปริญญา เอก

(๗) กองทุนส่งเสริมการปฏิบัติธรรมสำหรับนักเรียนไทย ที่มาศึกษาอยู่ใน โรงเรียนและมหาวิทยาลัยในอินเดีย เพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่ผู้มาศึกษาในถิ่นที่อยู่ห่างไกล มาตุภูมิ เป็นผู้มีอุปการะคุณที่งดงาม มีนิสัยขวนขวายในกิจของหมู่คณะ เข้าร่วมโครงการ

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระมหาคมสรณ์ คุตตธมฺโม, ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ อินเดีย , ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘.

ปฏิบัติธรรม หรือมีความใกล้ชิดติดต่อกับวัด ช่วยกิจการพระศาสนา จึงจัดทุนเป็นของขวัญ ของที่ระลึก ประกาศนียบัตร ประกาศเกียรติคุณ^{๑๑}

กองทุนการศึกษาสงเคราะห์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์นั้น พระราชรัตนรังษี ได้พยายามจัดตั้งกองทุนขึ้นหลากหลายวิธี ซึ่งอาศัยหลักการและเหตุผลของการจัดตั้งมาจากแนวคิดที่ว่า "กองทุนการศึกษานี้ พระพุทธเจ้าทรงโปรดประทานให้ ผู้จงรักภักดี เชื้อพ้อง คำสั่งสอน เจ้าของทุนนี้คือ พระพุทธเจ้า ที่ทรงใช้พระนามว่า "พระพุทธสยัมมัญญาณ" เพื่อใช้เป็นแหล่งสนับสนุนการศึกษา และเผยแพร่โดยมีแหล่งที่มา ดังต่อไปนี้

(๑) **มูลนิธิวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์** กองทุนนี้เป็นเงินที่รับบริจาคจาก กรรมการผู้สร้างวัดมาตั้งแต่เริ่มต้น มองเห็นความสำคัญว่า เมื่อสร้างวัดให้สวยงามแล้ว ควรที่จะช่วยกันสร้างพระสงฆ์ให้ดำรงพระพุทธศาสนาที่วัดนี้ด้วย จึงบริจาคทุนการศึกษา ให้แก่พระสงฆ์ผู้มาปฏิบัติงานได้มีโอกาสศึกษาในระดับสูงขึ้น ตามกำลังสติปัญญาและความเพียรพยายาม

(๒) **การบริจาคของพุทธบริษัทผู้มาแสวงบุญ** กองทุนนี้เป็นเงินที่รับบริจาค จากชาวพุทธผู้มาแสวงบุญ ซึ่งได้รับรู้กิจกรรมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัด โดยมี พระสงฆ์ ผู้เสียสละมาปฏิบัติงาน ไม่เรียกร้องและต้องการสิ่งอื่นแต่อย่างใด เป็นการอุทิศตน อย่าง สมเกียรติสมศักดิ์ศรีของพระพุทธโอรส ผู้มีศรัทธาเลื่อมใสประกอบกับวิสัยทัศน์ที่ กว้างไกล จึงช่วยกันบริจาคทรัพย์สนับสนุนเป็นประจำ บางโอกาสบ้าง กองทุนนี้จะไม่ กำหนดระบุบุคคล เพราะจะเกิดปัญหาตามมา จึงจัดสรรกองทุนนี้ให้ ตามมติของ คณะกรรมการ ผู้พิจารณาเท่านั้น

(๓) **กองทุนพระพุทธสยัมมัญญาณ(สร้างพระให้อยู่วัด)** รายได้มาจากผู้มี ศรัทธาทิ้งผู้ไปแสวงบุญในประเทศอินเดียและเนปาล พุทธบริษัทที่อยู่ในเมืองไทยเคยไป นมัสการสังเวชนียสถานและอ่านหนังสือผู้แดนพุทธองค์ ประเทศอินเดียและเนปาล เห็น ความสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ที่พระราชรัตนรังษี เป็นประธานสงฆ์อยู่นั้น จึงร่วมบริจาคเข้ากองทุนละ ๑,๐๐๐ บาท ทางวัดก็จะมอบหนังสือที่ ระลึกให้ ๑ เล่ม โดยผู้มีศรัทธาสามารถบริจาคได้ทั้งในวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ และวัด

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระราชรัตนรังษี (วิริยฤทธิ์ วิริยทุโร), ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล, ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘.

อัสสรวรรควิหาร โดยมีพระภิกษุสามเณรทำหน้าที่ประสานงาน เพื่อผ่านเข้าบัญชีไปที่วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ต่อไป

(๔) การปฏิบัติงานของพระวิทยากร “พระพี่ช่วยพระน้อง” กองทุนนี้เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นต่อรุ่นของพระสงฆ์ผู้ถูกคัดเลือกให้ไปทำหน้าที่เป็นพระธรรมวิทยากร บรรยายตามสถานที่รับนิมนต์ในวาระโอกาสต่างๆ ผู้ออกบรรยายสร้างฐานจากผู้รับทุนคือขณะที่เรียน ผู้หาทุนคือขณะที่ศึกษาในระดับปริญญาเอก รับกิจนิมนต์บรรยาย ได้แล้ว ผู้ให้ทุนคือผู้เรียนจบแล้ว ไปทำงานเป็นเจ้าคณะพระสังฆาธิการในประเทศไทย สำหรับกองทุน “พระพี่ช่วยพระน้อง” เป็นวิธีการให้จับกลุ่ม ๓ รูปบ้าง ๔ รูปบ้าง ในกลุ่มผู้ไปบรรยายหากมีปัจจัยเกิดขึ้น จะต้องพิจารณาเฉลี่ยกันในกลุ่มของตน

(๕) พระมหาเถระผู้เมตตาประทานให้ กองทุนนี้มีพระมหาเถระผู้รู้และเห็นการทำงานของพระสงฆ์ในต่างแดนด้วยตนเอง เกิดความคิดในภาระหน้าที่ว่า เราอยู่ในฐานะเป็นผู้ที่จะช่วยเขาได้ จึงไม่ดูตาย จัดสรรปัจจัยตามกำลังทรัพย์ ตามอำนาจที่ตนเองมี เช่น เป็นประธานมูลนิธิ ขอเสนอขอให้แบ่งส่วน เป็นเจ้าอาวาส ก็ช่วยตั้งตู้บริจาคที่วัดของตน มีสมณศักดิ์ ก็ตัดส่วนเฉพาะเป็นเดือนๆ มอบให้ นับว่าได้รับความเมตตาจากพระมหาเถระเป็นจำนวนมาก

(๖) องค์การการกุศลอื่นๆ องค์การการกุศลทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ รวมถึงอินเดียและเนปาล ได้ศึกษาวิจัยถึงประโยชน์ที่วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เป็นสื่อกลางให้การช่วยเหลือสาธารณชน แบบองค์การการกุศล จึงได้จัดสรรหรือประชาสัมพันธ์ในประเทศต่างๆ แล้วส่งปัจจัยเป็นทุนสำหรับช่วยส่งเสริมการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนพุทธภูมิให้มั่นคง ก้าวไกล^{๑๒}

การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์พึงกระทำแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

(๑) การศึกษาอื่นนอกจากศาสนศึกษาที่พระสงฆ์สามารถดำเนินการได้ เพื่อสงเคราะห์ประชาชน ประกอบด้วย โรงเรียนการกุศลของวัด เป็นโรงเรียนเอกชนที่วัดจัดตั้งด้วยมูลนิธิ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ซึ่งการศึกษาสงเคราะห์ทั้งหมดนี้ เป็นการจัดตั้งการศึกษาเพื่ออนุเคราะห์เยาวชนในชุมชน

^{๑๒} อ้างแล้ว.

(๒) การสงเคราะห์เพื่อเกื้อกูลการศึกษา ประกอบด้วย จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ การศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา เป็นผู้ช่วยพัฒนาสถานศึกษา ทั้งอาคารสถานที่ อุปกรณ์การศึกษา และช่วยสนับสนุนการศึกษาเฉพาะบุคคล^{๑๓}

๔.๔ บทบาทด้านการเผยแผ่

บทบาทด้านการเผยแผ่ของพระราชวรรัตนรังษีในประเทศอินเดีย สามารถจัดประเภทการเผยแผ่ได้ดังนี้

๔.๔.๑ การผลิตบุคลากรการเผยแผ่ในวัด

โดยการจัดพระเจ้าหน้าทีฝ่ายต่างๆ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเผยแผ่ศาสนธรรม ของวัดแก่ประชาชนในท้องถิ่นและผู้แสวงบุญจากประเทศไทยและต่างประเทศ นอกจากนั้น ท่านยังได้พัฒนาบุคลากรภายในวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ เพื่อจัดส่งไปปฏิบัติศาสนกิจ เผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังต่างประเทศ เช่น ประเทศนิวซีแลนด์ (พระคนอง จิตคุโณ) ประเทศ เนปาล (จำนวน ๑๐ รูป มีพระครูพิบูลสรกิจ : นิรันดร จิรภูจิโก เป็นต้น) ประเทศศรีลังกา (หลวงจีนติงฮุย) ประเทศสหรัฐอเมริกา (พระมหาวิชเนาว์ ปญฺญาวชิโร) และประเทศ สวิสเซอร์แลนด์ (ดร.พระมหาสุทิน ปญฺฑิตโต)

๔.๔.๒ การผลิตสื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

สื่อที่ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ หนังสือธรรมะ มีทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาเนปาลี (ภาษาราชการ) ภาษาเนวารี (ภาษาท้องถิ่น) ซีดีรอม การจัดตั้ง สถานีวิทยุกระจายเสียง หอกระจายข่าว ได้จัดตั้งในวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ และวัดไทย ลุมพินี ประเทศเนปาล เพื่อเผยแผ่ธรรมะและประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ โดยจัดเป็นทั้ง พากย์ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาฮินดี ภาษาเนปาลี สื่อมัลติมีเดีย เป็นระบบโทรทัศน์ วงจรปิดเพื่อเผยแผ่พุทธประวัติ พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทย ซึ่งพระราช

^{๑๓} พระครูปลัดอาทิตย์ อุตฺตเวที (ชองดี), “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของ พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตปกครองภาค ๒”, *วิทยานิพนธ์ พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๖, หน้า ๘๒.

กรณียกิจ ดังกล่าว เป็นที่ประทับใจชาวเนปาลอย่างยิ่ง เพราะชาวเนปาลมีความต้องการ และอยากมีพระมหากษัตริย์เหมือนกับพระมหากษัตริย์ของไทย การปฏิบัติศาสนกิจสงฆ์ไทย สงฆ์เนปาล วัฒนธรรมไทย การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับพิธีกรรมพระพุทธศาสนา ไต๊ะหมู่บูชา พระพุทธรูปสมัยต่างๆ อาสน์สงฆ์ ภาพชุดผ้ากฐินพระราชทาน^{๑๔}

พระราชรัตนรังษี ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการผลิตสื่อเพื่อใช้ในการเผยแผ่ศาสนธรรม ไว้ว่า การจัดพิมพ์หนังสือโฆษณาประชาสัมพันธ์ งานวัด งานทำบุญ พิธีกรรมต่างๆ และงาน ก่อสร้าง เป็นต้น อย่านำพิมพ์หนังสือแบบสุกแล้วนำมาลง หมายถึง หนังสือที่มีคนเขียนแล้ว นำมาลง จะต้องนำคำสอนหรือธรรมะสอดๆ มาลง เพื่อให้ประชาชนได้อ่านและศึกษา สมัยนี้ วัดจำนวนมากมีทุน แต่ขาดบุคลากรปฏิบัติงาน ทำให้งานเผยแผ่ไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น การเผยแผ่ต้องพยายามหาสิ่งแปลกใหม่ที่ชาวบ้านไม่รู้ ต้องขยันศึกษาค้นคว้าให้มากเพื่อ เตรียมความพร้อมในการเผยแผ่ ตลอดทั้งผลิตสื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัย และอุปกรณ์ที่อยู่ในตัว เช่น นุคลิกท่าทาง พรสวรรค์ ปฏิภาณไหวพริบ เป็นต้น

พระราชรัตนรังษี ได้กล่าวถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดียว่า เป็นการคืนกำไรให้กับอินเดีย ประเทศไทยได้ดิบได้ดีมีวัฒนธรรม ก็เพราะมีต้นกำเนิดรากเหง้า มาจากอินเดีย ผู้มาปฏิบัติศาสนกิจต้องยึดหลักความกตัญญูต่อศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงจะปฏิบัติงานได้ เรียกว่า หวังในอริยสัจ ๔ ก็มีกำลังปฏิบัติงาน ถ้าหวังในปัจฉัย ๔ เป็นตัวตั้ง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอินเดียก็จะยากยิ่ง จะอยู่ยาก กินยาก พุดยาก การเดินทางลำบากสารพัดจะตามมา เรียกว่า ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้องทำใจให้มาก ถ้าตามใจเพียงน้อยนิด ความคิดก็จะตีบตันทันที เพราะที่นั่นเป็นดินแดน เทวทูตที่พระธรรมทูตต้องทำวิกฤตให้เป็นวิจิตร

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอินเดียจะว่ายาก ก็คงจะยากจริงๆ เพราะในแผ่นดิน นั้นไม่ว่างจากศาสนา แม้แต่ทรายเม็ดหนึ่ง นทีธารสายหนึ่ง สิงสาราสัตว์ ต้นไม้ ภูเขา ถ้ำเหว เปลวไฟ พระอาทิตย์ พระจันทร์ ดวงดาวทั่วฟากฟ้า มีพระเจ้าผู้เป็นใหญ่สถิตอยู่ทั้งนั้น มีเทวดาองค์เล็กองค์น้อยจงเป็นที่สั่งที่สอนผู้คนเต็มไปหมด พระพุทธศาสนาเกิดที่นั่น และ ก็ดับเกือบสูญสิ้นที่นั่นเหมือนกัน ดังนั้น ผู้ไปเป็นพระธรรมทูต ต้องเป็นนักเผยแผ่ระดับ

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระมหานិวัตร กลุยานวฑฒโน, ฝ่ายกองงานเลขานุการ วัดไทยลุมพินี ประเทศ เนปาล, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘.

กล้าแกร่งจริงๆ มิฉะนั้น ก็จะไม่อาจเบียดลงพื้นที่ได้เลย ความตั้งใจ กาลเวลา ประสบการณ์ บวกกับเทคนิควิธีการและการนำเสนอที่สอดคล้องกับนโยบายของส่วนกลางได้ จึงพอจะมีเส้นมีทางได้ลงพื้นที่บ้าง และเป็นปีกแผ่น ยากมากกว่าประเทศอื่นๆ ที่ว่างจากศาสนา โหยหาสันติภาพ

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในอินเดียจะว่าง่าย ก็คงง่ายจริงๆ เพราะในแผ่นดินนั้น ผู้คนมีศาสนาเป็นเครื่องครองใจ ศาสนามีหลากหลายให้เลือกใช้สอยตามความต้องการ มีตั้งแต่ระดับเป็นความคิด ความเชื่อ ความจริง ทั้งจริงโดยสมมติและจริงโดยปรมาตม์ มีศึกษาค้นคว้าบัญญัติเป็นศาสนาขึ้นมา ล้วนแต่มีคุณภาพส่งออกนอกประเทศ ถ้าเป็นสินค้าก็เป็นสินค้าที่ติดตลาดไปทั่วโลก โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องเทพในนวนิยายทั้งหลาย เขาผูกคำสอนไว้ในตราสัญลักษณ์ที่บัญญัติขึ้น เช่น พระพิฆเนศ อูมาเทวี กาลี สุริยเทพ เป็นต้น หากใช้เทคนิควิธีการให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีที่มีอยู่ พระพุทธศาสนาก็สามารถฟื้นฟูขึ้นมาได้อีกไม่ยาก จากที่คนท้องถิ่นเขามีศาสนาในหัวใจแล้ว แต่ผู้ที่จะมาปลุกฝังผลักดันให้พระพุทธศาสนาเข้าไปสถิตก็ต้องใช้พลังจากพระธรรมทูตผู้เผยแพร่ที่มีวิสัยทัศน์แบบ คิดไกล ใจกว้าง ใฝ่สูง เท่านั้น^๕

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในเมืองกุสินารานั้น เรามุ่งสู่การทำความรู้จักก่อน จากนั้น จึงขยายในความเป็นเพื่อนเป็นมิตร เมื่อใกล้ชิดจึงให้หลักธรรมนำไปใช้ในชีวิต ใครนับถือศาสนาอะไรก็มาคบค้าสมาคมกับเราก็ได้ทั้งนั้น มีจำนวนมากเมื่อเข้าใจในหลักธรรม เขาก็แสวงหาผู้ประกาศคำสอน และประพฤติตามพุทธธรรมทั้งๆ ที่ยังอยู่ในศาสนาอื่น คนเหล่านี้ยังมาทำบุญในโอกาสต่างๆ กับเราก็ด้วย มีธรรมเนียมที่ต้องปฏิบัติกันเองนิตย ก็คือ เมื่อมีผู้ใหญ่ทางบ้านเมืองระดับรองนายกรัฐมนตรี อธิบดี ผู้นำ ตำรวจ ผู้นำหมู่คณะ ได้รับตำแหน่ง จะนิยมมาขอรับพรจากพระสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์อีกด้วย

จากหลักการเผยแพร่ทั้งหมดที่กล่าวมา พระราชรัตนรังษี ท่านพยายามนำเอาหลักการเทคนิควิธีการเผยแพร่ของพระพุทธเจ้ามาปรับประยุกต์ให้เข้ากับเหตุการณ์ สถานที่ เวลา ชุมชนของพื้นถิ่นอินเดีย โดยยึดหลักธรรมกถึกหรือธรรมะสำหรับนักเผยแพร่ ๕ ประการ คือ (๑) การกล่าวความไปตามลำดับ เริ่มตั้งแต่พุทธประวัติ เป็นต้น (๒) การชี้แจงลักษณะ

^๕ สัมภาษณ์ พระราชรัตนรังษี (วิริยฤทธิ์ วิริยทุโธ), ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล, ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘.

ของบุคคลผู้ที่จะมาเป็นพระพุทธรูปเจ้าให้คนในชุมชนได้รู้ เป็นต้น (๓) สอนคนในชุมชนด้วยจิตเมตตา มุ่งแต่จะให้ประโยชน์ เป็นต้น (๔) ไม่สอนเพื่อลาภหรือผลประโยชน์ตอบแทน เป็นต้น และ (๕) ไม่แสดงเพื่อกระตบบุคคลนอกศาสนา เป็นต้น^{๑๖}

๔.๕ บทบาทด้านการสาธารณูปการ

การสาธารณูปการ เป็นภารกิจหน้าที่อย่างหนึ่งที่พระธรรมทูตจะต้องพัฒนาวัดให้มีอาคารสถานที่หรือศาสนวัตถุ เพื่อเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนพุทธภูมิ โดยจัดแบ่งเขตแดนตามพุทธสถาน ประกอบด้วย เขตพุทธาวาสและสังฆาวาส ซึ่งการสร้างศาสนสถานแต่ละประเภท ต้องยึดหลักที่ว่า “ประหยัด ประโยชน์สูงสุด” คือ การลงทุนน้อย แต่ใช้ประโยชน์คุ้มค่าต่อการลงทุน

การพัฒนาระบบสาธารณูปการของพระราชรัตนรังษี อาศัยพลังศรัทธาภายในของท่าน คือ ความคิดมุ่งที่จะพัฒนาพระพุทธศาสนา โดยการเข้าไปแสวงหาสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาตามเจตนารมณ์ของหลวงพ่อบุญมาภิบาลดี จึงทำให้มีวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งนี้ก็อาศัยพลังศรัทธาภายนอก คือ การสนับสนุนจากพระมหาเถระและประชาชนชาวไทยและต่างประเทศให้การสนับสนุนด้านปัจจัย ๔ จึงทำให้ระบบการพัฒนาสาธารณูปการประสบผลสำเร็จ เป็นที่รู้จักของนานาชาติ

การพัฒนาสาธารณูปการ พระราชรัตนรังษี ได้กล่าวว่า ไม่ใช่เรื่องง่ายเหมือนในเมืองไทย จะต้องมีการวางแผนกำหนดรูปแบบของการก่อสร้างและพัฒนา ให้วัดมีความสะอาดร่มรื่น เป็นสถานที่สักการะบูชา ปฏิบัติธรรม ซึ่งท่านได้จัดระบบการพัฒนาสาธารณูปการไว้ ๒ รูปแบบใหญ่ๆ คือ

๔.๕.๑ การพัฒนาอาคารสถานที่

พัฒนาให้เป็นไปตามแบบแปลนที่วางไว้ในระบบนิเวศวิทยาตามวิถีพุทธ คือ ทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นอาคาร สถานที่ ลำธาร ต้นไม้ ที่พักอาศัย ต้องจัดวางให้ได้ในระบบที่

^{๑๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรม ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๙๒.

เป็นมาตรฐาน โดยมีนักวิชาการ เป็นผู้ช่วยวางแผนผังให้ โดยแบ่งสัดส่วนอย่างชัดเจน ดังนี้

(๑) เขตที่พักอาศัย เป็นที่พักผู้แสวงบุญ อาคารยาว สามารถมองเห็นกันได้โดยตลอด มีมุมไว้บริการความสะดวก บริเวณนี้สำหรับคนไทยผู้มาแสวงบุญ หรือผู้คนที่เห็นสมควรเท่านั้น

(๒) เขตบูชาสถาน หรือเขตศักดิ์สิทธิ์ มีโบสถ์ เจดีย์ เป็นต้น บริเวณนี้ จะเป็นที่สงบสำหรับเป็นที่เคารพสักการะกราบไหว้ สวดมนต์

(๓) เขตปฏิบัติธรรม มีบริเวณที่จำลองวัดป่าในประเทศไทยไว้ เพื่อให้ชาวต่างประเทศมาเรียนรู้ในวิชาไทยศึกษา และผู้มาปฏิบัติเป็นพระสงฆ์สายวัดป่ามาพักปฏิบัติได้อย่างสะดวก หรือเป็นสถานที่สัปปายะ เหมาะสำหรับพระภิกษุฝ่ายอรัญญวาสี ในบริเวณที่เป็นป่าจำลองแบบสถานธุดงค์ไว้ให้ผู้ประสงค์จะใช้ชีวิตในธุดงค์วัตร ก็สามารถใช้สอยได้ เขตนี้เรามีพระวิปัสสนาจารย์ไว้คอยเป็นที่ปรึกษา ชี้นำ พร่ำสอน

(๔) เขตมวลชนสัมพันธ์ มีคลินิกกุสินารา สำหรับผู้ป่วยมารักษา เก็บค่าลงทะเบียน ๘ รูปี รักษาได้ทุกโรค วันพระยกเว้นค่าธรรมเนียมทุกอย่าง มีผู้มารักษา ๒๐๐ คนขึ้นไปทุกวัน มีศาลา พลับพลาที่ประทับใช้เป็นที่ประชุมครูในเขตกุสินารา จัดอบรมวิปัสสนากรรมฐานภาควิชาการ ฝึกอบรมพระธรรมทูต ธรรมบรรยายกับคณะผู้มาแสวงบุญ ศาลานี้จะมีเสียงดัง ผู้คนเคลื่อนไหวตลอดเวลา มีโรงเรียนต้นกล้าของพระพุทธศาสนา เป็นโครงการนำร่องให้นักเรียนตามโรงเรียน ๑๕ แห่ง ที่ทางวัดให้การสนับสนุนการศึกษา เป็นการช่วยชุมชนโดยให้ครูเขาตั้งคณะทำงานแล้วสอนวิชาที่เขาเห็นว่าควรสอนให้ผู้มาศึกษามีความรู้ทันเพื่อนในโรงเรียน^{๑๗}

๔.๕.๒ การดูแลรักษาอาคารสถานที่

พระราชรัตนรังษี ได้จัดตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ดูแลรักษา อาคารสถานที่ ศาสนวัตถุและถาวรวัตถุ ให้คงอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ทุกเมื่อ เมื่ออาคารสถานที่ สิ่งปลูกสร้างเกิดการชำรุดทรุดโทรมก็ให้คณะกรรมการบูรณะซ่อมแซม โดยกำหนดเป็นนโยบายมาตรฐาน

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระราชรัตนรังษี (วิริยฤทธิ์ วิริยทุโธ), ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล, ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘.

ของคนงาน วัตถุประสงค์ของไว้ ซึ่งมีนโยบายการบริหารกำกับอยู่ ให้คณะกรรมการดูแลรักษาจัดการได้อย่างอิสระบนพื้นฐานของหลักการ

การก่อสร้างวัดอาราม ในพุทธศาสนาที่มีศาสนาอื่นครองอยู่แล้ว และเป็นพื้นที่ของฮินดู วรรณะพราหมณ์ มีการศึกษาที่ดี มีความเป็นอยู่ที่ดี มีนักการเมืองที่มีกำลัง มีข้าราชการในพื้นที่ที่เราไม่คุ้นเคย มีกลุ่มผู้แสวงหาประโยชน์จากคนต่างชาติ เป็นต้น เมื่อจะมาถึงพื้นที่ก็ย่อมพบกับความลำบาก จนเป็นปัญหาอุปสรรคในการก่อสร้างอย่างมาก เพราะเราคนต่างถิ่น มาสร้างวัดตามลำพัง ขาดกำลังคุ้มครอง ขาดผู้ชี้แนะที่ร่วมทำงาน ขาดกำลังสามัคคีต่อเนื่อง เริ่มต้นจึงต้องสืบค้น เราไม่ค่อยรู้เรื่อง มาทำงานกับคนเขารู้ดี ย่อมเสียเปรียบเป็นธรรมดา อาศัยการเรียนรู้ เชิงชั้นจากปัญหาอุปสรรค ทุกข์ทรมาน เป็นรายวัน โดยมีความตั้งใจเป็นหลักการ ทำให้ฟ้าที่เคยมืดในกลางวัน ก็มีสุริยันส่องแสง เพราะแรงศรัทธา วิริยะ สติ สมานธิ ปัญญา เป็นผู้กำกับ จัดระบบอุปสรรคให้เป็นอุปสรรค แผลงปัญหาให้เป็นปัญญา ทำวิกฤตให้เป็นวิจิตร ทำความง่ายให้เกิดในความยาก ทำความลำบากให้เบื่อกับงาน ทำงานรับใช้พระพุทธเจ้า คิดเช่นนั้น ทำเช่นนั้น จึงมีวันนี้

๔.๕.๓ แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรค

พระราชรัตนรังษี กล่าวว่า การทำงานกับคน ต้องเข้าใจคน อยู่กับคน อย่าขวางคน คนทุกคนสามารถปรับเปลี่ยนกันได้ ยิ่งเราทำงานในต่างแดนท่ามกลางบุคคลเหล่านี้ จึงต้องระวัง สำรวม สัจจะ สำนึกในพระคุณของท่านเหล่านี้ ไว้เป็นครู เรียนรู้จากการทำงานคือ คนออกความคิด คนออกเงิน คนออกแรง คนออกแบบ คนออกใบอนุญาต คนออกลาย เป็นต้น

พระราชรัตนรังษี ได้ปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ในมาตรา ๓๗ (๑) ว่า เจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษาวัด จัดกิจการ และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ซึ่งการพัฒนาสาธารณูปการ มีลักษณะแตกต่างกัน ๓ ประการ ดังนี้

(๑) การทำด้วยแรงความคิดแรงงานและทุนทรัพย์รวมถึงการควบคุม ได้แก่ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นกิจการที่ต้องทำด้วยแรงความคิด กล่าวคือ การวางโครงการให้พอเหมาะกับกิจที่จะดำเนินงาน เมื่อดำเนินการต้องใช้งบประมาณ ทุนทรัพย์และใช้หลักบัญชีควบคุมด้วย

(๒) **การทำด้วยเอกสารรายงาน** ได้แก่ การดำเนินกิจการทางด้านเอกสาร เช่น การขออนุญาตสร้างวัด ขอตังวัด ขอรรวมวัด ขอย้ายวัด ขอยุบเลิกวัด ขอรับพระราชทาน วิสุงคามสีมา ขอยกวัดร้างเป็นวัด ต้องปฏิบัติตามระเบียบ คำสั่ง กฎมหาเถรสมาคม

(๓) **การทำโดยการจัดประโยชน์** ได้แก่ การดำเนินการในการรักษาทรัพย์สิน ใช้จ่ายทรัพย์สินและการจัดประโยชน์ของวัด ซึ่งต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวง^{๑๘}

งานด้านสาธารณูปการ เป็นงานที่ละเอียดอ่อนเป็นตัวหลักของคณะสงฆ์ แต่ผู้ปฏิบัติโดยตรง คือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นต้องมีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการ คือ (๑) ควบคุมการสาธารณูปการ เจ้าคณะจะเพิกเฉยเสียเป็นการละเว้นการปฏิบัติ ต้องสอดส่องดูแลชี้แจงแนะนำในการสาธารณูปการของเจ้าอาวาส (๒) ส่งเสริมการสาธารณูปการ เจ้าคณะทุกชั้นควรส่งเสริมเจ้าอาวาสในการสาธารณูปการ^{๑๙}

๔.๖ บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์

ผลการศึกษายบทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ของพระราชรัตนรังษี ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน สามารถแยกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้^{๒๐}

๔.๖.๑ การสาธารณสงเคราะห์เพื่อมนุษยธรรม

เป็นการสงเคราะห์แก่คนในพื้นที่ถิ่นประเทศอินเดียและเนปาล โดยการจัดเป็นกองทุน มูลนิธิ จากผู้มีศรัทธาจากประเทศไทย และต่างประเทศ ซึ่งลักษณะโครงการสาธารณสงเคราะห์ประเภทนี้ ประกอบด้วย โรงพยาบาล ผ้าห่มศพ อุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียน มอบของขวัญให้แก่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น สนับสนุนกีฬาท้องถิ่น

^{๑๘} พระวิสุทธิภักทธาดา, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎมหาเถรสมาคม, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

^{๑๙} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕๕.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ), ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล, ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘.

๔.๖.๒ การสาธารณสงเคราะห์เพื่อพระพุทธศาสนา

เป็นการสงเคราะห์ให้ความช่วยเหลือประชาชนพร้อมกับเผยแพร่พระพุทธศาสนา จัดอยู่ในรูปพิธีกรรมและความศรัทธาชาวพุทธผู้มาแสวงบุญ มีศูนย์อำนวยการตั้งอยู่ทั้งใน วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ วัดไทยลุมพินี และวัดอัสสัมชัญวรวิหาร เพื่อเป็นศูนย์กลาง รับผิดชอบและจัดส่งไปให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในประเทศอินเดียและเนปาล เป็นผู้ดำเนินการจ่ายแจกให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งการจัดโครงการสาธารณสงเคราะห์ประเภท นี้ ประกอบด้วย การแจกยาฟรีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การนำคณะศรัทธาไปแจกผ้า ห่มกันหนาว การแจกทานในวันนักขัตฤกษ์ และการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

พระราชรัตนรังษี ได้กล่าวถึง ความสำคัญด้านการบริการสาธารณสงเคราะห์ ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดียไว้ว่า เป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้เป็นยุทธศาสตร์นำ การทำงานหลายด้านเพื่อการสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นต่อกัน โดยมี พระพุทธศาสนาเป็นแกนกลาง การให้วัตถุสงเคราะห์กับการให้ธรรมะสงเคราะห์ ควบคู่หรือ อิงอาศัยซึ่งกันและกัน ด้วยการยึดหลักการที่ว่า จะต้องให้สิ่งที่เขาอยากได้เสียก่อน แล้วค่อย ให้สิ่งที่เราอยากได้ จากนั้นก็ดำเนินการไปตามแนวทางสังคหวัตถุ ๔ แปลงสิ่งที่เราให้เขามา เป็นสิ่งที่เราอยากได้จากเขา คิดบวก ลบ คุณ หาร ให้อยู่ในสภาพลอยตัว เป็นจุดเด่นของ พระพุทธศาสนา เป็นเกียรติยศศักดิ์ศรีของพระบรมศาสดา เชิดชูคุณค่าของชาติไทยไปในตัว ดังนี้

(๑) การรักษาพยาบาล โดยจัดสร้างคลินิก เปิดบริการ ๖ วัน ปิด ๑ วัน มีคนมา รักษาเดือนละ ๙,๐๐๐ คน

(๒) จัดหาผ้าห่มศพ ไม้เฝ้าศพ ผู้มรณกรรม ไร่ญาติชาดมิตรดูแล ศพอนาถา ตามหมู่บ้าน และโรงพยาบาล เรามีผ้าห่มศพ และเงินช่วยเหลือบางส่วนให้ในเบื้องต้น

(๓) จัดหายาฟรีในวันพระ เพื่อให้คนรู้จักวันประกาศพระพุทธศาสนา ให้คนรู้จัก วันพระพุทเจ้า

(๔) จัดหาผ้าห่มหน้าหนาว มีผู้ศรัทธานัดหมายมาแจกผ้าตามหมู่บ้านผู้ยากจน

(๕) จัดหาข้าวสารอาหารแห้งแก่คนจน ในงานนักขัตฤกษ์ จัดมหากทานแจกจ่าย

(๖) จัดหาอุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนยากจน ตามโรงเรียนที่วัดดูแล รวมทั้ง ครูผู้สอนด้วย

(๗) มอบของขวัญให้เจ้าหน้าที่ ให้กำลังใจ ความคุ้นเคย ความเป็นมิตร

(๘) ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการกีฬาท้องถิ่น เช่น วังมาราธอน มวยปล้ำ ฮ็อกกี้ เป็นต้น

(๙) ส่งเสริมวัฒนธรรม นาฏศิลป์ ให้โรงเรียนฝึกการแสดง แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนักเรียนไทย^{๒๑}

พระราชรัตนรังษี ได้นำยุทธศาสตร์การสาธารณสุขสงเคราะห์มาใช้ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน เป็นการเผยแพร่ศาสนธรรมอย่างหนึ่ง ที่ผู้มีธรรมจะจุนเจือให้ผู้อื่น โดยอาศัยวัตถุประสงค์ทางนวัตกรรมการ กิจการนี้ทำให้พระพุทธรูปศาสนาแม่โพสพ เกียรติคุณของชาติไทยขจรไกล ชื่อเสียงคนไทยงดงาม โดยอาศัยสถาบันสงฆ์เป็นสื่อประสานให้งานนี้เจริญออกมา ประกอบด้วย

- (๑) นัดนักเรียนมาตรวจรักษาโรคตามโรงเรียน
- (๒) นัดผู้สูงอายุมาตรวจโรคเฉพาะทาง
- (๓) จัดน้ำดื่มให้แก่ผู้เดินทางบริเวณหน้าวัด
- (๔) จัดสร้างห้องสุขาสาธารณะในบริเวณเมืองกุสินารา
- (๕) แนะนำเขตปลอดการขับถ่ายอุจจาระปัสสาวะบนท้องถนน (ใกล้พุทธสถาน)
- (๖) ชุดลอกบ่อน้ำสาธารณะ
- (๗) จัดทำสวนยาสมุนไพรในชุมชนหมู่บ้าน เป็นต้น

การสาธารณสุขสงเคราะห์ เป็นกิจกรรมที่พระสงฆ์พึงกระทำ เพราะเป็นหน้าที่ของนักบวช นักการศาสนา ในฐานะสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นผู้บำเพ็ญประโยชน์สุขแก่มหาชน ดังพระราชรัตนรังษีได้พยายามจัดตั้งเป็นองค์กรชาวพุทธเพื่อสนับสนุนการสาธารณสุขสงเคราะห์ทั้งพระภิกษุชาวไทย ชาวอินเดีย ชาวเนปาล และประชาชนทั่วไป ให้ความช่วยเหลือแก่ชาวอินเดียและเนปาลในด้านต่างๆ เพื่อให้ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งลักษณะการสาธารณสุขสงเคราะห์โดยทั่วไป มี ๔ ประเภท คือ

(๑) **การดำเนินกิจการเอง** ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมห้องสมุด การกำหนดเขตอภัยทาน การจัดกิจกรรมอบรมจริยธรรมแก่ประชาชน เป็นต้น

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระราชรัตนรังษี (วิฑูรย์ วิฑูรย์โธ), ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล, ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘.

(๒) การเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น อาจจะทำอยู่ในรูปสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน กีฬา นันทนาการ เป็นต้น

(๓) การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ เป็นผู้ดำเนินการสร้างถนน ขุดลอกคลองบึง การปลูกป่าพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

(๔) การเกื้อกูลประชาชน อาจจะเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในคราวประสบความเดือดร้อนด้านอัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย ญาติเสียชีวิต เป็นต้น^{๒๒}

๔.๗ บทวิจารณ์บทบาทพระธรรมทูตของพระราชรัตนรังษี

๔.๗.๑ จุดเด่นบทบาทพระธรรมทูตของพระราชรัตนรังษี

จุดเด่นของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระราชรัตนรังษี มีความต้องการบุคคลที่จะมาเป็นพระธรรมทูตในประเทศอินเดียที่อยู่ในอุดมคติ ๔ ประการ คือ

(๑) หลักบริหาร บริหารอย่างไรที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

(๒) หลักบริการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่มหาชนทุกหมู่เหล่า

(๓) หลักบริการรวม มีความตั้งใจแน่วแน่ทำงานอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา ถวายเป็นพุทธบูชา

(๔) หลักบริสุทธิ์ ยึดมั่นในหลักธรรมเถรวาทแบบไทย และวัฒนธรรมไทย เพื่อรักษาหลักธรรมและวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่

จากอุดมคติพระธรรมทูตของพระราชรัตนรังษี มีความสอดคล้องกับแนวคิดอุดมคติของพระพุทธเจ้าตามหลักพระธรรมวินัยหรือโอวาทปาฏิโมกข์ที่สุด คือเป้าหมายการเผยแผ่ ๓ ประการ ได้แก่ พระธรรมทูตจะต้องไม่ทำสิ่งชั่วทั้งปวง เป็นผู้มีปัญญาดี เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม และทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจเพื่อพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ เป็นผู้มีความพยายามสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รู้จักปรับประยุกต์การดำรงชีวิต หรือข้อวัตรปฏิบัติให้เข้ากับท้องถิ่นนั้น เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน นำมาสู่การรักษาศรัทธาและพลังสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีหลักการตามมหาปเทศ ๔ ที่พระพุทธองค์ตรัสเป็นข้อ

^{๒๒} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕๘-๕๙.

อนุญาตสำหรับพระสาวกในอนาคต หลังจากพระองค์ปรินิพพานแล้วถือเป็นข้ออ้างอิงอันยิ่งใหญ่ มี ๔ ประการได้แก่

(๑) พุทธาปเทศ ยกเอาพระพุทธานุญาตเข้ามาอ้างอิงเพื่อเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์หรือมีน้ำหนักในการเผยแผ่มากขึ้น

(๒) สังฆาปเทศ ยกเอาตามมติของพระสงฆ์เข้ามาอ้างว่า คณะสงฆ์เถรวาทในประเทศไทยปฏิบัติอย่างนี้ เพื่อเป็นการรักษาธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

(๓) สัมพหุรัตเถราปเทศ ยกเอามติของพระเถระทั้งหลายที่ท่านยึดข้อปฏิบัติมาสิ่งที่ควรทำถูกต้องตามพุทธบัญญัติและธรรมเนียมท้องถิ่น เป็นต้น

(๔) เอกัตเถราปเทศ ยกเอาตามพระเถระจารย์รูปใดรูปหนึ่ง เช่น พระราชรัตนรังษี ได้นำพระเถระบางรูปมาเป็นแบบอย่าง คือ หลวงตาแพรเยื่อไม้ หลวงพ่อปัญญานันทะ และหลวงพ่อทัตตสุทธิมหาเถระ ซึ่งถือว่าท่านเหล่านั้นคือแบบอย่างการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย^{๒๓}

หลักปฏิบัติงานพระธรรมทูตที่พึงประสงค์ของพระราชรัตนรังษี มุ่งให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบันและอนาคตมีการประหยัด และรู้จักประยุกต์ให้เข้ากับวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นอินเดีย และพระธรรมทูตต้องมีประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับคุณสมบัติพื้นฐานของพระธรรมทูตตามหลักสัตบุรุษ ได้แก่ รู้จักเหตุและผลของการปฏิบัติงาน รู้จักตนและรู้จักประมาณตามกำลังของตน รู้จักกาลเวลาว่าควรทำ และรู้จักชุมชนและบุคคลที่จะเข้าไปหา เพื่ออำนวยความสะดวกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จุดเด่นเกี่ยวกับหลักการของพระธรรมทูตในอุดมคติของพระราชรัตนรังษี คือ การรู้จักประสานศรัทธาคนต่างชาติ ทั้งชาวไทยและกลุ่มองค์กรประเทศต่างๆ เข้าไปช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม พร้อมกับเผยแผ่พระพุทธศาสนาควบคู่กัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักพรหมวิหารธรรม ได้แก่ มีความปรารถนาดีต่อชาวอินเดีย ในฐานะเป็นถิ่นกำเนิดของพระพุทธศาสนา มีความสงสารอยากให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีความยินดีที่เห็นชาวพุทธเข้าไปช่วยเหลือชาวอินเดีย มีความวางเฉย เมื่อเห็นผู้อื่นเข้าไปช่วยในท้องถิ่นของอินเดียพ้นจากความยากลำบาก เพราะมีความปรารถนาอยากให้พ้นทุกข์

^{๒๓} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๑๓/๑๔๔.

พระราชรัตนรังษี ใช้หลักการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามบทบาทภารกิจ ๖ ด้านของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม ด้วยวิธีการแบ่งงานตามสายงานต่างๆ ออกเป็นดังนี้

(๑) บทบาทด้านการปกครอง เพื่อความสะดวกในการดูแล มีการบังคับบัญชาตามสายงาน ใช้หลักเมตตาธรรมเป็นเครื่องมือปกครอง สอดคล้องกับวิธีการของพระพุทธเจ้า ใช้หลักพระธรรมวินัยเป็นตัวควบคุมดูแลปกครองสงฆ์ ทำให้เกิดความเรียบร้อยสวยงามในหมู่คณะ

(๒) บทบาทด้านการศึกษา ท่านมุ่งผลิตนักบวชท้องถิ่น เพื่อเป็นตัวแทนในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเถรวาทแบบไทย โดยท่านแนะนำวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของไทย เช่นเดียวกับสมัยกรุงศรีอยุธยาส่งพระภิกษุเข้าไปบวชให้แก่ชาวศรีลังกา เพื่อเป็นตัวแทนในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในกายสยามวงศ์ แสดงถึงการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ นำประวัติศาสตร์มากำหนดนโยบายการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ส่วนการสนับสนุนนักบวชจากประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อเพิ่มศักยภาพบุคลากรผู้ทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนอื่นอีก ซึ่งมีความสอดคล้องกับเทคนิควิธีการเผยแพร่ในสมัยพุทธกาล โดยที่พระสาวกอาศัยรูปแบบปฏิบัติเป็นตัวอย่าง เช่น พระอัสสชิ ใช้วิธีการสำรวจมอินทรีย์ อุปติสสะเกิดความเลื่อมใสศรัทธา พระราหุลเป็นผู้ใคร่ในการศึกษาเล่าเรียน เป็นต้น^{๒๔}

(๓) บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ ท่านใช้เทคนิควิธีการจัดหาทุนมาสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่เยาวชนในท้องถิ่น โดยจัดเป็นโรงเรียนต้นกล้า คือ การปลูกฝังจิตสำนึกการเรียนรู้ให้แก่เยาวชน ทำให้เยาวชนเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการพัฒนา ชุมชน นอกจากนั้น มีการจัดตั้งกองทุนการศึกษาให้แก่นักศึกษาไทยและต่างชาติ ทั้งที่เป็นพระภิกษุและคฤหัสถ์เพื่อให้ได้รับการศึกษาสูงขึ้น โดยวิธีการจัดตั้งหลายกองทุน ทำให้มีทุนเพียงพอต่อการสนับสนุนการศึกษา มีความคล้ายคลึงกับระบบการศึกษาสงเคราะห์ในประเทศไทยของกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับพระพุทธ

^{๒๔} บรรจบ บรรณรุจิ, **อสีติมหาสาวก**, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๓๒๕.

พจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่มหาชน...”^{๒๕} ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่ ทำให้เกิดพระธรรมทูต คือ ทูตธรรมะ ทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมคำสอนแก่ประชาชนในสมัยพุทธกาลนั่นเอง

(๔) บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านผลิตบุคลากรเข้ามาช่วยงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีทั้งพระภิกษุชาวไทย อินเดีย เนปาล และจีน เพื่อช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนต่างๆ ของโลกต่อไป พร้อมกับผลิตสื่อ มีหนังสือธรรมะเป็นต้น ทำให้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีความแพร่หลาย ซึ่งมีความสอดคล้องกับการเผยแผ่ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชที่ทรงให้ความอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาด้วยการจัดสังคายนาพระธรรมวินัย พร้อมกับการส่งพระสมณทูตออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนต่างๆ เช่น ประเทศไทย เป็นส่วนหนึ่งที่พระพุทธศาสนาเข้ามาในสมัยนั้น ทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงมาจนถึงปัจจุบัน ต่อมาเมื่อพุทธศตวรรษที่ ๒๕ จึงมีการแต่งตั้งพระธรรมทูตไทยกลับไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย อันเป็นที่มาของการส่งพระธรรมทูตไทยไปยังประเทศต่างๆ ทั่วโลกในเวลาต่อมา

(๕) บทบาทด้านการสาธารณูปการ ท่านเป็นตัวแทนคณะสงฆ์ไทย ในการแสวงหาสถานที่สร้างวัดเพิ่มขึ้นในอินเดีย โดยการสร้างวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ขึ้น นำศิลปวัฒนธรรมไทยเข้าไปประดิษฐานในอินเดีย โดยการสร้างพระอุโบสถ วิหาร เป็นต้น ซึ่งสิ่งก่อสร้างทั้งหมดแสดงถึงสถาปัตยกรรมไทย ในการพัฒนาสาธารณูปการนั้น ท่านพัฒนาด้วยการจัดสร้าง ศาสนวัตถุ จัดตั้งผู้ดูแลรักษา พร้อมทั้งจัดตั้งกองทุนบำรุงรักษา เพื่อให้ศาสนสถานคงอยู่และตั้งอยู่ได้ เป็นที่เชิดชูทางสถาปัตยกรรมไทยในดินแดนพุทธภูมิ เป็นที่ยอมรับของผู้ที่พบเห็นว่า สถาปัตยกรรมไทยที่พระราชรัตนรังษี นำไปเผยแผ่ประดิษฐานในอินเดียสวยงามที่สุดในปัจจุบัน ลักษณะการดูแลสาธารณูปการ ท่านเป็นผู้จัดให้มีการดูแลรักษาทั้งวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล

(๖) บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ ท่านจัดแบ่งงานเป็น ๒ ประเภท คือ การสาธารณสงเคราะห์เพื่อมนุษยธรรมให้ความช่วยเหลือแก่ชาวอินเดียในท้องถิ่นด้วยการจัดหาสิ่งของเครื่องใช้ไปให้ความช่วยเหลือทำให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางพระธรรมจาริกในประเทศไทย และเป็นการสาธารณสงเคราะห์

^{๒๕} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

เพื่อพระพุทธศาสนา ด้วยเทคนิควิธีการนำพระพุทธศาสนาเข้าไปเผยแผ่พร้อมกับการให้ความช่วยเหลือ พร้อมทั้งการประสานศรัทธาจากชาวพุทธเข้าไปสนับสนุนสิ่งของเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตแก่ประชาชนในท้องถิ่นให้มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น

นอกจากนั้น พระราชรัตนรังษี ได้ใช้เทคนิคความชำนาญการเฉพาะจากการเรียนรู้ปัญหาอุปสรรค นำมาแก้ไขปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นที่ยอมรับของผู้พบเห็นผลสำเร็จในฐานะพระธรรมทูตของท่านเกิดจากความเป็นผู้ยึดมั่นในอุดมการณ์ อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา เป็นผู้ประสานศรัทธาจากชาวพุทธในประเทศต่างๆ เข้าไปสนับสนุนการพัฒนาคณาภพชีวิตของประชาชนพร้อมทั้งนำพระภิกษุเข้าไปเผยแผ่ศาสนาควบคู่กันไป

๔.๗.๒ ข้อจำกัดบทบาทพระธรรมทูตของพระราชรัตนรังษี

จากผลการศึกษาข้อจำกัดบทบาทพระธรรมทูตแต่ละด้านของพระราชรัตนรังษี ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ข้อจำกัดด้านการปกครองเนื่องจากท่านต้องทำหน้าที่ดูแลปกครองบุคคลหลายกลุ่ม ทำให้ในบางครั้งเมื่อมีปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นท่านไม่สามารถแก้ไขได้ทันเวลา เพราะมีขอบเขตการปกครองกว้างเกินไป ซึ่งบทบาทด้านการปกครองท่านต้องทำหน้าที่ดูแลบุคคลภายในวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ในฐานะเจ้าอาวาส และกลุ่มบุคคลในวัดไทยลุมพินี ในฐานะเจ้าอาวาส ซึ่งปัจจุบันท่านมีหน้าที่ปกครองวัดทั้ง ๒ แห่ง ตลอดทั้งตำแหน่ง พระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดียต้องออกตรวจสอดดูดูแลบุคคลหลายกลุ่มทั้งนักศึกษาและพระนักศึกษไทยในอินเดีย และกลุ่มผู้แสวงบุญ

ข้อจำกัดด้านการศาสนศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์ วัดมีบทบาทขอบเขตการให้บริการที่กว้างเกินไป ทำให้การศึกษามรรควัตถุประสงค์น้อยมาก การศึกษาเพื่อคนในท้องถิ่น เป็นการจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับระเบียบของรัฐอินเดีย เป็นการศึกษาแก่นักบวชที่เป็นชนพื้นเมือง ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของอินเดีย เพราะระบบวรรณะเป็นสิ่งปิดกั้นการศึกษาที่จัดให้แก่ผู้สนองงานเป็นการศึกษาที่ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ให้ผู้ที่เข้ามาช่วยงานเรียนรู้วิธีการตามสายงาน ข้อจำกัดอยู่ที่บุคคลปฏิบัติงานเสร็จแล้วก็กลับไปสถานที่เดิมหรือไปศึกษาต่อ ทำให้วัดขาดบุคลากรทำงานประจำ และการศึกษาสงเคราะห์ขอบเขตที่กว้างวัดสนับสนุนบุคลากรในรูปแบบการบริหารคำสั่งของเครื่องใช้ให้ตามกลุ่มงาน มีคณะกรรมการพิจารณามองให้บางครั้งผู้รับทุนไม่สามารถปฏิบัติตามกฎข้อบังคับได้หมด เหตุผลจำเป็น

เพราะวัดมีทุนจำกัดต้องให้แก่บุคคลที่จำเป็นและต้องการจริงๆ เท่านั้น ซึ่งพระราชรัตนรังษีได้กำหนดกรอบการให้ทุนแก่นักศึกษาไว้ว่า

๑. **เป็นผู้รับทุน** มีหน้าที่หลัก คือเรียนหนังสือ แต่ในขณะเดียวกันจะต้องมีอุดมการณ์เอื้อเพื่อต่องานพระพุทธศาสนาด้วย การสร้างคุณประโยชน์ให้กับชุมชนที่ตนศึกษาเล่าเรียน เช่น พระนักศึกษากองทุน พระพุทธสยมภุญญาณที่ศึกษาอยู่ ณ มหาวิทยาลัยพายัพ มหาวชิราวุธวิทยาลัย ก็คอยสนองงานพระธรรมทูตไทยด้วยการบรรยายธรรม นำพาญาติโยมผู้มาแสวงบุญ ที่ธัมเมกขสถูป สถานที่แสดงปฐมเทศนาให้ได้ปฏิบัติธรรม บำเพ็ญภาวนาตามโอกาสอันควร

๒. **เป็นผู้หาทุน** สถานภาพและหน้าที่ประการหนึ่งของนักศึกษา ผู้รับทุน กองทุนพระพุทธสยมภุญญาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระนักศึกษาระดับปริญญาเอก บทบาทและหน้าที่ ตรงนี้พระนักศึกษาระดับปริญญาเอก ต้องจัดทำโครงการอันเป็นประโยชน์ต่องานประกาศพระศาสนา ดำเนินงานสานต่อเป็นประจำทุกปี เช่น พระนักศึกษามหาวชิราวุธวิทยาลัย เมืองโครักขปุรี ได้จัดทำโครงการส่งเสริมงานวิชาการผลิตสื่อ ทางพระพุทธศาสนาและจัดพิมพ์หนังสือ “พระอรหันต์ ๘ ทิศ” พระนักศึกษามหาวชิราวุธวิทยาลัย เมืองพายัพ ได้จัดทำโครงการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา ในแดนพุทธภูมิบรมพระธรรมวิทายากร เป็นเวลา ๕ ปี ติดต่อกันมา^{๒๖}

ข้อจำกัดด้านการเผยแผ่ คือ เทคโนโลยี อุปกรณ์ยังพองหาได้ มีหลากหลายภาษา ทำให้ประชาชนค้นคว้าหาได้สะดวก แต่การผลิตบุคลากรเพื่อเผยแผ่ศาสนานั้นหายากมาก โดยมากการเผยแผ่ในดินแดนพุทธภูมิเป็นถิ่นที่ยากลำบาก ต้องใช้ความอดทนสูง การผลิตนักเผยแผ่ผู้อื่นเพียงอยากลำบากต่อการปฏิบัติงาน บางครั้งนักศึกษาปฏิบัติงานยังไม่สามารถทำหน้าที่ได้ตามวัตถุประสงค์ เพราะข้อจำกัดความแตกต่างด้านวัฒนธรรมประเพณี ภาษา ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความท้อแท้ต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้น การผลิตนักเผยแผ่จึงมีความจำกัดเฉพาะบุคคลที่มีใจรักหรือมีความศรัทธาต่ออุดมการณ์เท่านั้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับอุดมการณ์ของพระราชรัตนรังษีว่า การสร้างวัดไทยในประเทศอินเดีย เป็นการถวายเป็นพุทธบูชา หมายถึง การบูชาพระคุณองค์ผู้เป็นนาถะของโลก วัดสามหมื่นวัดในเมืองไทย

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระราชรัตนรังษี (วิริยฤทธิ์ วิริยทุโธ), ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล, ๒๕ มกราคม ๒๕๔๘.

ล้วนได้รับต้นแบบจากพื้นแผ่นดินนี้ พระสงฆ์สองแสนสามแสนองค์ ล้วนแต่สืบทอดสายธรรมจากแผ่นดินนี้^{๒๗}

ดังนั้น มีวัดไทยในอินเดีย มีพระสงฆ์ไทย ที่ไปปฏิบัติงานในอินเดีย จึงมีเจตนาเป็นหนึ่งเดียว คือ การตอบบุญแทนคุณพระพุทธรศาสนาโดยแท้ ผลพลอยได้จากการสร้างวัด ยังมีอีก ได้แก่ อินเดีย-เนปาล เป็นประเทศเดียวในโลกที่มีชาวพุทธไทยไปประกอบกิจทางพระพุทธรศาสนามากที่สุด เมื่อเราสร้างวัดก็เท่ากับสงวนพื้นที่ไว้ดูแลของเราได้อีกด้วย กับทั้งเป็นที่ให้เขาได้ปฏิบัติธรรมตามสะดวก ในดินแดนอันเป็นสัปปายะสำหรับพุทธบริษัทผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล

ข้อจำกัดด้านสาธารณูปการ เป็นสิ่งที่ลงทุนสูง ต้องรู้จักแสวงหาแนวร่วมทางประเทศไทย ตลอดทั้งมีการจัดระบบให้เพียงพอกับพื้นที่มืออยู่อย่างจำกัด สร้างแล้วต้องจัดหาทุนไว้ดูแลรักษาอบหน้าทีบุคคลควบคุมดูแลอย่างสม่ำเสมอ การสร้างศาสนวัตถุต้องให้เกิดความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์เพื่อพระพุทธรศาสนา และสังคมสงเคราะห์ให้อำนวยประโยชน์ให้แก่สังคมได้ เพราะการพัฒนาสาธารณูปการเป็นของคู่กับสาธารณสงเคราะห์เพื่อให้เกิดประโยชน์ตน ซึ่งพระราชารัตนรังษี ได้กล่าวไว้พอสรุปได้ว่า เรื่องสาธารณูปการหรือนวัตกรรมซ่อมบำรุงนั้น เป็นความจำเป็นสำหรับศาสนาที่ต้องมีที่พักอาศัยเป็นแบบอย่าง เป็นวัฒนธรรม เป็นประเพณีของชุมชน มองสะท้อนย้อนไปสู่พุทธกาลว่า การก่อสร้างสาธารณูปการทางการก่อสร้าง แปลงบ้านสร้างเมืองนั้น ก็เพิ่งมาเกิดขึ้นเมื่อคราวที่มี พระบรมพุทธานุญาตให้พระสงฆ์อาศัยอยู่ในกุฎที่มีทากถวายเป็นที่พำนัก การที่จะเริ่มงานสาธารณูปการ จึงเกิดจุดเริ่มแรกที่กรุงราชคฤห์ ด้วยการถวายเป็นวัดเวฬุวันเป็นแห่งแรก^{๒๘}

^{๒๗} พระวิเทศโพธิคุณ (ว.ป.วีรยุทธโช), **อิฐ หิน ปูน ทราย**, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ระฆังทอง, พิมพ์ครั้งที่ ๒, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑.

^{๒๘} พระวิเทศโพธิคุณ (ว.ป.วีรยุทธโช), **วิสัยทัศน์การเผยแผ่ในแดนพุทธภูมิ**, (กรุงเทพฯ : อักษรพิมพ์), หน้า ๑๒.

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาคุณสมบัติของพระธรรมทูตที่พึงประสงค์ ศึกษาอุดมคติ หลักการและวิธีการในการทำงานและศึกษาบทบาทของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทย ประจำประเทศอินเดีย ซึ่งสามารถสรุปประเด็นปัญหาสำคัญจากผลการวิจัยในรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ คุณสมบัติของพระธรรมทูต

จากผลการศึกษาพบว่า คุณสมบัติของพระธรรมทูตที่ปรากฏอยู่ มี ๒ ประการ ได้แก่

(๑) คุณสมบัติของพระธรรมทูตในสมัยพุทธกาล เป็นคุณสมบัติเฉพาะตน เช่น พระพุทธเจ้าที่ปรากฏ คือ มหาบุรุษลักษณะ ๓๒ ประการ พระสาวกแต่ละรูปจะมีคุณสมบัติเฉพาะตน พระอัสสชิเป็นผู้สำรวมในกิริยาอาการ พระมหากัสสปะเป็นผู้สมาทานอุตงควัตรตลอดชีวิต พระโมฆราชเป็นผู้นั่งห่มเส้าหมอง พระปุณณมันตานีบุตรเป็นพระธรรมกถึก พระลกุณทกภททียะ เป็นผู้มิเสียดใจเพราะ เป็นต้น

(ก) คุณสมบัติพระธรรมทูตตามแนวโอวาทปาฏิโมกข์ เป็นคุณสมบัติพิเศษที่ปรากฏเฉพาะตนคือความอดทน เป้าหมายในการเผยแผ่ คือ การละชั่ว ตั้งอยู่ในความดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ และหลักการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน คือ ไม่ตำหนิเบียดเบียนตน และผู้อื่น สำรวมระวัง เป็นต้น

(ข) คุณสมบัติพื้นฐาน เป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานที่พระธรรมทูตทุกรูปจะต้องทำให้ปรากฏขึ้นในตน เช่น มีศรัทธาธรรม คือ เป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลา รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล มีหลักกัลยาณมิตรในความเป็นผู้นำชุมชนให้คำแนะนำ

สั่งสอนการดำเนินชีวิตด้วยดี และมีหลักการบริหารหรือเมตตาธรรมแก่ทุกคน เป็นผู้ที่มีน้ำใจดีต่อทุกคน ทุกสังคม เป็นต้น

(ค) คุณสมบัติจำเพาะ ๘ ประการ ที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เป็นแบบอย่างแก่พระธรรมทูต ได้แก่ รู้จักฟัง พูดให้ผู้อื่นฟังได้ ใฝ่ศึกษา มีความจำดี เป็นผู้รู้ชัดแจ้ง สามารถอธิบายให้คนอื่นเข้าใจ ฉลาดในการเป็นผู้นำ และไม่ก่อการทะเลาะวิวาท

(๒) ความเป็นมาของพระธรรมทูตในปัจจุบัน ซึ่งพระธรรมทูตในประเทศไทยพัฒนามาจากโครงการธรรมจาริก โดยกำหนดหน้าที่คุณสมบัติของพระธรรมทูตจะต้องปฏิบัติต่อชุมชนสังคม คือให้การอบรม แนะนำสั่งสอนศีลธรรม ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และการประกอบอาชีพ ให้การศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ เป็นต้น

(๓) พระธรรมทูตในต่างประเทศ เกิดจากพระพุทธศาสนามีอายุครบ ๒,๕๐๐ ปี รัฐบาลไทยและรัฐบาลอินเดีย ต้องการสร้างความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ จึงได้เชิญคณะสงฆ์ไทยเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอินเดีย โดยกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของพระธรรมทูตอินเดียไว้ ๔ ประการ ได้แก่ ๑) มีความมั่นใจคุณค่าความดีงามของพระพุทธศาสนา ๒) ต้องเข้าใจปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ๓) มีเทคนิควิธีการสื่อสาร เพื่อให้เข้าถึงปัญหาและความต้องการของบุคคล ๔) มีความมุ่งมั่นต่ออุดมการณ์พระพุทธศาสนา

๕.๑.๒ อุดมคติ หลักการและวิธีการในการทำงาน

จากผลการศึกษาพบว่า อุดมคติ หลักการและวิธีการในการทำงานของพระราชา-รัตนรังษี มีดังต่อไปนี้

(๑) อุดมคติหรืออุดมการณ์ทำงานในฐานะพระธรรมทูตของท่าน มี ๔ ประการ ได้แก่ ๑) หลักบริหาร คน งาน เวลา วัตถุประสงค์ของที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ใช้ประโยชน์ได้สูงสุด ๒) หลักบริการ เพื่อประโยชน์สุขแก่มวลชนทุกหมู่เหล่า ๓) หลักบริการ มีความตั้งใจแน่วแน่ทำงานอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาในดินแดนพุทธภูมิ ๔) หลักบริสุทธิ์ การนำหลักธรรมของเถรวาทแบบไทยและวัฒนธรรมไทยไปเผยแผ่ด้วยความบริสุทธิ์ไม่เจือปนด้วยลัทธินิกายอื่น

(๒) หลักการในการทำหน้าที่พระธรรมทูตที่เป็นปัจจัยสนับสนุนการทำงานประสบผลสำเร็จ ได้แก่ หลักการตัดสินใจ ๕ ประการ คือ

(ก) ประโยชน์ คือ ต้องคิดถึงประโยชน์ก่อนว่า สิ่งที่ทำนั้นมีประโยชน์อะไร ชั่วคราวหรือยั่งยืน

(ข) ประหยัด คือ ต้องใช้ทรัพย์ของพุทธศาสนาด้วยความสำนึก ระวังไม่ฟุ่มเฟือย เป็นสังคมตัวอย่าง

(ค) ประยุกต์ คือ ทุกอย่างที่สามารถประยุกต์ใช้ในหลายๆ เรื่องได้อย่างคล่องตัว

(ง) ประเพณี คือ จะต้องไม่ขัดกับธรรมเนียมประเพณีของชุมชนวัด วิถีพุทธ แนวคิดสงฆ์

(จ) ประสิทธิภาพ คือ สิ่งของ บุคคล นโยบาย ต้องปรับให้ได้ประสิทธิภาพตามแผน

หลักการปฏิบัติงาน ๘ ประการ คือ

(ก) รับงาน งานอะไร ลักษณะงานเช่นไร จากใคร ทำความเข้าใจ

(ข) วางแผน ขอบข่าย ความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น

(ค) เตรียมงาน กำหนด เวลา คน เครื่องมือ

(ง) ปฏิบัติงาน เนื้อหา วิธีทำ ตารางงาน

(จ) ตรวจสอบงาน ปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขให้แน่ใจ

(ฉ) รายงาน ประสานงาน ให้เป็นเรื่องๆ

(ช) ส่งงาน ตามกำหนด ตรงต่อผู้สั่งงานหรือผู้ที่ให้เราทำงาน

(ซ) เก็บงาน เสร็จแล้วเก็บเข้าที่ เอกสารหมวด ประเภท

(๓) เทคนิควิธีการของพระธรรมทูต เป็นผู้รู้จักประสานความศรัทธาของบุคคลชาติต่างๆ เพื่อให้การสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและรู้จักวัฒนธรรมประเพณีอินเดียอย่างลึกซึ้ง สามารถวิเคราะห์ให้เห็นได้ชัดเจน

(๔) การรู้จักนำแบบอย่างของครูอาจารย์มาเป็นแนวทางปฏิบัติงานพระธรรมทูต ได้แก่ หลวงตาแพรวเยื่อไม้ หลวงพ่อปัญญาันทะ และหลวงพ่อดัตตสุทิมหาเถระ ด้วยหลักการปรับประยุกต์การพัฒนาแบบบูรณาการ ๓ ภาพ ได้แก่ มีเจ้าภาพ คือ คนรับผิดชอบงาน มีเอ็กภาพ คือ การมองงานเป็นจุดหมายเดียวกัน มีบูรณาภาพ คือ การทำให้เกิดวงจรสมบูรณ

๕.๑.๓ บทบาทของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ)

จากผลการศึกษาพบว่า บทบาทของพระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ) มีดังนี้

(๑) บทบาทด้านการปกครอง มีการจัดแบ่งงานตามสายปกครอง ออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ กลุ่มพระธรรมทูต กลุ่มพระนวกกรรม กลุ่มพระบัณฑิตปฏิบัติงาน กลุ่มพระนักศึกษากลุ่มพระปฏิบัติธรรม กลุ่มอาสาช่วยพระพุทธศาสนา กลุ่มผู้ศรัทธาเฉพาะกิจไทย อินเดีย นานาชาติ และกลุ่มเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น

(๒) บทบาทด้านการศึกษา แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ การส่งเสริมการศึกษาแก่นักบวชท้องถิ่น เพื่อให้มีความรู้สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ และการส่งเสริมการศึกษาแก่นักบวชจากประเทศไทยและต่างประเทศ ด้วยการจัดทุนให้ศึกษาต่อและสนับสนุนให้เข้ามาฝึกฝนเรียนรู้งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์

(๓) บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ ปัจจุบันจัดการศึกษาออกเป็น ๒ ระบบใหญ่ๆ ได้แก่ การจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดเรียกว่า โรงเรียนต้นกล้า เพื่อให้การศึกษาพระพุทธศาสนาแก่เยาวชนในท้องถิ่น และการจัดตั้งกองทุนการศึกษาแก่นักศึกษาไทย-อินเดียทั้งที่เป็นภิกษุ คฤหัสถ์ และเยาวชนชาวอินเดีย เพื่อให้ได้รับการศึกษาสูงขึ้น

(๔) บทบาทด้านการเผยแผ่ ท่านจัดรูปแบบการเผยแผ่ออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ การผลิตบุคลากรเผยแผ่ในวัด เพื่อช่วยสนับสนุนกิจกรรมการเผยแผ่ทั้งในอินเดียและประเทศอื่นต่อไป และการผลิตสื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

(๕) บทบาทด้านการสาธารณูปการ ได้จัดระบบการพัฒนาออกเป็น ๒ รูปแบบใหญ่ๆ ได้แก่ การพัฒนาอาคารสถานที่ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมตามรูปแบบศิลปกรรมพระพุทธศาสนาแบบไทย และการดูแลอาคารสถานที่ เพื่อให้คงสภาพอยู่พร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา

(๖) บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ ปัจจุบันจัดเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ การสาธารณสงเคราะห์เพื่อมนุษยธรรมในนามองค์กรชาวพุทธ ซึ่งจัดตั้งเป็นกองทุนมูลนิธิสนับสนุน และการสาธารณสงเคราะห์เพื่อพระพุทธศาสนา เป็นการสงเคราะห์ให้ความช่วยเหลือประชาชนพร้อมกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาควบคู่กัน

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาทำให้พบประเด็นข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัย

- (๑) ควรจัดทำโครงการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติงานพระธรรมทูตไทยระหว่างประเทศ เพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน
- (๒) ควรศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติงานพระธรรมทูตในประเทศกับพระธรรมทูตต่างประเทศ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ทั้งสองกลุ่มมาพัฒนาโครงการพระธรรมทูตไทย
- (๓) ควรศึกษาเปรียบเทียบบทบาทพระธรรมทูตแต่ละด้าน เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นจุดเด่น จุดด้อยของการจัดโครงการพัฒนา
- (๔) ควรศึกษาวิเคราะห์งานส่งเสริมพระธรรมทูตในประเทศอื่น เพื่อช่วยสนับสนุนวิชาการพระธรรมทูตให้มั่นคงต่อไป

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการพัฒนางานพระธรรมทูต

- (๑) ควรจัดทำโครงการกองงานพัฒนาพระธรรมทูตเฉพาะท้องถิ่นหรือพื้นที่
- (๒) วัดที่เป็นศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ควรจัดอบรมพระธรรมทูตที่เข้าไปช่วยปฏิบัติงานก่อน เพื่อให้ทราบปัญหาอุปสรรคและแนวทางดำเนินงานตรงตามวัตถุประสงค์ของวัด
- (๓) รัฐจะต้องจัดสรรงบประมาณสนับสนุนงานพระธรรมทูตเฉพาะโครงการหรือพื้นที่ เพื่อให้หน่วยงานพระธรรมทูตมีศักยภาพในการพัฒนาวิชาการและบุคลากรควบคู่กัน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

พระครูปลัดสุวัฒนสังฆาคุณ. งานฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในแดนพุทธภูมิ. อนุสรณ์สมโภช

วัดไทยกุสินารามหาวิหาร ๒๐-๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒.

พระครูสังฆกิจวิสุทธิ. มนต์พิธีพร้อมคำแปล. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๓๔.

พระราชรัตนรังษี, (ว.ป.วีรยุทธโช). จาริก..เนपाल. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๗.

พระราชรัตนรังษี. วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์. กรุงเทพมหานคร : พรศิวการพิมพ์. ๒๕๔๘.

พระวิเทศโพธิคุณ, (ว.ป.วีรยุทธโช). ต้นสาละ ไม้มงคลในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัท แอล.ที. เพลส จำกัด, ๒๕๔๖.

_____. ประทีปส่องทาง. ปทุมธานี : บริษัท สี่ตะวัน จำกัด, ๒๕๔๕.

_____. พระพุทธมนต์ ฉบับตามรอยบาทพระศาสดา อินเดีย-เนपाल. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๗.

_____. มหานคร...โกสัมพี. กรุงเทพมหานคร : พรศิวการพิมพ์, ๒๕๔๕.

_____. วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ รัฐอุตตรประเทศสาธารณรัฐอินเดีย, ในงานสมโภชพระมหาเจดีย์ พระมหาธาตุเฉลิมราชศรีธา, กรุงเทพมหานคร : พรศิวการพิมพ์, ๒๕๔๖.

_____. วัดไทยลุมพินี-เนपाल. กรุงเทพมหานคร : พรศิวการพิมพ์, ๒๕๔๗.

_____. วิสัยทัศน์การเผยแผ่ในแดนพุทธภูมิ. กรุงเทพมหานคร : อาทรรการพิมพ์, ๒๕๔๗.

_____. สู่แดนพระพุทธองค์ อินเดีย-เนपाल. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๔

_____. อิฐ หิน ปูน ทราบ จุดประกายแห่งชีวิตตามหลักพุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ระฆังทอง, ๒๕๔๖.

_____. อันว่า...ศรีลังกา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๕.

พระอมตานั้นทะ, (วีรยุทธ์ ประชุมสอน). **พระไทยไปเมืองนอก**. กรุงเทพมหานคร : ธีรพงษ์
การพิมพ์, ๒๕๓๑.

_____ . **เยือนดินแดนพระพุทธองค์**. กรุงเทพมหานคร : ธีรพงษ์การพิมพ์, ๒๕๓๒.

_____ . **๑๐๐ มุมมอง...ส่องอินเดีย**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๓.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____ . **สมนุตปาสาทิกา วินยปิฎกอฎฐกถา (ปฐมภาค)**. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ. **รายงานการศาสนา ประจำปี ๒๕๓๖**.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๖.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. **ตรรกศาสตร์กับการเผยแพร่ศาสนา**. ในอนุสรณ์พระธรรมทูตสาย
ต่างประเทศ รุ่นที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๓๘.

บรรจบ บรรณรุจิ. **อสีติมหาสาวก**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์). **การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **การบริหารวัด**. ในอนุสรณ์พระธรรมทูตสาย
ต่างประเทศ รุ่นที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๓๘.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **งานพระธรรมทูต**. ในพระธรรมทูตในต่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่
ที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

_____ . **ตำนานพระพุทธเจดีย์**. ธนบุรี : รุ่งวัฒนาการพิมพ์, ๒๕๑๓.

_____ . **บทบาทและหน้าที่ของพระธรรมทูตในต่างแดน**. ในอนุสรณ์พระธรรมทูต
สายต่างประเทศ รุ่นที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๓๘.

_____ . **พจนานุกรม ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

_____ . **พระธรรมทูตไทยเบิกทางสู่อารยธรรมใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร
: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๕.

_____ . **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

_____ . **พุทธวิถีในการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม,
๒๕๔๑.

_____ . **รู้หลักก่อน แล้วศึกษาและสอนให้ได้ผล**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
พิมพ์สวย, ๒๕๔๗.

พระภิกษุวิมล (ดร.กัณหา), ร่วมกับคณะกองงานวัดไทยพุทธคยา ประเทศอินเดีย
(อ.วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ร่วมกันรวบรวม, **งานฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในแดนพุทธภูมิ**
, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ส.กราฟฟิคดีไซน์, ๒๕๔๑.

พระมหาอภัย ธีรปญโญ, **วิเทศโพธิ์ทัศน์**, กรุงเทพมหานคร : อักษรการพิมพ์, ๒๕๔๔.

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). **อุดมการณ์และบทบาทของพระธรรมทูตสาย
ต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์**. ในอนุสรณ์พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่
๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระราชวรมุนี (ประยูร ธรรมจิตโต). **บุญเป็นที่สุดแห่งการสร้างสรรค์ชีวิต**.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภาและบันลือธรรม, ๒๕๔๓.

พระวิสุทธิภักทธาดา. **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม**. กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พิสิฐ โคตรสุโพธิ์. **รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนา
ธรรม กรณีศึกษา : วัดศรีโสดา ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**.
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ร่วมกับวัดไทยพุทธคยา รัฐพิหาร และวัดไทยกุสินารา เฉลิมราชย์ รัฐอุตตรประเทศ ประเทศอินเดีย. **รายงานสัมมนาโครงการฟื้นฟู พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. **ปฐมสมันตปาสาทิกาแปล ภาค ๑.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ. **สมัยแรกพระพุทธศาสนาเป็นประธานของประเทศ.** ในสุวรรณภูมิอยู่ที่นี้ ที่แผ่นดินสยาม. สัจจิตต์ วงษ์เทศ, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๕.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. **พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก.** กรุงเทพมหานคร : เพชรรุ่ง การพิมพ์, ๒๕๔๐.

เสถียร โพธิ์นันทะ. **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ฉบับมุขปาฐะ ภาค ๒.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

สุธัมมปาโล ภิกขุ (แฉ้ว สิงห์เรื่อน). **เมื่อพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นใหญ่ในแผ่นดิน.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระมหาอ้าย ธีรปญโญ, **วิเทศโพธิ์ทัศน์.** กรุงเทพมหานคร : อาทรรพิมพ์, ๒๕๔๔.

(๒) หนังสือพิมพ์

ไตรเทพ ไกรงู. “โยมได้บุญแต่...พระและวัดไม่ได้ประโยชน์”, **คมชัดลึก.** (๗ กันยายน ๒๕๔๗).

แล่ม จันทพิศาโล. “กฐินพระราชทาน วัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล (๓)”, **คมชัดลึก.** (๗ ธันวาคม ๒๕๔๗).

หมอนไม้ (นามปากกา), “มองอย่างที่เขาคือ”, **เนชั่นสุดสัปดาห์.** (๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๗).

(๓) วารสาร

แถลงการณ์คณะสงฆ์. **ฉบับรายงานการปฏิบัติศาสนกิจและการสนับสนุนวัดไทย**
กุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย. มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒/๒๕๔๗
 สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม.

(๔) วิทยานิพนธ์

ปรีชา พงษ์พัฒนะ. “การติดตามและประเมินผลโครงการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ
 ศึกษาเฉพาะ : พระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา”. **วิทยานิพนธ์สังคม**
สงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
 ๒๕๔๔.

พระครูปลัดอาทิตย์ อตุลเวที (ชองดี). “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของ
 พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขต
 ปกครองภาค ๒”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระครูศรีปริยัติวิกรม (วัชรพงษ์ ทินฺนาโภ). “ศึกษาเทคนิคและรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรม
 ของพระเทพสิงหนุราจารย์ (จรัญ จิตฺตมฺโม) วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระมหาประสิทธิ์ รวณพิมาย. “บทบาทพระธรรมทูตภายในประเทศ : ศึกษาจากกรอบ
 ความคิดโครงการพระธรรมทูตสำนักงานพระธรรมทูตสายที่ ๒ เฉพาะกรณีศูนย์
 งานพระธรรมทูตจังหวัดลพบุรี”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหา**
บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘.

พระมหาสนธิญาณ รักษาภักดี. “การศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตร
 พระธรรมทูตต่อการฝึกอบรม ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๑”. **วิทยานิพนธ์สังคม**
สงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
 ๒๕๔๒.

พระวุฒิกกรณ์ วุฑฒิกกรโณ (พรหมพิมพ์). “ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแพร่พุทธธรรมของพระ
ราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.**
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

(๕) สัมภาษณ์

พระมหาคมสธรณ์ คุตตธมฺโม. ฝ่ายวิเทศน์สัมพันธ์ วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ อินเดีย,
สัมภาษณ์. ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘.

พระมหานิวัตร กลฺยาณวฑฺฒโน. ฝ่ายกองงานเลขานุการ วัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล,
สัมภาษณ์. ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘.

พระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธโธ). ประธานสงฆ์วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย
และปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล, สัมภาษณ์. ๔, ๒๔,
๒๕ มกราคม ๒๕๔๘ และ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘.

๒. ภาษาอังกฤษ

1. Books

Poland. O. Program Evaluation and Administrative Theory. Public Administration
Review, 1974.

Stoop Emery and Wahlquist Gunner L.. Education Evaluation : Theory and
Practice. Washington : Charles a Jones, 1973.

Tracey, W.R. Designing Training and Development System. New York : American
Management Association, Inc., 1971.

2. Internet

Information Center for Buddhism. webmaster@watthaidc.org. Policy in Working Buddhism of Thai Sangha in The U.S.A.

Mahachula's Information Center. webmaster@mcu.ac.th. Insight meditation.. 1999.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – ฉายา	พระมหาปราโมทย์ มหาวิริโย (ปีกรรม)
วัน เดือน ปีเกิด	๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ อายุ ๓๖ พรรษา ๑๕ ณ บ้านเลขที่ ๑๑๔/๒ บ้านหินกอง ต.น้ำพอง อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น
บรรพชา	วันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๘ ณ วัดสีลาขันธุ์ ตำบลน้ำพอง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยมี พระครูเกษมพัฒนาสาร (จันทร์ เขมจาโร) เป็นพระอุปัชฌาย์
อุปสมบท	วันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๒ ณ วัดหนองกุง ตำบลหนองกุง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยมี พระราชปริยัติโสภณ (ถนนม ชินวิโส) เป็นพระอุปัชฌาย์
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. ๒๕๓๐ นักธรรมเอก สำนักเรียนวัดหนองกุง จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๓๔เปรียญธรรม ๖ ประโยค สำนักเรียนวัดหนองกุง จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพฯ
ประสบการณ์การทำงาน	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นครูสอนนักธรรมและบาลี วัดหนองกุง จังหวัดขอนแก่น - เป็นครูสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกุง จังหวัดขอนแก่น - เป็นกรรมการตรวจธรรมสนามหลวง - เป็นพระปริยัติธรรมอาสา - เป็นครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา - เป็นพระอนุจรนำข้อสอบสนามหลวงแผนกบาลี ไปเปิดสอบที่ วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ - เป็นเจ้าหน้าที่ประสานงานวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย และวัดไทยลุมพินี ประเทศเนปาล
ที่อยู่ปัจจุบัน	วัดอัมพรสวรรค์ วรวิหาร แขวงปากคลอง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชรัตนรังษี (วิริยฤทธิ์ วิริยฤทธิ์) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย

ตอนที่ ๑

เป็นคำถามเกี่ยวกับอุดมคติ หลักการและวิธีการที่ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๑. ท่านเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอินเดียก่อนได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระธรรมทูตหรือไม่ (ถ้ามาก่อนท่านได้รับการสนับสนุนจากใคร)
๒. อุดมคติหรือแรงจูงใจอะไรทำให้ท่านเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก ลำบาก
๓. ท่านยึดหลักการสำคัญอะไรมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน
๔. ท่านใช้เทคนิควิธีการอย่างไร ทำให้ระบบในการบริหารจัดการเผยแผ่เป็นองค์กรที่มั่นคงได้

ตอนที่ ๒

เป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทของพระราชรัตนรังษี (วิริยฤทธิ์ วิริยฤทธิ์) ในฐานะเป็นพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย ประกอบด้วย บทบาทด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

๑. ท่านใช้หลักการปกครองบุคคลที่อยู่ภายในวัดอย่างไร และการที่มีคนหลายสัญชาติ อยู่ในวัดท่านใช้หลักการปกครองอย่างไร จึงทำให้คนอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุข
๒. การควบคุมดูแลพระสงฆ์ไทยที่ไปปฏิบัติงาน และที่ไปศึกษาเล่าเรียนอยู่ในอินเดีย ท่านใช้หลักการควบคุมดูแลอย่างไร
๓. ปัญหาอุปสรรคในการปกครองทั้งบุคคลภายในวัด และพระสงฆ์ไทยที่ไปศึกษาเล่าเรียน มีหรือไม่
๔. การจัดการศึกษาภายในวัดเป็นอย่างไร

๕. ท่านจัดส่งเสริมการเรียนรู้ของพระภิกษุให้สามารถสนองตอบงานทั้งภายในวัด และภายนอกวัดอย่างไร
๖. ท่านมีการจัดการทุนการศึกษาสงเคราะห์อย่างไร ทรัพยากรบุคคล ทุนทรัพย์ วัสดุ อุปกรณ์ได้มาอย่างไร
๗. แหล่งที่มาของทุนการศึกษา ได้มาอย่างไร
๘. การเผยแผ่พระศาสนาในอินเดียเป็นอย่างไร ท่านใช้เทคนิควิธีการอย่างไรบ้าง (ทางตรงอย่างไร และทางอ้อมอย่างไร)
๙. การเผยแผ่พระศาสนาในชุมชนบริเวณวัดไทยกุสินาราฯ และประเทศใกล้เคียงเป็นอย่างไร
๑๐. ท่านมีการพัฒนาด้านอาคารสถานที่อย่างไร ทุนเป็นอย่างไร เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของได้มาอย่างไร
๑๑. ปัญหาอุปสรรคในการก่อสร้าง และการดูแลรักษามีหรือไม่ ท่านใช้เทคนิควิธีการอย่างไร
๑๒. การบริการสาธารณสงเคราะห์เป็นอย่างไร มีการจัดบรรพชาอุปสมบท การส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นมีหรือไม่
๑๓. ท่านได้ส่งเสริมการดูแลสุขภาพ และให้ความช่วยเหลือด้านเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ชุมชนหรือไม่อย่างไร

ภาคผนวก ข

ภาพบทบาทภารกิจ ๖ ด้าน
ของพระราชรัตนรังษี (วิรัชต์ วิรัชทุโร)
ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย

๑. ภาพบทบาทภารกิจด้านการปกครอง

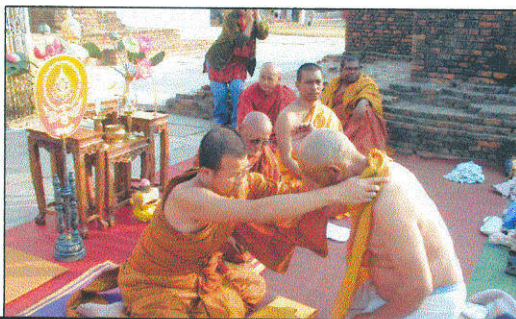

ประชุมปฏิบัติงาน

ประชุมมอบงาน

๒. ภาพบทบาทภารกิจด้านการศึกษา

ให้บรรพชาแก่ท้องถิ่น

อบรมพระนวกะ, เนกขัมมจารีณี ชาวเนปาล

๓. ภาพบทบาทภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์

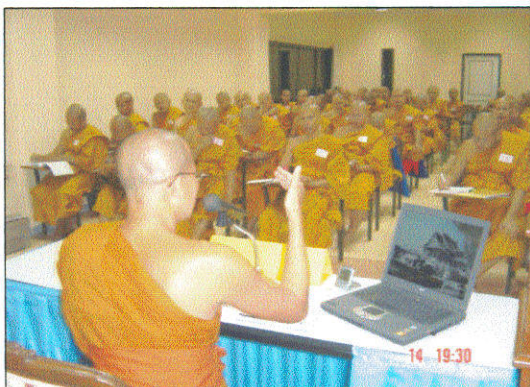

อบรมธรรมะแก่หน่อกล้าพระศาสนา

นักเรียนต้นกล้า ที่วัดไทยกุสินาราฯ

๔. ภาพบทบาทภารกิจด้านการเผยแผ่

เป็นวิทยากรอบรมพระธรรมทูต

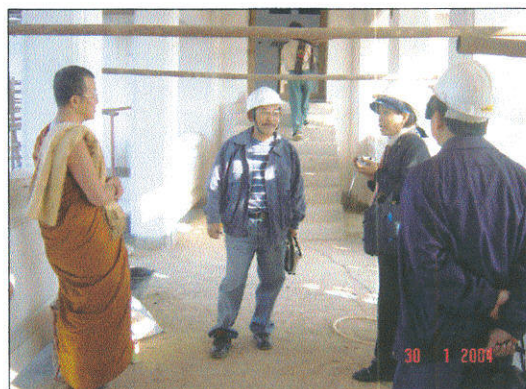

เผยแผ่พระพุทธศาสนาทางโทรทัศน์

๕. ภาพบทบาทภารกิจด้านการสาธารณูปการ

พระอุโบสถวัดไทยกุสินาราฯ อินเดีย

ตรวจงานก่อสร้าง ณ วัดไทยลุมพินี

๖ ภาพบทบาทภารกิจด้านการสาธารณสงเคราะห์

มอบสิ่งของแก่เด็กๆ ชาวเนปาล

กิจกรรมวิ่งมาราธอนถวายเป็นพุทธบูชา

๗. ภาพผลงานด้านหนังสือ

